

1995/3. Tél

Ára: 120Ft

folkMAGazin

**PADKAPOROS
TÖRTENETEK**

BETLEHEMES

**MENNYIT ÉR
A TÁNCOS?**

BEKECS

Maneszes Márton

Leg-leg-leg...

ÜNNEP

"NEM KELL A MOSTANIAKNAK MESE..."

English table of contents on page 35

népművészeti rendezvények '96

folkMAGazin

Kiadja a Táncház Alapítvány

Megjelenik évente háromszor

II. évfolyam, 3. szám

Fenntartók:

Táncház Egyesület, Népművészeti Egyesületek Szövetsége,

Magyar Művelődési Intézet Népművészeti Osztálya,

Muharay Elemér Népművészeti Szövetség

Főszerkesztő: Nagy Zoltán

Főmunkatárs: Bankó András

Képszerkesztő: Kása Béla

Munkatársak:

Berán István, Beszprémy Katalin, Gósi Anett,

Héra Éva, Igyártó Gabriella, Koczpek Irén, Nagy Zoltán József,

Ötvös Györgyi, ifj. Tímár Sándor, Tóth Kornélia, Vasváry Annamária

Szedés: Bankó Ágnes. Fax: 212-2050, E-mail: h8133ban@ella.hu

Grafika: Gerbera Graphix Stúdió

Nyomda: Mefix Nyomda Kft. 3534. Miskolc, Stadion u. 37-39.

ISSN - 1218 - 912X

A folkMAGazin szerkesztőség címe:

1011 Budapest, Corvin tér 8, 1255 Budapest, Pf. 153.

Tel: 201-3766/13 Mobil: 06-20 / 447-638 Fax: 201-8364, E-mait: tanchaz@odin.net

Annual subscription rates in Europe: 10 CHF America: 10 USD

OTP I. ker. fiók MNB 11701004 Táncház Alapítvány, B 82678

TARTALOM

3-4. Bankó András: Leg-leg-leg: esetleg

4. Berán István: Közös buli

5. Kóka Rozália: „Nem kell a mostaniaknak mese...”

6-7. K. Tóth László: Maneszes Márton

7-8. Fügedi János: Mezőségi román táncrend

9. Bankó András: Évfordulók

10. Szerényi Béla: Padkaporos történetek

11. Bankó András: Aki mer...

12. Vavrincez András: Bekecs

Fehér Anikó: Magyar Népi Énekiskola I-II.

13-24: Hírek, információk

Poszter – Kása Béla: Agócs Gergely és Pál István

23-24. Koczpek Irén összeállítása: Ünnepek

25. Egy öreg bojtár legendája

26. Karácsony István: A duda

Tari Lujza: Betlehemes

27. Bankó András: Fizetség

A BBC-ben hallottuk

28-29. Árus Ferenc 1931-1995

30. A magyarországi görög kisebbség múltja és jelene

Ifj. Vitányi Iván: Hogyan csináljunk fesztivált...

31. NYELV.E.L.Ö - Bankó András: Megegyezés

Régi mesterségek – Gervai Mária: A mézeskalács

32-33. Bankó András: Lemez kritikák

34. Könczei Árpád: Mennyit ér a táncos?

35. Sue Foy: Kivonatos angol ismertető

36. Szabó Zoltán: A dudások és a karácsony

Címlap: Sebestyén Márta - Kása Béla fotója

I. Önerősen

A „Mesterségek ünnepe” forgatagában egyszer csak kiáltást hallottam: Csanád!, de észrevettem, hogy egy kislány fordult az anyja felé, így a neve bizonyára Zsanett lehetett. Rosszul hallottam.

Hasonló a helyzet ezzel a három napos, kirakodóvásárt, zenés-táncos produkciókat, aratókoszorús fölvonulást magába olvasztó rendezvény-nyel. Első „hallásra” örömteli és sajtóságainkat viselő összejövés – aztán (esetleg) kiderül, nem is ez a lényeg...

A „Mesterségek ünnepe” – csakúgy mint táncszínházalkotókor a kirakodóvásár – szakmailag „ellenőrzött” portékát kínál; akár dísz tárgy, akár használati eszköz jut eladósorba, oka van, hogy itt lehet. Persze nehéz a lehatárolás. Elsősorban a gyerekjáték és a ruházatkódás témakörében tűnt ki; az eredeti viseletek, a valamikori játékok mellett helyet követelnek a (természetes alapanyagú) mai munkák. Igaz: senki nem kötelezhető, hogy ilyen vagy olyan tájegység hagyománya szerint ruházkodjon. (S ami rosszabb: matyó meg kalocsai pendelyt Erdélyivel elegyítve öltönn magára... Évtizeddel ezelőtt sütött el hasonló találmányt egy utazási prospektus képaláírása: „csehszlovák népviselet”. Nyilván derékig cseh, onnan lefele tót hagyományba bújt a manóken.) S miért kellene a „modernül” batikolt inget, kendőt, a gyapjúból szőtt vagy nemezelt táskát, tarisznyát számúzni innen, pusztán azért, mert „nem eredeti”.

Egyáltalán; mi eredeti, mi a hagyományos? Ami 1848-ból való, vagy ami még korábbi? Vagy csak a kőbalta meg a medvebőr originális? Íme, üzenget a történetiség is. A lehatároláson pedig soká törheti felét a szakmai háttér (a „Mesterségek ünnepe” fő szervezője a Népművészeti Egyesületek Szövetsége), a laikusoknak megmarad a fölfedezés öröme. Itt bárki megismerheti azokat a tárgyakat, díszítő szokásokat, amikkel eleink éltek, s így az agyonreklámozott konzumkultúrán túl rácsodálkozhat az emberközeli tárgyi környezet, a természettel harmonizáló életmód vonzerejére. S ha ez meghozza alkotókedvét, esetleg el is sajátíthat egy keveset a kézművesség valamely ágából, hogy tudása hatalmával élje át azt az örömet, amit egy saját készítésű tárgy jelenthet. Innentől pedig nem zsűri a fő döntnök, hanem a belső igény. Szükségem van rá, tehát veszem a bátorságot és megcsinálom magamnak: önerősen! Ettől izmosodik az ízlés is, a néprajzi ismeretek menet közben begyűjthetők, meg is haladhatók...

Még a századforduló előtt John Ruskin – a preraffaeliták egyik vezéralakja – hirdette meg a „Művészetet mindenkinek!” elvét, ami hosszú távon az összes angol háztartásban kézműves termékekre cserélhette volna a gyáripari holmikat. Azóta már látszik, hogy a piaci gyakorlat nem váltotta valóra ezt az elgondolást, noha az élv rokonszenves. Kipróbálásában épp egy közép-európai művész jutott a legmesszebb, ezt híven bizonyítja a hamarosan megjelenő könyv, Nagy Elemér: Az építő Kós Károly című műve.

II. A haszon

A fő kérdés ily módon az: fölpszikálható-e a belső igény kívülről? Segíthet-e a jó értelemben vett divattermelés, vagy intézményileg irányított folyamatokra lenne szükség? A vásárló ezernyi apró választása súlyos döntéssé tömörödhet, amikor hirdetésektől, kedvezményes akcióktól függetlenül gondolkodik és ítél, hiszen esetleg nem műanyag darab-árut vesz ezután, hanem fából, vesszőből formált portékát. Persze csak akkor, ha választhat, ha megadatik ez a szabadsága... Az intézmények inkább a képzésben a pályakezdésben és a bemutatók szervezésében játszhatnak szerepet, habár jogosan igénylik az áruforgalmi oszlatékat. A hagyomány: érték – mindaddig, amíg megfizethető: ezért nem lehet kizárólagos a piac befolyásoló szerepe. A „modern idők” előretörésével már ott tartott az ország, hogy sírba hanyatlottak a szerves alapanyagú háztartási eszközök, sőt, majdnem kihalt – például – a csipkeverés, a tekerőkészítés tudománya, a nemezést pedig saját kezűleg támasztotta föl Vidák István és köre. Lehet, hogy vert csipke és nyenyere híján csak-csak meglennénk, viszont miki-mausz nélküli tolltartóhoz csak úgy juthat az ember, ha nemezeli magának.

Innentől érdemes figyelmet szentelni a kiállítás és látogatottságának kölcsönhatásaira. Az elsőként 1987-ben megrendezett esemény mára a

kézművesek várva várt bemutatkozási-árusítási alkalma, amelynek közvetlen előzménye a népművészet ifjabb és idősebb mestereinek kiténtése. Habár a szakmai elismerésnél is elevenebb az itteni közönségsiker, például évről évre tömegeket vonz a három nyíregyházi kovács „Zene üllőre, kalapácsokra és pörölyre” című hangversenye. Idén már egy kádár is úgy dolgozott, hogy a donga-ütögetéshez énekelt... Más mesterségek gyökéresztésére is fölfigyelhet a visszajáró látogató. Eleinte Bereczky Kálmán bácsi árulta sajátkészítésű bujkáit (keszthelyi táncosok kérésére adta szabómunkára a fejét), idén egy fiatal győri kézműves, Machó Judit árusította kalotaszegi hagyomány szerint összeállított kabátkáit. Elmondta, hogy könyvből tanulta készítésének fortélyait s eredeti darabok mintájára varrta legelső viseletét – járt gyűjtőúton is, főként bánffyhungyadi motívumokat használ –, mégis sokat köszönhet a keszthelyi mesternek. Meglátása szerint magánszemélyek veszi (utcára, nem föllépő ruhának!) a nyargalós díszítésű posztó zekéket; egyenként tízennégyezer forint körüli áron találnak gazdára. S mert gazdára találnak, akadnak, akik elkészítik, Kalotaszegen s itthon is. Jó pénzért. Noha az abszolút haszon az, hogy életben marad a mesterség, hagyománya nem vész a semmibe.

A fazekasok, faragók fogásait számosan kitanulták már, velük – mondhatni – telített a piac. Akadtak a vásárban korondi cserepek is – ugye furcsa lenne, ha a fővárosi zsűri mondaná ki, mitől eredeti valamely Páll családbéli remeke?! –, ez már egyfajta védjegy, minden motívuma szép (s bizonyára a sokszorosan kipróbált festék sem mérgező). Lehet választani gyertyatartót, mézes bödönkét, tejes bögrét, pálinkás csuprot, esetleg egy teljes garnitúrát – ez már csupán a pénztárca terebélyétől függ.

Aztán itt volt még a somogyi bubamadár; idén egy fészekaljára való láthattam belőle. Testvérét, a szintén fából készülő szárnyas bálványt ismerik a Székelyföldön is, bejárati ajtóik közelébe lógatják (esetleg úgy, hogy benyitásra leereszkedik, visszacsukásra fölemelkedik), állítólag így távol tartja az ártó szellemeket. Ilyenkor már a használó képzetét is próbára teheti, a mai világban milyen hiedelmet lehet kötni a totemállathoz? Az én családi bubamadaram az étkező közepén lóg s eredeti megbízatása mellett arra emlékeztet, hogy ha hazudós politikust kap mikrofonvégre a Déli Krónika, idejében halkítsam le a rádiót...

III. A magyarság-képhez

Ez évben minden korábbinál bővebb kínálattal jelentkeztek a szarufaragók, több helyen kínálgattak kovácsmunkát is. Pár éve úgy halottam, az ország hat-hét településén létezik még kékfestő-műhely. A várban most három mutatott be a rendezvény: lehet, hogy az összes? Miként tudni lehet, hogy ez a hagyomány a Németalföldről terjedt el, s nálunk a reformkor előtt honosodott meg, azonban csak az 1970-es évektől éli újra reneszánszát, úgy az is számon tartható, hogy íjakat, lőszőr-ékszer, domborított tarsolylemezeket már a honfoglalás körül használtak eleink. Persze amikor az ún. háromrétegű reflexíjra (sőt nemezelt tegezére, vagy egy jurtasátorra) tekint az ember, nem az ún. folklór (a nép tudása) fogalomköre jut az eszébe, pláne nem a csikós-gulyás szuvenírosdi! A történetiség e ponton már szemléletformálásba csaphat át, ugyanis az íjkészítés (továbbá nemezőgyártás, jurtaéptítés) szorosabban kötődik a népi hagyományokhoz, a falusi élet közegéhez, a parasztkultúrához, mint az idegenforgalmas célállomásainkon kimért giccs-kollekciók egésze. S ha a külföldiek félreismernek minket, mert az ostorpatogtatáshoz csak minden hetvenötezredik magyar ért, és már kevesebb a gémeskút, mint a benzintöltő-állomás – az főképp az ő bajuk. Ám az önbecsülésünket nekünk kell a helyére tennünk.

A szerves építészet területén – például – rendkívüli dolgokra képesek alkotóink, csodájára is jár a világ ezen eredményeinknek. Miért nem merjük hát bevallani magunknak?! Remek alapozást kínált ehhez a paraszti ízlésvilág, az építetők, illetve a pallérok szokásrendje, a formakultúrája, arányérzéke. Csak folytatni kellett. (Mint látszik, nem egyedül Mako-vecz Imréről van szó; egy szellemiségről.) Nálunk a vályog még eleven falazó anyag volt akkor is, mikor a franciák kezdték kapirgálni, hogy újra föl kéne fedezni... Aztán hírértékéhez méltón kéne kezelni ama tényt is, hogy a paszománykészítés már csak nálunk, ebben a „búval gyakortt tönkre-medencében” létezik egyedül (s akkor a vén kontinensen, sőt az egész világon is!). A Nyíregyházán élő Somogyi Sándorné nem tud más mesterről. Próbáltam kicsit kötekedni vele, hogy tíz éve még dolgozott egy

Fotó: Molnár Ferenc

Kant nevű paszományos, köhajtásnyira az Uránia mozitól; azt mondja, hallott róla, de – míg élt – gépi paszományt készített. Kézi paszomány-készítés kizárólag Nagykállón létezett, ott tanulta 14 évesen. Akkoriban öt-hatszázán dolgoztak a telepen: szabók, nagykereskedők szállították el a termékeiket. Később a helyi Háziipari Szövetkezetet vezette Somogyi Sándorné, jó három évtizeden át. Így tapasztalja, mostanában kezdenek újra paszományt venni az emberek, például egy református lelkész rendelt ilyet a palástjára, s keresik völegényi ruházathoz is.

Bizonyára lehetne még meggyőzőbben szembesíteni a hagyományt a mai kor igényeivel, ám ezt érdemesebb egyén elvégezni annak, akit ez érint: ahány fölhasználó, annyi szem pont, s ezeknek csak egyike, hogy régi vagy magyar...

IV. Népi vártán

Különleges ez a szerelmi háromszög: a hagyomány szüzi kezeiért vetelkedik a tudomány (kérő) és a piac (szerető), aztán az évek sodrában előadódhat ez-az. Merthogy a hagyomány „magától is” elvesztheti érintetlenségét, átalakulhat. Széken a táncház itthoni kitörése után pár évvel olyan silány hímezések jelentek meg, mintha kifejezetten a tájékozatlan turistáknak szánták volna; hát persze kevés volt a régi használt viselet, az újat pedig nem győzték tömegtermelésben. Évtizedekkel korábban a kalocsai hímezések színe változása kelthetett hasonló föltűnést. Eredetileg a kékek és lilák uralták a motívumokat, csak a kereslet megugrásával lettek ilyen tarkák, mint mostanság.

Beavathozhat-e a tudomány („néni kérem, tessék már rendes mintákat öltögetni!”), vagy bízni kell a kézműves művészegényiségében? Eddig

ment magától ez a hagyományozás, szájrul szájra, apáról fiúra, de mostantól oda kell figyelniük, sőt részt kéne vállalniuk a „Nesze fiam!” folyamatosságból. Tényleg azt a kort éljük, amikor a szájhagyományoz átmev írásbeliségbe, ha valakit kifejejtünk, az menthetetlen, más nem „írja le” helyettünk.

Ki felelőssége a hagyományörzés? Egyéné, intézményé, társadalomé? Kár feszegetni; mindnyájunké – és nincs előírva, ezt hogyan kéne csinálni... Mégis mindig akadnak újonc-mesterek s bájos ifjú tanoncok, akik föltartóztathatják a könyörtelenül rostáló időt.

Ebből a szempontból jelképesnek tekinthető, hogy a most hadra fogható kézművesek épp a budai várba fészkeltek be magukat: (hagyomány)örzők, vigyázatok a strázsán! Csak amikor megittam életem eddigi legdrágább kávéját (száztízért már ki is hozták...), akkor kezdtem keresni rajta a kézműves rég nyomait: a kávébab szemeit, vagy a kockacukrot faragták-e bugylibicskával? Sokat tündődni nem maradt időm, a multik már a Bécsi kapu torkában dörömböltek, ostromlétráik beárnyékolták a várfalakat. Egy sörmárka ellepte a színpadok díszleteit, a környező házakat, a háttérben egy cigi-cég már azzal se érte be, hogy helikopterrel daruztassa a kisorsolandó terepáróját; körös-körül fölzgultak a kamatlábak s harci jelszavakat bömbölt a szél.

Magamhoz tértem: itt most gyorsan választani kell valamit, a legszebbet, vagy a legrégebbit, netán a leginkább ritkaságszámba menőt, szóval valamit, ami leg-leg-leg, ami megmentésre érdemes, mielőtt ezek itt letarolják. Mielőtt ideáll egy extraprofitista főszponzor és ki nem jelenti: stípi-stop, enyém a Szent Istók. Mielőtt teljesen bekrepál az élet s szétködlik a józan ész. És választottam – a bubamadarat.

Berán István: Közös buli

Az Országos Szezonnyitó Táncvárosi Mulatság, a Táncvárosi Kamara első önálló rendezvénye, 1990 óta igazi őszi találkozóvá fejlődött.

Sikeresnek és hasznosnak bizonyult az elképzelés, hogy legyen ez az alkalom a hazai táncházak közönségtoborzója, közös reklámja. Ugyanakkor évente jelentős veszteségeket voltunk kénytelenek elkönyvelni, a néhány sikeres pályázat, a göröcsös szponzorvadászat és a fokozatos jegyár-emelések ellenére.

A VI. Szezonnyitó Táncvárosra készülve az Ügyvezetőség úgy döntött, további ráfizetést nem vállalhatunk, de azt sem hagyhatjuk, hogy a rendezvény reprezentatív és országos jellege csorbát szenvedjen. Egyedüli megoldásnak a közös buli megrendezése látszott, amelyen a táncvárosi zenekarok és táncitanítók tiszteletdíj nélkül vesznek részt. Hátha van már a Táncvárosi Kamarának annyi erkölcsi hitele, hogy ne „kaszálásra” gondoljon, akit ingyenes közreműködésre hívunk?

Az érdekeltek legtöbbje megértette szándékunkat, nyilván azt is felmérve, hogy érdemes a jól bejáratott Szezonnyitón személyesen megmutatkozni, szórólapot terjeszteni, kazettát árusítani. (Az esélyek kiegyenlítésére a vidékiek útiköltségét megtérítettük, a még jobb hangulat érdekében pedig minden szereplő ötszáz forintos büféjegyet kapott.) A

program kialakításánál természetesen a zenekarok és táncitanítók választását vettük figyelembe.

Az újságoknak, TV- és rádiószerkesztőségeknek küldött levelünkben is elsősorban a közreműködőkre hívtuk fel a figyelmet. Tudomásunk szerint a Magyar Rádió „Péntektől-péntekig”, „Zene-szó” és „Talpalávaló” műsorai, a Civil Rádió, az MTV-ben a „Múzsá” és a „Népzenei magazin”, a Duna TV-ben a „Táncváros”, valamint a Budapest Week és a Magyar Hírlap közölt tudósításokat, riportokat. Előzetes hirdetések a Pesti Estben jelentettünk meg, ezen kívül szórólapokat osztottunk a Diákszigeten, a Mesterségek Ünnepén és metrókijáratoknál.

Azt akartuk, hogy a közönség is a megnyerésére irányuló szolgáltatásnak érezze a Szezonnyitó Táncvárosat. Az Almássy téri Szabadidőközpontban megrendezett, valóban gazdag, délutántól hajnalig tartó programra a kamarai tagok ingyen, a gyermekek 50 Ft-os, a felnőttek 100 Ft-os áron jöhettek be. Nem panaszkodhatunk, a korábbi évekhez képest 40-50%-kal többen, mintegy kétezeren táncoltak a két teremben, hallgatták az alkalmi zenekarok muzsikáját az aula forgatagában. Vagy egyszerűen csak beszélgettek a ház valamelyik szegletében...

Lehet, hogy tévedek, de úgy tapasztaltam, ezen alkalommal mindenki egy kicsit jobban magáénak érezte a Szezonnyitó Táncvárosat. Egy kicsit megcsillant az összefogásban rejlő erő, ami még sok jó közös buli reményét kelti, talán nem csak bennem.

Kóka Rozália: „Nem kell a mostaniaknak mese...”

Mesegyűjtés Pusztinában

Az elmúlt nyáron elindultam újra Moldvába, hogy a tizenhét évvel ezelőtt oly kurtán-furcsán megszakadt mesegyűjtő munkámat folytassam. Akkor az ún. szállástörvény s egy, a lézpedi milícián eltöltött éjszaka tántorított el a Moldvába járástól. Most furcsa volt, hogy nem kell félnem, s hogy a szállásadóm leánya Budapesten tanul, néprajz-szakos egyetem hallgató.

A gyűjtőút időpontját rosszul választottam meg. Aratás, szénatarakás, hagymafelszedés ideje volt. Csak néhány órát tudtam dolgozni, mégis 43 mesét sikerült gyűjtenem.

Pusztinában valaha nagy hagyománya volt a mesemondásnak, s nagy becsülete a jó mesemondóknak. Még ma is szeretettel emlegettek néhány, sajnos már elhalt asszonyt, akik napokig tudtak mesélni. A meséiket nem tanulta meg senki, nem írta le senki, nem rögzítették hangszalagokon, velük szálltak sírba.

A rest legén s a serény leján

„Mikor Szent Péter Krisztus urunkval a földön járt, ment egy ösvenyen. Egy körtefa alatt le vót feküve egy rest legén, nezett fel a körtefára. Várta, hogy essék le egy körte a szájába. No, leesett. Akkor azt mondta:

Áldd meg uram s rágd es meg!

(Azótától monnyuk azt a beszédet, ha valaki igen rest, hogy ne légy ajan, mind az „áldd meg uram s rágd es meg”). Azt monnya Krisztus urunk:

Legénke, nem tudod, ez az ösven hova menyen?

A legén nem szóllott semmit se, feküdt tovább.

Kérdi Szent Péter:

Te, legén, merre kell menni Jeruzsálembe?

A legén nem szóllott semmit, csak a lábával rúgott egyet, hogy erre. Na, mentek tovább. Egy leányocska mosott egy folyó víz mellett s akkor es kérdették:

Leányocska, merre kell menni Jeruzsálembe?

Akkor a leán elment, elhagyta a mosóját s megmutogatta a kezivel:

Ne, ittegen elé, itten ki!

Mikor egy darabocskát tovább mentek, azt mondta Krisztus: Péter, láttad azt a rest legént? Ne, azt a serén lejánt kell elvegye!

Uram, teremtöm, meg ne engedd, me' menyek vissza s megverem.

Péter, ne menj vissza, me' egy verésétt kettőt végyesz.

Péter mindcsak visszatért s megverte azt a rest legént. Mindcsak azt a serény lejánt vette el az a rest legén.

Eccer esent a földön járt Krisztus urunk Szent Pétervel kóduz képbe. Békéredztek egy házhoz, de eppe oda, ahhoz találtak,

László Istvánné, egyik mesemondóm így fakadt ki, amikor a mesélési alkalmáról kérdezgettem:

„Ó, nem kell a mostaniaknak mese! Azelőtt nem vót televizor, nem vót rádió, akkor meséztünk, beszélgettünk, közbe a kezünk járt, valamit dógoztunk. Most nem kell ezeknek mese. Most nyiccsák ki a televizort, tesznek kazettákat s mennyi Istennek cserepesse, csóréja van, azokat nezik. Én nem es állhatom. A hajam kopóra áll, mikor azkot a csórékat ott látom. Jó, hogy bétörjem a televizort. A mostaniaknak csak a' kell.”

Öt adatközlőm közül négy asszony, akik főként az unokáiknak mesélnek, ezért repertoárjuk legtöbb darabja állatmese, de tudnak tündérmesét és legendameséket is. Férfi mesemondóm kedvelt darabjai a legendamesék, amelyeket szívesen hallgatnak a felnőttek is. Ezeknek a meséknek a hősei Krisztus és Szent Péter és a falu tipikus figurái: a lusta legény, a részeges, verekedős ember, a serény, az irigy, a jószívű, a hanyag asszony stb., akiket valamennyien ismernek, s akiken olyan jó nevetni.

ahhoz az emberecskéhez, akit megvert vót Szent Péter. Azt mondták az asszonyának:

Engedj bé éccakára, háljunk meg!

Aszondotta a fejërnép: – Én béengedném kendteket, de ajan hamis emberem van, hogy rettenetes. Meneget a korcsumába s mikor hazajő, úgy verekedik, hogy azt se tudom hova legyenek. Nem merem befogadni.

Fogadj bé bár ide a tötésre!

Ne, imá feküdjenek le idekünn!

Lefeküdték a tötésre, Krisztus urunk belől s Péter küjel. Hazajött az emberecske. Kérdi az asszonyát:

Kik vannak ittegen?

Valami utonjárók – mondta az asszony.

Na, adjak csak én nekik, egyszer ejenyek vertek meg ingemet!

– mondta az ember s jól megverte Pétert. Béments ett. Jóllakott. De közben azt mondta Péter Krisztus urunknak:

Uram, mé nem jöcc küjel, menjek én belől, me ha még egyszer kijön, egészen megüt.

Krisztus urunk küjel feküdt s Péter belől. Akkor az emberecske azt mondta:

Imá a külsőnek adtam egy rend verést, most menyek, adok a belsőnek es. Kiment s adott egy jó verést a belsőnek es, esent csak Péterre talált.

Uram, teremtöm, menjünk innet, met ez reggelig megüt!

Na, Péter, ugye mondtam, hogy ne nyúlj hezza senkihez, me egy verésétt kettőt vész el. Na, most egy verésétt kettőt vettél.

Elmondta: László Istvánné, 64 éves, Pusztina

Lejegyezte: Kóka Rozália

Faragó László fotóján László Istvánné (balról az első) és két falubelije Jászberényben, a Csángó Fesztiválon 1995-ben

HEE

(Háry Emlék Est)

Koncert-Mese-Meglepetés

Juhász Zoltán, Berecz András, Dresch Mihály, Geröly Tamás

1996. január 4., 21 óra

Gyökér Klub Vendéglő - Bp., VI., Eötvös u. 46. Tel.: 153-4329

1996-ban, XII. alkalommal ismét megrendezésre kerül az

„Élő népművészet” Országos Népművészeti Kiállítás.

Az előszűrik a megyei kiállítások előtt lesznek a megyék által meghirdetett időpontban. Budapestre, az országos elbírálásra már csak az előszűrizett alkotások kerülhetnek, melynek időpontja 1996 szeptembere. A kiállítás a Néprajzi Múzeumban, októberben nyílik.

K. Tóth László: Maneszes Márton

Maneszes Márton magyarszováti primás olyan embertípust testesít meg, amelyből ma már sajnos egyre kevesebb található. Remélem, a cikk elolvasása után az olvasó is egyetért velem: érdemes nekünk, városi embereknek odafigyelni a szavára.

Mikor kezdett el hegedülni?

Tizennégy éves koromban. 1938-ban születtem Erdélyben, Magyarszováton. Zeneiskolába akartam menni, de a szüleim nem engedték. Azért édesapám vett egy hegedűt, s én elmentem egy öreg cigányhoz, aki rendbe tette, felstimolta, s megmutatott két magyar dallamot. E két dalt másnapra már elég jól muzsikáltam. Többé soha nem mentem a bácsi felé. Rá egy hétre, kettőre fogtam a begyakoroltak mellé néhány dallamot. Édesanyám nagyon jól énekelt, születésemtől fogva az ő dalaival nőtettem fel. Régebben nálunk nehéz élet volt, maguk városon, főleg Magyarországon nem ismernek olyasmit, s még ma is elég nehézségben vagyunk, de már abból a korból kibújunk. Abban az időben az asszonyok még kendert vetettek a család számára, eláztatták a tóban, eltilolták, meggerebenezték, megkehelték. Télen aztat fonogatták, abból készítették meg az embereknek a finomabb anyagból az inget, a szöszből és a csepűből az alsó ruházatot. Nehéz sorsa volt egy asszonynak is, mert télen-nyáron mindig foglalt volt. A gyerekek esténként hamar elalszanak, jön az álom. Én is lefeküdtem, behúzódtam a takaró alá, édesanyám egyedül maradt. Még villanylámpa sem volt, csak petróleumos lámpa. Azt is leszította, hogy tudjunk aludni, s akkor annál a kicsi fénynél elkezdett fonni és az ujjnak a mozgása szerint, ahogy húzta a kenderfonalon, dúdolgatott és énekelt. De nekem olyan tetszetős volt az, behúztam a fejemet a takaró alá, ne vegye észre, hogy nem alszom, és úgy hallgattam a dalolását. Én a dallamokat, amiket próbálok továbbítani a világnak, édesanyámtól tanultam. 19 évesen megnősültem, 25 éves koromban már megvolt a két nagyobbik lányom, ekkor választottak meg a faluban református kántorrá, s ezt a tisztet a mai napig én töltöm be. Elvégeztem a kétéves kántorképzőt, s az itt felszedett elméleti tudás sokat segített a hegedülésben is. Az öreg primás Vintilla Marci bácsi – kit Szél Marcinak neveztek – muzsikált az esküvőmon, tőle is hallottam dallamokat, de ő is sokszor tévedett. Meghallgattam édesanyámat, meghallgattam őt is, de ő nem volt magyar születésű, ezért a kiejtést nem tudta a hegedűből a szó után pontosan kiadni, mert nem tudott magyarul rendesen. A hiányokat, pontatlanságokat édesanyám által pótolgattam. A zenekaromat is kiigazítom, ha valaki nem fogja jól az akkordot.

Csak sajnos az idő nagyon előrehaladott. Meg voltam sújtva a régi kommunizmus idejében nagyon, fel voltam függesztve, nyolc évig nem tudtam használni a hegedűt. Kezem írását kellett adjam, amikor letartóztattak, hogy többet a hegedűt kezembe nem veszem. Büntetve voltam, zárt kocsiba bedobtak, elhurcoltak, vittek mint egy kutyát. Most is, mikor jut eszembe, sírok. Amikor bevittek, öt óra hosszan vallattak. Az első az volt, hogy olyan két pofont kaptam, azt sem tudom, kitől. Nálunk van egy titkos dolog, úgy ütik meg az embert, hogy nem látja, ki az. Onnantól már nem tudok semmit, csak annyit, hogy háromszor felöntözték, aztán megint kérdeztek, de csak azt mondtam, hogy nem vagyok hibás semmiben. azzal jöttek, hogy kémséggel foglalkozom, meg árulom az országot, pedig nekem csak a zene terén volt az egész súlyom. De nekik az fájt, hogy miért terelem és miért gyarapítom, bővítem a magyar zenét. Mert nálunk a község harmad része román. De a legnagyobb baj az volt, hogy a magyarok közül sokan irigykedtek. Vannak olyanok, akik látják, hogy valaki tud valamit, s azt tapossák. Román befolyás volt a miénkek keresztül.

Árulkodtak hamisan. Amikor letartóztattak, kérdezték tőlem, hogy ki volt Hitler és ki volt Horthy. Miért kérdezik tőlem, maguk jobban tudják mint én – feleltem. 38-ban születtem, Hitler és Horthy idején csak 4-5 éves voltam. Egy öt éves gyermek mit tud? – Akkor ezen az esküvőn miért énekeltek Horthy Miklóst és a másikat? – Kérem szépen, hozzák ide a személyt előmbé, aki hallotta. Ki volt az? – De ez soha nem történt meg.

Amikor megyek az esküvőre, elkezdek hegedülni estétől, amikor az asztalhoz ülés van, és végig énekelek. Azért tetszetős. Kallós Zoltán megmondta, hogy Marcikám, ami nálatok van, sehol a világon nincs. Ilyen bő és színezett dallamok, ilyen táncok nincsenek sehol. Kétszáznál több dallamot felvettek már tőlem, s még mindig kerül. Úgy adódik elő, hogy állandóan ezen jár az agyam, ez a szeszélyem. Fejem a tehenet, vagy lefekszem és nem alszom, hanem gondolkodom, hogy ez hogyan van, meg az hogyan van. A feleségem akkor megszólít, hogy mit csinálsz. Most is dúdolsz, most is füttyörészel? – Igen, mert nekem erre szükségem van, ezért élek, nekem ez tetszik. Van öt-hat mesterségem, s mindet szeretem, de úgy mint a zenét, nem szeretek semmit.

A magyar népzene értékeivel tisztában van, tudatosan foglalkozik vele. De egy lagziban mást is kérnek...

Mindent csinálunk. Hallgató nótát, csárdást, keringőt, a nálunk járó cigányzenét. Persze Zoli bácsi azt szeretné ha csak a régi dallamokat játszanánk, de ezeket már csak az öregek ismerik, nagyon ritkán veszem elő, mert nincs kinek.

Említette, hogy öt-hat mestersége van.

Az első mesterségem, amire születtem, a földműves munka. Ezt muszáj csinálnom. Állatokat tartunk, igavonókat, mert nálunk nincs fejlettség az iparban. Két tehénnek kaszálni, betakarítani a takarmányt, kapálni, aratni, összeszedni a terményt a határról – csak az tudja, mit jelent, aki ezzel foglalkozik. Közben van a kántorság, a református egyházközség a hivatalos munkahelyem, a munkakönyvembe is ez van bejegyezve. Minden vasárnap és ünnepekkor pontosan meg kell jelennem a templomban. Esténként dolgozom a borbélyáságot is, a kántorság mellett tizenhat és fél évet voltam a Fogyasztási Szövetkezetnél. Foglalkozom a famunkával, elsősorban a kerek munkával, de az asztalossággal is. Köszörűsként is működöm. Nagyon sok ez a terhelés, sokszor mondtam már, hogy az esküvőket leadom, mert már nem bírom. Kéne egy jó pár fiatal, akiknek átadnám a tudásomat. Tanítottam hat fiút hegedülni, mennek egy bizonyos szintig, de mikor színezni kell, tetszetősen tenni a zenét, ott már állanak meg. Azt már a szív adja, ott már van az embernek az érzelme, a fájdalom, az öröme. Úgy szeretek énekelni, ha a közönség közel van hozzám, látom az arcot velem szemben pontosan, s ahogy észreveszem, hogy önnek tetszik-e a beszédem, énekben is észreveszem. Nálunk mind a szerelemnek, mind az életnek van szövege. Van olyan szöveg is, amit én alkottam. Ezeket próbálok átadni, s akkor tudok jól énekelni, amikor látom, hogy valaki kedves hozzám és én pontosan át tudom ültetni. Olyan ez, amikor az ember ültet egy növényt. Ha öntözgeti, táplálja, szépen nő és tetszik neki, s vár termést róla. De ha nem gondolja, termés nem lesz, elszárad.

Hogyan fogadták be a cigányok Marci bácsit?

Rám voltak utalva, lelkem. A fiú, aki primál velem, nem a faluban született, hanem Fehérdén, tőlünk 25 km-re. Hozzánk házasodott, s ha az ember nem odavalósi, ahol él, akkor nem könnyen tanulja meg a hely zenéjét. Ezt a gyermekkorban fogja meg az ember. Nekem minden itt van az agyamban. A hegedűn tán jobban játszik, mint én, de nekem kell a zenét megmutatnom neki.

Fotó: Kása Béla

A két brácsás közül az idősebb Vintilla Marci bácsival is sokat muzsikált. Még ma délelőtt is tanultam tőle Marci bácsinak egy kurázsiját. Itt mutatták magnóról, s akkor elővettem a brácsást. Bizony tudom – mondta. Na üljön csak ide János bácsi! És tíz perc alatt megtanultam. Mert ő játszik egy kicsit a prímén is, nem tisztán, de nekem elég, ha csak egy kicsit bólint belőle, azt én megfogom. Így próbálok éreztetni, megörökíteni, megmarasztalni, továbbítani ezt a zenét. Mert van az életben egy kérdés: Születéll? Állj meg a talpadon, tartsd meg az erőt, légy ember. Ne légy hamis, ne légy csaló, légy igazságos. Amibe születéll, abba halj meg. Ezeket élem által én.

Az újjrendekre magától jött rá Marci bácsi még annak idején?

Igen. A hegedűtechnikát persze a cigányoktól fogtam el, de lopásból, nem hogy tanítottak. Mert a cigányban van egy hatalmas nagy féltékenység, mint bármelyik mester, ő sem akarja eladni a mesterségét, mert ha lesz egy másik mellette, neki nem jut annyi. Én a háttérben figyeltem, a hegedűt csak otthon vettem elő. Meghallgattam másik zenészeket is, nem csak a miénkeket. Vannak Szoporban nagyon kitűnők, kik csak román zenét folytatnak. De nekem fontos volt, hogy hol játszik a hegedűn és hogyan játszik. Hol jön a tiszta hang, hogy adja meg a díszítéseket, mert azokat aztán én rakom más helyre is. A ruha akár fekete, akár szürke, csak kell rá varrás. Így van ez a zenében is.

Csak szováit játszik?

Igen. Nem megyek a környéken sehová. A szamosújvári Káplár Feri megkért néhány éve, s elfogadtam tőle a lakodalmat. Elmentem a zenekarral Szamosújvárra, a tiszteletes úr helyettesített a

templomban. Ismerem az egész zenét Romániából. Román zenét is úgy játszom, mint magyar zenét, s románul is énekelek, mint magyarul. A románok csodálkoznak, hogy az övéké nem tudja így megcsinálni. Az esküvőkre nálunk sokszor meghívnak románokat is, a szomszédot, vagy tavaszon az egyik szomszédom – aki alelnök a faluban – fogadott fel, s a községházán az emberek javarésze román, kik közül sokat meghívott. Ezért románt is kellett játszanom. A románoknak román, a magyaroknak magyar zenét húztam. A román egyébként színesebb, mint a magyar, azért színeztem ki a magyar zenét, hogy ne előzzenek meg. Ezért is voltam sújtva. Jöttek hozzám Londonból is filmezni, elmagyaráztam a sorsomat, de nemcsak én, a mellettem ülők is sírtak.

Kallós Zoltán nevét többször említette...

'57-ben ismert meg engemet, már az akkortájt kiadott Balladák könyvében is szerepelek. Én a népi zenének vagyok az embere, bár most már szándékom, hogy lemondok róla. Tavaszon csináltam egy körutat –Magyarország, Csehszlovákia, Lengyelország, Ukrajna. Olyan helyzetek voltak, hogy 16-20 órát álltunk a határon az átkeléssel. Olyan érzélem, nehézség, undor jött rám! Szükséges ezt nekem, öreg ember létemre? Nem vagyok erre rászorulva, e nélkül is meg tudok élni. Még a hegedűt is eladom, hogy ne legyen többet bajom vele. Ide könnyű kéz kell, nyugalom, mert ha zavaros az élet, az agy kapcsolódik ki. Ahogy az ember az ötven évet meghaladja, jön a feledékenység. A kántorságot esetleg még egy évig folytatom. Elfáradtam, már nem bírom. Sokféle munkával foglalkozom, s azt mondom, hogy a világon a legnehezebb a zene tere.

Fügedi János: Mezőségi román táncrend *Néptáncgyűjtések Mezősége*

A néptánc kutatók és táncantropológusok között világszerte ismert román etnokoreológus, Anca Giurchescu lassan sajátos hagyományt teremt a tradicionális néptánc kutatásában. Az 1993-as és 1994-es Olt és Arges megyei Calus-gyűjtést követően idén augusztusban harmadszor hívta össze közös terepmunkára a Nemzetközi Népzenei Tanács (ICTM) Tánckutató Csoportját. Helyszínül most az erdélyi Mezőség négy, túlnyomórészt románok (egy falu esetében cigányok) lakta faluját választotta, Berkenyest, Magyarfrátát, Mezőszoport és Nagycsánt. Hasonlóan az előző alkalmakhoz, a tánc hagyomány sokoldalú rögzítése mellett (mint film, videó, fotó, hangfelvétel, interjúk) az egyik fő célnak most is a különböző gyűjtési módszerek, az eltérő megközelítések összehasonlítását és eredményeinek összevetését tűzte ki. Meghívására öt országból tizenkét kutató érkezett, köztük Dr. Marianne Bröcker, a Bamberg Egyetem (Németország) Népzenei Tanszékének vezetője; Janice Cardaro, M.A., etnográfus, jelenleg Fulbright ösztöndíjas az MTA Zenetudományi Intézetében; Helene Ericksen hivatásos táncos és táncoktató; Corina Iosif, a bukaresti Parasztmúzeum munkatársa; Könczei Csilla, a kolozsvári Babes-Bólyai Egyetem tanársegéde; Colin Quigley Ph. D., a Los Angeles-i California Egyetem (UCLA) Tánc-etnológia Tanszékének tanára; valamint Owe Ronström, a Stockholmi Egyetem Etnológia Tanszékének tanára és a

Folklor kutatások Intézetének munkatársa. Magyarországról a gyűjtésen én vettem részt.

A terepmunka előkészítője és fő helybeli szervezője Zamfir Dejeu, a kolozsvári Folklorarchívum kutatója volt. Neki köszönhető, hogy a rendkívül gazdag, hét vagy nyolc táncból álló mezőségi román táncrend teljes ciklusait több helyszínen is sikerült rögzíteni. A falvakban töltött hat nap alatt hat gyűjtést szervezett, kb. nyolcvan táncosról megközelítőleg kétórányi film- és hat-hét órányi videofelvétel készült. Az első két gyűjtési alkalmon, Berkenyesen és Magyarfrátán helybeli zenekar kísérte a táncokat, majd az összes többi esetben a mezőszopori cigánybanda muzsikált. Mind felállításuk (a gyűjtések során két hegedűs, egy brácsás és egy bőgős játszott), mind játékmódjuk és zenéjük minősége nagyon hasonló a palatkai zenekarához. Román népzenei körökben ugyanúgy ismertek és elismertek, mint a palatkaiak nálunk, megjelent már lemezük, sőt legutóbb CD-jük is.

Az első négy napon falvanként vettük fel a táncokat, egy-egy ciklust többször is. Mivel a táncokat mi szerveztük, szakszóval „megrendezett táncalkalmakat” rögzítettünk, kérhettük, hogy egyszerre csak két-három pár táncoljon végig egy-egy ciklust. Így tudtuk biztosítani azt, hogy a tánc valamennyi technikai részlete megfigyelhető és a későbbiekben pontosan lejegyezhető lehessen. Az improvizációs gyakorlat felmérésére esetenként kértük a szóló vagy csoportos formában előadott férfitáncok megismétlését. A gyűjtés ötödik napjára szervezőnk, Domnul Dejeu

(Dejeu úr) Berkenyes „kulturális központjához”, a Róna (sic!) vendéglőhöz összehívta a már kutatott falvak legjobb táncosait. A helybeliek hozzáállását mutatja, hogy erre az alkalomra még a vendéglő kerthelyiségének kerítését is kiszedték a helyéből, hogy jobban tudjuk filmezni őket. Kultúrantropológus kollégáink eleinte fenntartással szemléltek az eseményt, mondván, hogy amolyan mini-fesztivált szervezünk, ami szerintük jelentősen befolyásolhatja a feltárt anyag eredetiségét. Aztán belefeledkeztek abba, amit láttak. Olyan pazar és spontán legényes verseny kerekedett ki, amire pusztán egy-egy falunál maradvá aligha akad példa. A táncosok szemlátomást egymást inspirálták. Mikor az egyik befejezte pontjait és átadta a helyét egy másik falubeli táncosnak, annak táncáról eszébe jutott, hogy mit „felejtett” ki a sajátjából. Mire megint sorra került, hasonló érezhettek a többiek is, mert ők is újra táncolni akartak. A kora délután kezdődött tánc belenyúlt az estébe, és biztosan eltartott volna hajnalig, ha egy váratlan áramszünet véget nem vet a mulatságnak. A helybeliek szerint a zárlat közvetlen oka a szomszéd falusiak irigysége volt.

Általában két generáció táncolt, az 50-60 évesek, és a 20-30 körüliek. Meglepő volt, hogy az aránylag fiatalok között is sokan tudják még a szóló férfitáncokat, a „tárnaveana”-t, a „barbunc”-ot, a „ponturi”-t. Az általuk „hatag tar”-nak (így, „r” nélkül) vagy egyszerűen csak „hatag”-nak nevezett forgató jellegű, szimmetrikus lüktetésű párostáncot pedig – szinte pontosan olyat, mint amelyet mi „mezősegi”-ként járunk a táncházban és a színpadon – e falvakban mindenki tudja, öreg és fiatal egyaránt. Erről a helybeli vendéglők esti közönsége győzött meg minket. A saját kedvükre-szórakoztatásukra, magnetofon zenére táncolták a „hatag”-ot szombaton és vasárnap este, végre ideális terepet teremtve kultúrantropológusainknak, hogy a táncagyományt külön szervezés nélkül, úgymond’ „funkcióban” megfigyelhessék. Vagy akár gyakorolhassák, mert a túlnyomórészt hölgyekből álló kutatótársaság természetesen a figyelem középpontjába került, főleg, ha táncba vitték őket.

A gyűjtött anyag összehasonlítása a területen végzett korábbi gyűjtésekkel még várat magára, annyi azonban már látszik, hogy a bonchidaihoz képest teljesebbek a ciklusok, a mozgásanyag virtuozítása pedig talán a keménytelki táncokhoz hasonlítható leginkább. Egy-egy ciklus hossza kb. 15-20 perc volt, így sajnos a 11-12 perces filmtekercsre nem fért fel egy ciklus megszakítás nélkül. (Videóra természetesen igen, de, mint tudjuk, a videó hosszú távra – évtizedekre – nem archiválható.) A ciklus táncainak azonosítása kezdetben még román kollégáink számára is nehézséget okozott, mert ugyanannak a táncnak még egy falun belül is többféle elnevezését használták. A gyűjtés végére azonban összeállt a kép egy jellegzetes mezősegi román táncrendről, amely kis eltéréssel, de gyűjtőterületünk valamennyi falujában megtalálható volt.

A ciklust minden helyen a gyönyörű dallamú, aszimmetrikus lüktetésű, lassú „purtata”-val kezdték, amelyet neveztek még „românește de preumblat”-nak vagy „românește de a lungu”-nak. Érdekes módon a vonulós párostáncként

ismert „purtata”-t nem mindenütt körben járták, hanem volt olyan falu, ahol a párok sorokba rendeződtek, és szakaszonként vagy periódusonként fél forgással irányt váltva a térben előre-hátra haladtak. A „purtata”-t még mindig aszimmetrikus lüktetésű, lassú „românește denvirtit” követte, más néven „românește de latu”, vagy egyszerűen csak „românește”. Az átmenet alig volt észrevehető, mert a zenészek a legtöbb helyen nem váltottak dallamot, a táncosok a „purtata” dallamára kezdtek új táncba. A tánc nevéből már tudhatjuk, forgós-forgató táncról van szó, motívikájában hasonló vagy megegyező a már fent említett „hatag”-gal. A legtöbb helyen ezután „tárnaveana”-t jártak, szóló vagy csoportos formában előadott férfitáncot. A tánc tempó szerint két részre tagolható, egy hosszabb és lassabb lábfigurázós szakaszra, és egy rövid, gyors tempójú, sűrű csapásolós részre. Volt olyan falu, ahol a két részt „ponturi rar”-ként és „ponturi iute”-ként különböztették meg. Szóló forma esetén ahányszor újabb táncos áll be, a lassabb tempó visszatér, hogy ő is bemutatthassa agógikával teletűzdelt lábköreit. Ha a férfiak kitáncolták magukat, a táncrendet a már említett és minden helybeli által ismert, szimmetrikus lüktetésű „hatag rar”-ral és a gyors „hatag iute”-val folytatják. Több helyen a „hatag rar”-t „in doua laturi”-nak, a „hatag iute”-t pedig csak „hatag”-nak nevezik. Végül a kutatók által „idegen eredetű”-nek nevezett táncok következtek, a „poarca” (polka) és a „sapte pas” (hétlépés). A ciklust minden esetben jól felpörgetett „hatag iute”-val fejezték be. Ahol tudták a „barbunc”-ot, ott táncrenden kívül, külön kérésre táncolták. De ugyanezt a „barbunc”-ot nevezték még „ponturi”-nak és „fecioreasca”-nak.

A valós és teljes képhez hozzátartozik, hogy ezekben a falvakban is, mint annyi más jó táncos faluban (például Keménytelkén), aránylag élénk volt a „felülről” inicializált hagyományőrző mozgalom. Talán az egyetlen mezőszoporiakat kivéve, a többi vizsgált falu részt vett a „Megéneklünk Románia” versenyeken, és a gyűjtések elején néha kis zavart okozott, hogy a rájuk szegezett „kameraerdő” láttán igyekeztek azt bemutatni, amit annak idején nekik színpadra állítottak, Erről sikerült őket gyorsan lebeszélni, és ettől fogva táncuk észrevehetően spontánabb, improvizatívabb és felszabadultabb lett. Érdekes egyébként – ezt már több helyen tapasztaltam –, hogy a „hagyományőrzés” címen a táncagyományba való belenyúlás, a színpadképessé, imagináriusan „élvezhetővé” tétel elsősorban a táncok térbeliségét, szerkezetét, esetleg a ciklus felépítését „érinti” (hogy finoman fogalmazzunk; mondhatnánk azt is hogy meghamisítja). De azon a jellegzetes és igen nehezen elsajátítható táncolási módon, amit táncos körökben stílusnak nevezünk, amiről az autentikus előadót Skandináviától a Balkánig bárhol felismerni, azon a különleges, tartott staccatós paraszti dinamikán, a nehéz testi munkát végző – mondjuk ki bátran – östehetségű táncosok kemény, de mégis szinte a végletekig csiszolt, harmonikus mozgásán, a zene és mozdulat megindítóan természetes egységén a kívülről irányított mozgalmak nem tudtak nyomot hagyni. Még szerencse.

Bankó András: Évforduló

I.

Michel Montanaro épp Pomázon vendégszerepelt, amikor 40. életévét betöltötte. A II. Nemzetiségi Találkozó házigazdája, a Vujicsics együttes ajándékokkal kedveskedett neki, sőt a tévé stábjába is tartogatott számára meglepetést...

Az elmúlt években két CD-je jelent meg. A francia kiadású, Tenson című korongot legkedvesebb zenészcimboráival készítette el (többek közt Serge Pesce, Christian Zagaria, Barre Phillips zenélt vele), több fölvétele a pozsonyi Écsi Gyöngyi éneke hallható (a 8.-on szólóban). A másik kiadvány Csehországban készült Theatre Montanaro címmel, s a kellemes jazzmuzsikát szintén régi zenésztársak szolgáltatták meg (Alan Vitouš, Luboš Andrš többek közt).

Akik tudják, hogy Michel bármiről eldiskurál öt nyelven (okszitánul, franciául, magyarul, olaszul és angolul), sőt ezen fölül tanult egy keveset bolgáruul, spanyolul, portugálul, katalánul és az Észak-Afrikában honos bambara nyelven, az csöppet se hőken meg remek kapcsolatteremtő képességén, nemzetközi sikerein. Az azonban mégis váratlan, hogy harmadik gyermekének egy ilyen Európában „gyanus” hangzású nevet szánt, mint ez: Attila. A királyra gondolva, s főleg a költőre... – persze ennek is története van.

Kérdezgette otthoni ismerőseit; na, mit szóltok, Attilának keresztetem, hallottatok már ilyen szépen zenélő nevet? Hát, te..., tudod... – ilyen szabódó válaszok születtek csak, a franciák a névadásban is kényesek az idegen eredetre. Jobbat nem találtál? – vetették ellene néhányan, ám Michel nem zavartatta magát, kérdezősködött tovább. Mivel egyáltalán nem talált olyan embert, aki egyből rávágta volna: Remek!, kissé elbizonytalanodott. Ekkor újra kérdezgetni kezdte az embereket arról, hogy: mégsem Attila lesz, mit szólsz? Mire a harmadik vagy negyedik ember így válaszolt: Hülye vagy! Már megszoktuk. S Attila lett a fiúból.

Montanaro a '96-os esztendőre is tartogat jubilálni valót, előadóművészete ekkor lesz negyedszázados, megünnepelheti, hogy 25 éve életeleme a színpad s minden hangok kibocsátására alkalmas eszköz, minden tanulsággal szolgáló meskete.

Országos turné várható.

II.

Az ideai nagy rock-veteránosodás (50 éves lett Demjén és Hobó, Bródy és Szörényi Levente) közben a csuda se gondolta, hogy Alain Delon meg egyidős lesz Makovecz Imrével. Pedig ez történt, mindketten hatvanévesek.

A róla készült monográfia (Corvina, 1980) idézi Nagy László észrevételét az ország régebbi építészeti megjelenéséről: „Mintha egy tizedrangú zord és üzleties Bauhaus-betonbanya tojta volna tele hazánkat.” Ma már ennyire egyértelműen ez nem jelenthető ki, de ahhoz szemléletváltás kellett, ahhoz mesteriskola kellett, s olyan képzési formák, ahol szabad kísérletezni, ahhoz építészegyeniségek kellettek, olyanok, mint Makovecz. Negyvenkét éves korára már negyvenkét önálló épülete megépült: akkor ez országos rekordnak számított. Akkoriban nyilatkozta: „Feltételezem, hogyha az országban elegendő számú különleges, különös épület létrejön (...), akkor az szellemileg elegendő egyensúlyt jelent. (...) Annyi dolgom van, hogy megdöglök bele.”

Azóta számos építésziroda alakult szerte az országban, ahol a fölfogásával azonos, vagy ahhoz közeli módon születnek a házak tervrajzai; szemlélete a szomszédos s a távolabbi országok kollégáira egyformán hatással van. Mintha egyre otthonosabb lenne ez a

tájék, amióta épületei fölütötték fejüket: Budapesten, Csornán, Dombóváron, Egerben, Füreden (Balaton-, Duna- és Tisza- egyaránt), Győrött, Jászapátin, Kölcсэн, Letenyén, Pakson, Sárospatakon (részben ennek köszönhetően kapta meg a város 1987-ben a Hild-érmet), Szigetváron, Tatabányán, Zalaszentlászlón, vagy Visegrádon.

III.

Karsai Zsiga bácsi 75. esztendjét töltötte be, október 20-án köszöntötték Pécelen mint festőt s mint a település díszpolgárát. (Régi ismerőse, Vadasi Tibor furulyázott neki, Budai Ilona énekelt s a Cimborá citerazenekar játszott még kedvére; Kő Pál szobrászművész három érmeplastikáját adta ajándékba.) A helyi művelődési házban kiállítása nyílt régebbi s újabb képeiből. Érdekes volt összehasonlítani az '53-ból való „Két táncos”-t a '91-ből való „Három legény”-nyel, mindkettőt áthatja a ritmus, a mozdulat ihletettsége. Témáit közvetlen környezetéből merítette, portrék, csendéletek készültek főleg s olyan életképek, amelyek az egyszerű emberek világáról adnak hírt.

Élete egyharmadát töltötte Lőrincrévén, kétharmadát Pécelen. '61-ben lett a Népművészet Mestere, '92-ben Életfa-díjat kapott, '94-ben a Magyar Művészetért Alapítvány ismerte el pályafutását. A Zeneműkiadó '82-ben jelentette meg Kiss Lajos „Lőrincréve népzeneje – Karsai Zsigmond dalai” című könyvét, amely negyedszázados gyűjtőmunkának köszönhető és – Sebő Ferenc meglátása szerint – egy falumonográfia dalkincsével ér föl. Nagyjából e törzsanyagra (s Székely Zsigmond „Lőrincréve népzeneje” című album, számos táncdallammal s néhány szokásénnel).

IV.

Ha már a bűvös negyvenessel kezdtük, fejezzük is be ezzel. Novemberben ünnepelte négy évtizedes fönnállását a pozsonyi ifj. Szívek.

Isten éltesse valamennyiüket!

Kép: Karsai Zsigmond festménye – Önarckép

A Néptáncosok Szakmai Háza hírei

Saját kiadványainkat és kazettáinkat ezentúl a Magyar Művelődési Intézet könyvtárában lehet megvásárolni. Néhány bizományos anyagot azonban még mi is árusítunk.

Elkészült az újabb szatmári hangfelvétel a néptáncoktatáshoz a Tükrös zenekar közreműködésével, melyet a marosszéki ill. kalotaszegi felvételek mellett ajánlunk.

Még az idén megjelenő további kiadványaink:

1. Halmos Béla - Virágvölgyi Márta: Széki férfitáncok
2. Lányi Ágoston - Pesovár Ernő: A magyar néptáncművészete - javított táncleírás melléklete
3. Bodza Klára - Paksa Katalin: Magyar népi énekiskola II. - javított kiadás

Szerényi Béla: Padkaporos történetek

Amint azt a folkMAGazin előző számában beharangoztam, sorozatot kívánok indítani. Idős dél-alföldi emberek elbeszéléseinek segítségével szeretném megismertetni a tekerőmuzika hagyományát, a tanyasi emberek ünnepeit, hétköznapjait.

A mostani összeállításban a padkaporos történet egy élettörténet lesz. Egy tiszalpartéri parasztemberre emlékezünk, akit ebben az országban, és azon túl is nagyon-nagyon sokan ismertek.

Bársony Mihály az utolsó magyar hagyományőrző tekerőkészítő volt. Kiváló tekerő-, klarinét- és citerajátékos, és nagyszerű hangszerkészítő. Mihály bácsi fiatalkorára özvegye, Bársony Mihályné Vikor Rozália, és néhai bátyja, a szintén tekerőjátékos, Bársony József emlékezik:

– Hogyan kezdte Mihály bácsi a tekerőkészítést?
– Már az első tekerőt is megcsinálta fainul. Olyan jó érzéke volt mindenfélihez, hogy már tizenhat éves korában kis cséplőgépet csinált, amivel kalászt lehetett cséplőni, és morgott is. Kis traktort is csinált rá, szíj is vót neki, törekrázója is vót. Kis zacskókat varrtak, fölaggatták, mint a zsákok, oda hátra, mint a rendes cséplőgépnel. Akkor csinált olyan kocsit gyerekkorában, hogy drótbú, vastagdrótbú löcsöt csinált neki, sárhányót, ilyen fiáker szerű kis kocsit. Azt mondja, hogy küllőkkel. Nem csak hogy egy kereket kivágott, hanem kifaragta a küllőket is. Akkor fogtak ürgét, és befogták a kocsi elé. Vitte az ürge, csak úgy pörgött utána a kocsi! Osztt akkó nem olyanok vótak ám még a szülők mint most, hogyha valami érdekeset csinál a gyerek, hát örültek vóna neki, hanem a jószág, kapálás, kaszálás, ez volt a mindenük. Osztt nem hogy örült vóna apósom neki, hogy milyen ügyes fia van, hanem – kárba mentek a jószágok persze, mert hát eljátszott azzal a kis kocsival, törődött is ő a jószággal – szétverte apósom azt a kis kocsit. Még a szomszéd ember is azt mondta: „Hát szomszéd, ilyet mér csinálsz? Azt a szép kocsit szétverni!”

Misa öcsém, aki a tekerőket is csinálta, az klárnétos is vót.

– Melyik volt ő igazából? Klarinéton kezdett?
– Nem, tekerővel. Azt úgy vót, hogy én megvettem a tekerőt legelső sorban, osztt akkor ő kedvet kapott rá, mindjárt spekulált, hogy majd szétszedi aztat, osztt akkor pontos méretekre ugyan azt újabban megcsinálja.

80 éves lenne
Bársony Mihály
a népművészet mestere (1915-1989)

– Maga kitől vette azt a tekerőt?
– Én Bárdos Lajostú. Újfalusi vót ugyancsak.
– És azt ki csinálta?
– A szentesi Szenyéri. Az csinálta azt a tekerőt.
– Hol van most az a hangszer?
– Hát aztat széthánta az öcskös, úgyhogy amik vótak benne áthidalók, ágasok, meg minden, ű arrú újat csinált. Aztán ugye emebbe a tekerőbe ami vót, amit meg lehetett hanni, aztat meg kipótolta. Mert annak meg jelenleg jó vót az alja, meg az ágasok is.
– A tekerőnek, amit maga vett Bárdos Lajostól, mennyi volt az ára?
– Két és fél mázsa búza.
– És ez mikor vót?
– Harmincnyébe vótam tényleges, akkor harmincettőbe. Szerzett valahol Misa egy rossz tekerőt, de olyan rossz vót, hogy zsákba vitte haza. Azt hiszem, Bárdos Lajostú vette. Összerakta, összeszedte, összeeskábálta, kijavította, ami hiányzott neki, azt avval kezdte a muzsikálást. Aztán eladta, és csinált egy másikat. Az már új vót. Azt meg eladta Hajdú Jóskának 16 pengőért.
– Ez mikor lehetett?
– Még a háború előtt vót, mert azt az oroszok aztán elvitték, szétverték, csak a kurblija maradt meg. Utána nem is csinált egy darabig, csak akkor, mikor ötvennyében Avasi Béla rendőt a Múzeum részire. Fel is köllött neki menni Pestre, három napra, hogy kijavíjja azokat amik ott vótak. Aztán mindig többet rendőtek, és akkor csinálta, de csak télen, mert nyáron dolog vót. A hetvenes évektől a nyolcvanas évek végéig már télen-nyáron, megállás nélkül készültek a hangszerek. Így is sokszor egy évig kellett várni a megrendelt tekerőre.
A világ minden részén több mint kétszáz tekerő, és számtalan citera tulajdonosa áldja Bársony Mihály nevét.
– Ügyes keze vót Misának.
Amibe belefogott, nem kapkodta el, de meg is lehetett azt nézni! Jó ember vót. Sok ilyen ember kellene ennek az országnak.

APRÁJA

A Nyugat-Magyarországi Néptáncszövetség 1995. november 4-én Győrben rendezte hagyományos Antológiáját felnőtt néptáncgyűttesek részére.

A székesfehérvári Hermann László Zeneiskola, a Fejér megyei MMK és a Kodály Zoltán Művészeti Iskola december első két napján Országos Szakmai Találkozót tartott a népzenei tanító szakemberek, pedagógusok számára. A tavalyihoz hasonló konferencia izgalmas programja volt a pénteki Közös ülés, valamint a szombati előadás a NAT-tal kapcsolatban.

Nagyrev 800 lelket számláló kisközség a Tisza mentén. A falu általános iskolájában Balta Tibor, a népművészet ifjú mestere vezetésével szeptembertől elkezdődött a citeraoktatás. Havonta egyszer táncjáték is szerveznek

Kis Pétemé (ig. h.) néptáncsoportja közreműködésével.
A citerákat az Óbudai Népzenei Iskola igazgatója, Kobzos Kiss Tamás adományozta a település diákságának.

Bartók Karácsony december 16-án, szombaton a Budapesti Művelődési Központban.

A Tekerőzenekar „Kertünk alatt” című albuma immár CD-kiadványként is kapható.

A nemrég megnyílt FONÓ-ban keddenként a Tükrös együttes váltakozva tartanak klubestet. Következő műsorát várhatóan a Galagonya énekegyüttesrel rögzíti majd a Tekerőzenekar, s készülődik egy szóló-tekerős kazetta is.

A Magyar Tekerőzenekar december 4-11-ig Hollandiában vendég szerepelt.

December 17-én kettős kazetta-bemutató volt a Marczibányi téri Művelődési Házban: Szántó Ferenc (a „Mestereink – Magyarbecse” című kiadvány szölistája) és Hódorog András (a klézsei dallamokat bemutató „S e kertembe egy madár” című kazetta adatközlője) főszereplésével, továbbá a Tatros és a Téka együttesek közreműködésével.

„Kézművesek tanyája” Kft.
6133 Jászsztentlászó, Kossuth u. 7. Tel./fax: (77) 381-059

A FONÓ Budai Zeneházban a december 19-i Padkaporos Bál alkalmával a Magyar Tekerőzenekar karácsonyi koncertet ad.

Továbbra is működik a KALYI JAG Roma Nemzetiségi Szakiskola, ahol a 14-20 év közötti jelentkezők számítógép-kezelői végzettséget szerezhetnek, szórakoztató zenei és menedzseri ismereteket tehetnek szert, angol és cigány nyelvből vizsgázhatnak, s a gimnáziumok első éves tananyagát is elsajátíthatják.

Újra indult a Mórincz Zsigmond Művelődési Ház és a TÉKA együttes táncművészs-képző tanfolyama 1995 novemberétől. Jelentkezni levélben és telefonon az alábbi címen lehet: Mórincz Zsigmond Művelődési Ház 8800 Nagykanizsa, Hajgató S. u. 1. Tel.: (93) 319-202, Vizeli József

Bankó András: Aki mer...
Hagyomány és minőség

Tabáni népzene – magyarul ily egyszerű az elnevezés. Külföldiül már bonyolultabb: International Borsodi Folk Music – amiből nem az következik, hogy a „tabáni” szó angol helyességgel „borsodi” lenne, hanem az a sörgyártó cég népszerűsített ekképpen, amely mert támogatni egy ilyen „mezői” eseményt. (A megrendezéshez hozzájárult még a Soros Alapítvány; házigazdaként a Muzsikás együttes, védnökként Katona Tamás polgármester lépett színre.) A tavaly még csak egy délutányi találkozó idén két napos fesztivállá bővült.

„Függöny!”

Először ennek hátteréről kérdeztem a rendezésből oroszlánrészt vállaló – Markó Arankát (Bp. I. ker. Műv. Ház):

– Ennyit számít egy tőkeerős szponzor?

Hogyne, és az előző évi siker is rásegített. Idén nyugodtabban készülhettünk, erőteljesebb propagandát indíthattunk, ráadásul úgy kötöttük a szerződést fő támogatónkkal, hogy további két évre is előre gondolkodhatunk. Ám nemcsak ilyen mennyiségi mutatókban érzékelhető a pénzügyi biztonság, hanem a minőségben is; tényleg világlklasszisokat hívhattunk el.

– A tavalyi eseményről szóló BBC-tudósítás elárulta, a Taraf de Haidouks együttest már '94-ben meg akarták hívni...

– Igen, szerepelt a zenekar a terveinkben, de csak idén válhatott valóra a föllépés – most sem izgalommentesen. A menedzser eleinte hallani sem akarta tabáni szereplésről. A csoport kifáradt két hónapos európai turnéja végére, végül mégis kötélnek állt. Szombat este (az első napon – B.A.) még Veronában játszottak, úgy estek be ide vasárnap, s akkor hirtelen még bőgőt, cimbalmot kellett szerezniük nekik – no meg némi házipalínkát. Így tehettük kölcsönösen emlékeztetésre a találkozást.

– Hogyhogy annyire biztos érzékkel sikerült válogatni a folk nemzetközi kínálatából?

– Ebben a tánc- és zenei szerkesztők szakértelmére hagyatkoztam. Évek óta együtt dolgozom Farkas Zoltán koreográfussal (pl.: 17 est a Karmelita udvarban, Budapest Búcsú '92, '93 stb.) s úgy éreztük, Éri Péter nemzetközi zenei áttekintése nélkülözhetetlen a rangos mezőny összeállításában.

Szélrózsa

Mindenfelől érkeztek előadók. Délről a hetvennégy éves szerb dudás, Rade Maksimovic szólaltatta meg százéves hangszerét, s jött egy négy tagú macedón zenekar is. Délkeletről a világhírű Trio Bulgarka kápráztatta el a hallgatóságot, majd – szintén Bulgáriából – a harmincnégy éves Theodosii Spassov kavalos forrósitotta át a légkört. Romániából jöttek a legröbben, hisz a Tarafon kívül a magyarbecsi, a szászcsávási, a magyarpalatkai banda érkezett Erdélyből, sőt jött egy máramarosi zenekar északkelet felől. Nyugatról Andy Irvine ír pengetőst hozta a repülő s – a hallgatók közül – Joe Boyd-ot, a Rykodisc lemeztársaság „folk-ügyi főbiztosát”. Neki egyébként nincs rossz szimata, még Hannibal-kiadós korában jelentette meg a Trio Bulgarka, Sebestyén Márta, a Muzsikás, a Vujicsics lemezeit: csakis piacképes, mára világhírbe hozható előadókkal dolgozik... A széles közép-európai mezőny nem lehet véletlen a Hannibal-Rykodisc korongjain s a tabáni színpadon sem! Manapság a Hannibalt magába olvasztó Rykodisc az egyik legjobb worldmusic kiadó, az International Borsodi meg a legmerészebb fesztivál: szervezői egyformán tudatában vannak annak, hogy Közép-Európa mily gazdag népzenei hagyományokban.

Rétegek

A Taraf de Haidouks hangszereinek föllállítását talán még az se tudná elismételni, aki csak erre figyelt. Az énekes nyilván feledhetetlen a szétálló két fogával s hihetetlen hangterjedelmével. Volt két primás; a fiatalabb fordítva is játszott a hegedűn (a hangolókulcsos részt szorította álla alá, a rezgőtest állt kifelé), az idősebb meg vonó nélkül: egy gyantás lószórt vetett át a vastaghúron s – mint köcsögdudát szokás – az érdes felületen húzgálva két ujját, dallamot is meg tudott szólaltatni. Ezzel a preparált hegedűvel kísérte ama balladáját, amely a Kárpátok Génuszának halálát mesélte el (egy strófát azért Elena is megérdemelt volna!)... S hogy ez egy újstílusú izé, vagy folklorizálódott bigyó volt-e inkább, azt vitassák meg a tudósok – mindenesetre e kuriózum alapozta meg az együttes világhírét.

Éri Pétert arról faggattam, milyen szempontok szerint választották ki az előadókat, fontos volt-e az eredeti, autentikus játékmód?

– Természetes, hogy a legjobbakat szerettük volna elhívni, közülük is azokat, akik híven őrzik a tradíciókat.

– Csakhogy más a „népzene” a mi fogalmaink szerint és más az íreké, a bolgároké, a románoké szerint.

– Tény, hogy Bulgáriában kifejezetten népzene-szerzők írják az egyes darabokat, vagy a szólamokat s ha egy ír polgár kitalál egy dallamot, az is lehet még népzene, ott annyira erős a hagyomány. Ez a hitelességet nem érinti.

– Hallottam olyan véleményt, hogy a macedón zenekart, a „skopjei Stúdió 11-et” simán lemuzsikálta a Zsaratnok.

– Nem helyes ilyen versenyszerűen fölfogni ezt. A macedónok műsora is megállta a helyét, ott is sokféle zene létezik egymás mellett. Theodosii Spassov szintén fölvillantott néhány réteget zenei világából, amikor Yanka Rupkinát kísérté, vagy amikor saját számait játszotta. (Mesélik, jelenleg Ennio Morricone fölkérésére dolgozik egy filmzenén. B.A.)

Farkas Zoltán szempontjai közt is kitüntetett helyen áll a minőség, a hitelesség. A táncegyüttesek közül a rimóciák föllépése azért volt fontos a számára, mert kiderült, miként adják át a palóc hagyományokat az öregebbek a fiataloknak. A tápiószecsőiek népdalcsoke esetében a megszólalás élményszerűsége volt mérvadó.

– Így sem valósulhatott meg minden ötlet...

– Rade Maksimovic szereplése kapcsán fölvetődött, hogy esetleg dudás találkozót szervezzünk, folytatta Éri Péter –, de ütközött volna az Egyszólam táborával, s Juhász Zoltán meg Sáringer Kálmán nélkül ennek sok értelme nem lett volna. Persze a későbbiekben még sor kerülhet erre is.

Mottó

Valójában a mi fogalmaink szerinti népzene is kezd már átalakulni. Egyfelől örvendetes az, hogy a Tabánban szereplő erdélyi adatközlők mindegyike járt már stúdióban: a becsi primás-furulyás Szántó Ferenc egy kazettát, a palatkai Kodoba Béla egy CD-t s bandájával egy dupla kazettát, a szászcsávási csoport három kazettát (s ebből egy CD-t) muzsikált tele a húros hangszerekkel. Ez utóbbi zenekarról viszont Szánthó Zoltán azt mesélte: otthon, a Kis-Küküllő mentén nem ebben a föllállításban játszik. Újabban szaxofon, harmonika, sok esetben elektromos orgona, basszusgitar „villanyozza föl” a hangzást. Erdély-szerte általános ez a „modernizáló” hajlam, tette hozzá, hagyományos zenét talán már csak a gyimesekben játszanak. Annál fontosabb, hogy itt a Tabánban ha nem is az eredeti, de a rekonstruált formában szól: akár román, akár cigány, akár magyar a dallam. A bartóki gondolat lényege ez, az igényes zene népeket köt össze – bárhol a világon.

Itt érdemes visszatérni arra, amiről Farkas Zoltán beszélt: sok fesztivál azon csúszik el, hogy ugyan rendkívüli előadókat sorakoztat föl, de a műsorszámok esetlegesek s így egyenetlen a színvonal. A tabáni találkozón szinte mindenki konkrét műsorrész-megjelölés, de legalább körvonalazott elképzelés alapján mutathatta be tehetsége legjavát, ezért illett hozzá a „Hagyomány és minőség” mottó.

Kulisszatitkok

A várható időjárás szempontjából kedvezőbb a nyári fesztivál, mint az őszi, ugyanakkor – s épp ezért – gyakoribbak az időpont-ütközések. Nemcsak a noszvaji Egyszólam-tábort, de a londoni WOMAD-fesztivált is a Tabáni Népzenevel egyidőben rendezték. A szervezési nehézségekről s a jövő évi tervekről Markó Aranka számolt be.

– Elviselhető konkurencia a brit főváros?

– Meg kellett osztani az erőket: a Muzsikás együttes, mint az esemény házigazdája, lemondta csatornán túli föllépését; Sebestyén Márta és a Vujicsics együttes utazott ki. Szerettük volna, ha egy szárd kórus, a Tenores di Bitti is ellátogat hozzánk, azonban Peter Gabriel meghívásának eleget téve a szigetországi rendezvényen szerepelt a csoport. Remélhetőleg jövőre már a tabáni közönség tapsolhat nekik.

– '96-ban a honfoglalás millectenáriuma kapcsán várható-e valami zenei ritkaság itt a fesztiválon?

– Egyelőre csak annyit árulhatok el, hogy mély merítéssel válogatunk majd a rokon népek zenéiből; belső-ázsiai előadókat is szeretnénk meghívni.

A többi jobb, ha tényleg kulisszatitok marad, nehogy ötleteket adjunk a londoniaknak.

Vavrincez András: Bekecs

Együttesünket Szvorák Katalin kérésére Csávás Attilával alapítottuk 1992. február 28-án délután félháromkor az Ampelos nevezetű presszóban, 4 kis üveg Gösser sör közreműködésével.

Kettőnkön kívül a kassai Csámborgó együttes bőgőse, Sterbinszky László és cimbalmosa, Kanóc Csaba muzsikált még velünk, majd egy hónap után bőgősváltásra került sor, ekkor jött a zenekarba Nagy András.

Juhász Zoltán Bekecs nevű kutyája volt a névadónk. Egyébiránt a Nyárádmente egyik jellegzetes hegyét is így hívják, s mivel az együttesben igen népszerű a székelyföldi muzsika, minden tag szíves örömet adta áldását erre a névre.

Ebben a felállásban másfél évig dolgoztunk együtt, a második hónap táján saját erőből elkészítettük első bemutatkozó kazettánkat, „Szvorák Kati és a Bekecs” címmel. Országszerte adtunk koncerteket, részt vettünk a budapesti Mesterségek Ünnepein, Táncháztalálkozókon rendszeresen tettünk eleget külföldi meghívásoknak. Mindez sok-sok próbát és napi kapcsolattartást igényelt. Ez volt az oka, hogy egy év közös munka után új cimbalmost kellett keresnünk. A kiválasztásnál nagyon fontos szempont volt, hogy az illető több hangszeren tudjon játszani, énekeljen is és a gyakori próbák miatt könnyen elérhető és viszonylag „mobil” legyen.

Így esett a választás Nagy Zoltánra, aki 1993 tavaszán került együttesünkhöz.

Ekkor kaptuk az első meghívást is, ami már a Bekecsnek szólt. Ez egy három hetes francia- és spanyolországi turné volt. A spanyol meghívó fél 4 koncertünket felvette, ebből válogattam ki a CD anyagát, amely még abban az évben meg is jelent, „Szvorák Kati & Bekecs Live” címmel. Minden évben szerepeltünk a Táncháztalálkozó lemezen, ezenkívül Szvorák Katalin „Tavasvilág” c. kazettájának nagy részét is mi kísértük. 1994 február-márciusban az együttes újra Francia- és Spanyolországban turnézott, majd májusban egy dudafesztiválon vettünk részt, szintén Franciaországban.

A „kísérőzenekar” szerepével nem elégedtünk már meg, mindenképpen szerettünk volna lehetőséget kapni önálló megjelenésre is, ezért 1995 januárjától új énekessel dolgozunk. Majorosi Marianna a Bekecs együttes állandó tagja, az Állami Népi Együttes táncosa, a Népművészet Ifjú Mestere népdal kategóriában.

Az új énekessel természetesen új műsort kellett készítenünk, melyet az Etnofon Stúdióban májusban vettünk fel és 1995 augusztusában jelentettük meg kazettán „Az szép piros hajnal” címmel. A magyar népzene mellett a Magyarországon élő nemzetiségek és a Kárpát-medence népeinek zenéi is szerepelnek a kazettán. Természetesen állandóan bővítjük a repertoárunkat, így ma már nem jelent gondot egy kétórás műsor előadása sem.

Mennyire elfoglalt a Bekecs együttes? 1995 tavaszától sok turnén vettünk részt, amelyek közül egyik-másik igen kalandos volt. A százhalombattai Forrás Együttessel két hetet töltöttünk Izraelben, ahol több ízben arab lövészek „közreműködésével” léptünk fel, majd Észtországban nagy sikerrel szerepeltünk egy nagyon jó hangulatú nemzetközi folk fesztiválon, miután körbepertültük fél Európát.

Augusztusban egy franciaországi tekerős-fesztiválra szóló meghívásnak tettünk eleget még Szvorák Katalinnal. Közben idehaza a Magyar Televízió „Hagyományaink” c. műsora számára felvettünk 8 számot az új kazetta anyagából.

Emellett folyamatosan vannak itthon fellépéseink, önálló koncerteket adunk, rendszeresen kísérünk táncegyütteseket és zenélünk táncháztalálkozóban. Zenekarunkat gyakran hívják lagzikba muzsikálni. Ilyenkor természetesen nem csak kizárólag magyar népzénet játszunk, hanem előkerül a szalonzene is.

Koncertet adtunk nyáron a Budapesti Búcsú alkalmával, felléptünk a Szezonnyitó Táncházi Mulatságon és a Zene Világnapján a Méta Klubban. A karácsonyi és év végi fellépésekről most folynak a tárgyalások, ezenkívül lesz egy kazetta-bemutató koncertünk valamikor, a Molnár utcában.

Állandó táncháztalálkozókat tervezünk, amit januártól tartanánk kéthetente a Vasas Művészegyüttes székházában. Jelenleg Ráckeviden és Dunakeszin van kéthetente gyermek és felnőtt táncháztalálkozó, illetve időnként helyettesítünk a Molnár utcában és a Téka-klubban.

Rendszeresen járunk gyűjteni külön-külön és együtt is, voltunk közösen Somogy megyében, a Felvidéken és Erdélyben több helyen.

Ezzel kapcsolatban megemlíteném, hogy 1996-ban az egész együttes szeretne részt venni a nyári székelyföldi táborban.

További terveink közt szerepel az új kazettánk CD-n való megjelentetése, amihez természetesen szponzorokra lenne szükségünk. Mi magunk is igyekszünk minél több hozzá járulást elnyerni pályázatok útján.

Fehér Anikó: Magyar Népi Énekiskola I.-II.

Rendhagyó ismertetés Bodza Klára és Paksa Katalin könyvéről

A technika századát éljük. Számítógéphez nyúl a tízéves – s nem tagadom, én is azon pötyögöm a szavakat. De az én öreg PC-m a nagypapától örökölt faragott íróasztalon áll, s ha éppen pihen, egy erdélyi szóttos óvja a portól. A nagyszülőktől van az öreg óra, a hatalmas ebédlőasztal, melyről sosem fogy el az étel. De lehet rajta kottát írni, műsort szerkeszteni és karácsonyi sütit is sütni. Örököltük ezeket a sok-sok emlékekkel együtt, melyeket magunkba szívunk. Mi a dallal nőttünk fel. A szülői házban mindennapos volt az éneklés, s nemcsak sátoros ünnepeken, – de azokon mindig – ki-ki fogta a hangszerét, vagy a zongorához ült, s hozzá daloltunk. Szinte csak magyar népdalokat. Itt ivódott belém az a néhány száz, ezer dal, mely ma gondolkodásomat uralja, döntéseimet segíti s életemet könnyíti. Én is igyekszem átadni a stafétabotot. Bár az enyéim még kicsik, főleg improvizálnak –de hogy? Zsuzsi az oviból hazajövet egész napját elszolozmázza. Közben a babákat racosgatja a babaházban. Sokat énekelünk neki, de azt a két sort, hogy „de az anyja azt válaszolta rája, göndör haja legyen az ő párnája” nem hallgatja meg, mert ilyet egy mama nem mond. Még a Rózsa Sándoré sem. Sarolta, a legkisebb épp most szól el a gép mellől öntudatlanul is „rap” stílusban: Mama, gyere bekenni! Egyébként nővérenek nagy csodálója. Akkor a legboldogabb, ha ő volt az oviban a lilioszál. Ritmusérzéke fantasztikus, gyakran versbe szedi mondandóját. A legnagyobb, Dani, orgonálni szeretne. Persze, egyelőre legnagyobb gondja a p és az r betű biztos megkülönböztetése. Legyen is ez a legfontosabb, nem terheljük most a különórákkal. Majd jövőre. De a spontán házi „táncháztalálkozó” is beáll, néha egész ügyesen

csapásol, persze ösztönösen. Ő bezzeg már fújja a Le az úton-t, nem zavarja a kemény asszonyi hang. Istenem, micsoda felelősség őket jó irányba terelgetni! Hisz hajlanak, mint a húsvéti barkaág, kezünkben a kulcs ízlésük alakításához. Az esti kötelező, és soha el nem hagyható népmesék és éneklések mellett a karácsonyi készülődések, a mézeskalács sütés, az ajándékkészítés mind-mind formálják, alakítják őket, hogy majd ha saját lábukra állnak, olyanok legyenek, mint amilyenek mi, szüleik sosem lettünk, csak szerettünk volna...

Azt azonban tudom, hogy Bodza Klára és Paksa Katalin könyvét néhány év múlva a kezükbe adom. A kazettát, mely hozzátartozik, beteszem a magnóba s elkezdjük együtt silabizálni a néma jeleket. Micsoda jó móka lesz. Persze ezt majd csak 1-2 évi zenetanulás után tehetjük, m kor a kottához lesz már némi közük. A Magyar Népi Énekiskola II. kötete tavaly jelent meg. A kiváló énekes tanár, s a nem kevésbé sikeres népzenekutató kandidátus páros közös alkotása több céllal is forgatható. Alkalmazhatják azok, akik hivatalból népdaléneklést tanítanak a zeneiskolákban. Azok is, akik az énekesi pályán vannak s repertoárjukat kívánják bővíteni. S azok is, akik csak szeretik a népzénetét. Egyszer érdemes kipróbálni, micsoda remek dolog a kiválóan lejegyzett dallamokat a kazettáról hallható eredetivel összevetni. Együtt követni a kettőt. Az első 30-40 dallam után már könnyebben megy a kottaolvasás is, de a hallgatás sosem hagyható el, hisz az a sava-borsa az egésznek. Bodza Klára és Paksa Katalin nagyon jól tudja, hogy legyen kottairás bármily fejlett színvonalú, mindent mégsem tud elmondani. Marad valami, ami csak Klári énekóráján, vagy a vele való közös zenehallgatás során, vagy a Népi Énekiskola kísérő kazettáinak meghallgatásakor ivódhat belénk.

Mert nemcsak nekünk, embereknek, a dalnak is lelke van!

Erdélyi Klára: „Ez volt a harmadik”
Beszámoló az Apáról Fiúra Alapítvány
III. kézműves sátor táboráról

A törökszentmiklói Apáról Fiúra Alapítvány az idén nyáron harmadik alkalommal rendezett kézműves sátor-tábort általános és középiskolás korú fiatalok számára. A bartapusztai egy hét „terméséből”, a gyerekek készítette tárgyakból rendezett kiállítást október 15-én vasárnap du. 3 órakor nyitottuk városunk Helytörténeti Múzeumában, s október 29-ig volt látható. E visszatekintés alkalmából, és a táborozó gyerekek azóta küldött levelei alapján foglaljuk most össze, mi is történt 1995. július 22-29-e között. Hatvankét, felerészben miklósi, felerészben „vidéki” fiatal jelentkezett a felhívásra, főleg megyénkből, de akadt rábaközi és baranyai is közöttük. A bartapusztai régi tanyaiskola két helyiségét és óriási kertjét „lakhattuk be”. Egy oktató- és egy zuhanyzó sátor állt még rendelkezésünkre a házigazda Városi Polgárvédelmi Parancsnokság jóvoltából. A „nomád” körülmények láthatóan nem zavarták a gyerekeket, s jól illettek táborunk jellegéhez, témájához is. A kézművészség, a népzene, néptánc mellett bizonyos természetesebb, városban már nem tapasztalható életviteli, társas érintkezési szokásokat is elsajátítottak a fiatalok, szinte észrevétlenül. Az együtt táborozó csaknem 90 ember – négyvestől harminchétevesig – néhány nap alatt egy nagy családdá formálódott.

**Megjelent a Magyar Népzene Tára IX.
Népdaltípusok 4. kötete**

*A sorozatot a Magyar Tudományos Akadémia megbízásából
alapította Bartók Béla és Kodály Zoltán.
A kötetet szerkesztette Domokos Mária,
főmunkatársa Olsvai Imre.*

A Magyar Népzene Tára sorozata a magyar nyelvterület egészéről egybegyűjtött és zenei elvek szerint osztályozott népzenei gyűjtemény kritikai forráskiadása. Az első öt kötet az emberi élet fordulóihoz, valamint a naptári év ünnepeihez kapcsolódó, alkalomhoz kötött dalokat közölt. A VI. kötetel kezdődött el a strófikus dallamok zenei típusokba rendezett közreadása. A sorozat legújabb kötete folytatja a magyar népzene régi rétegének magasról ereszkedő, pentaton kvintváltó stílusú dalainak közlését. 26 dallamtípus mintegy 1200 változatáról ad számot, emellett tájékoztat a szomszéd és rokonnépi összehasonlító adatokról, valamint a múlt századi feljegyzésekről. A dallamközlést bőséges jegyzetek, földrajzi, zenei, szövegkezdő-mutatók és a VI-IX. kötetek kottás típusjegyzéke egészíti ki. A kötet a sorozat része ugyan, de önmagában is használható kerek egész. Sokrétű anyaga többek között alföldi pásztordalokat, énekelt és hangszeres táncdallamokat, moldvai balladákat, felvidéki dudánótákat, székelyföldi keserveket tartalmaz.

A könyv teljes szövegét angol fordításban is megkapja az olvasó, így a külföldi érdeklődők is haszonnal forgathatják. A Balassi Kiadó gondozásában jelent meg, kapható a kiadó budai, Margit utcai könyvesboltjában és más nagyobb könyvesboltokban. Ára: 4000,- Ft.

A szakmai munka gerincét a délelőtti kézműves foglalkozások képezték. A gyerekek 10-12 fős állandó csoportokban naponta váltották egymást az oktatóknál, s gyékényezést, nemezelést, agyagozást, szalmafonást, gyöngyszövést és bőrékszer-készítést tanultak. A 9-13 óráig tartó foglalkozást ebéd, majd „csendes pihenő” követte – ezalatt is mindig láthattunk délelőtti munkájukkal tovább bíbelődő, szinte „elvarázsolt” gyerekeket. Programunk további részét senki nem tekintette kötelezőnek, mégis a délutáni gyertyamártásban-öntésben, virágkötészetben, batikolásban, gyöngyfűzésben, papírhajtogatásban, rongybaba- vagy fajték-készítésben, s a további jó néhány hasonló tevékenységben általában nagyon sokan részt vettek. Emellett tíznél több, kisebb-nagyobb szövőkeret is állandóan munkában volt, s az egyik apuka készítette fazekaskorong mellett is „tolongtak” a gyerekek. Oktatóinknak, akik „szerelemből” dolgoztak egész héten, estig nem volt megállásuk. Hadd soroljam ide nevüket: Kócsiné Skultéti Éva, Bukta Éva, Csontos Ibolya, Szabó Nóra, Hancz Péter, Fehér Csaba és Fehér Margit tanítottak – elvben – délelőttönként. A délutáni tevékenységekben Dávid Zsuzsanna, Molnár Anett, Telenkó Bazil és sokan mások, köztük 14 éves fiatalok is vállaltak irányító szerepet. Kedves vendégünk volt a tiszafüredi Erős Laci bácsi, aki gyerekkorában tanult meséivel, dalaival szórakoztatott, de a magával hozott nyolc citerát is munkába állította, és másfél napi szorgos gyakorlás után már a vállalkozó gyerekek muzsikáltak nekünk az esti táborútnél.

Estéinket egyébként is a néptánc és népzene töltötte be. Vendégeink voltak a törökszentmiklói idős citerások, akik vidékünk táncaihoz muzsikáltak nekünk, más alkalommal a Fehér Csillag cigány folklóregyüttes, akik különösen fergeteges hangulatot teremtettek. A többi estéken sárközi, rábaközi, széki és gyimesi táncokat tanultak a gyerekek, ehhez a Moha és Páfrány együttes – Erdélyi Klára, Vancsa László és növendékeik szolgáltatták a zenét, Gál András és a Miklós együttes táncosai vezették a táncot. A dolog sikerére jellemző, és élmény volt látni, hogy az utolsó esti „összefoglaláskor” a lányok kérésére háromszor is el kellett járnunk a sárközi karikázót.

Az egyik kislány azt írta nekünk levélben, hogy: „nekem minden percem egy élményem”. Ennél nagyobb dicséretben nem részesülhetett volna ez a tábor, de talán maga a műfaj: a néphagyományok, a kézműves hagyományok világa sem.

Folk Szilveszter '95

*az Angyalföldi Ifjúsági Házban
(1138 Budapest, Dagály u. 15/a)*

*1995. december 31-én 18 órától hajnalig.
Házigazdák: a MÉTA és a GALGA zenekar,
Bodó-Bán Enikő és Bodó-Bán János.*

*Vendégek: Fodor Sándor Netti (Kalotaszeg),
ifj. Fodor Sándor (Kalotaszeg) ifj. Tóni Rudi (Kalotaszeg)*

Belépő: 450,- Ft

Büfé, tombola

Mindenkit szeretettel várunk!

Információ: 201-3766 / 13, 06-20 / 457-933

Népművészeti rendezvények Magyarországon, 1996.

Január 20-21.

Újévköszöntő Néptánc-antológia

Rendező szerv: Martin György Néptánccsovéetség, Muharay Elemér Népművészeti Szövetség, Örökség Gyermek Népművészeti Szövetség

Április 7. vasárnap (Húsvét)

XV Országos Táncháztalálkozó és Kirakodás a Honfoglalás 1100. évfordulóján.

Rendező szerv: Táncháztalálkozó Egyesület

Április 20. - június 30.

X. Kalári's'96 Népművészeti Kiállítás – Szerencs

Rendező szerv: Városi Kulturális Központ, Rákóczi Vár

Április 30. - május 1.

IV. Nemzetközi Fazekas majális és Találkozó – Budapest

Rendező szerv: Dr. Kresz Mária Alapítvány

Május 7-19.

Gyermekmajális – Gyöngyös

Rendező szerv: Mátra Művelődési Központ, Örökség Gyermek Népművészeti Egyesület

Május 24-26.

Pünkösödölő – Szekszárd

Rendező szerv: Babits Mihály Művelődési Központ,

Örökség Gyermek Népművészeti Egyesület

Május 25-27.

Pünkösdi Bortúra – Nyitott pincék – Budapest – Pécs – Eger

Rendező szerv: Interkoncert

Május 31 – június 2.

„Szomszédolás” Országos és Nemzetközi Gyermek Néptáncfesztivál – Debrecen

Rendező szerv: Kölcsey F. Megyei Műv. Központ,

Örökség Gyermek Népművészeti Egyesület

Június 6-10.

„Katica” Fesztivál – Mosonmagyaróvár

Rendező szerv: Városi Művelődési Központ

Június 20-23.

„Világfalu” Tabáni Szabadtéri Fesztivál – Budapest

Rendező szerv: I. ker. Művelődési Ház

Június 26-30.

II. Nemzetközi Cigánytánc Fesztivál – Sátoraljaújhely

Rendező szerv: Sátoraljaújhelyi Hagyományörző Cigánytánc Egyesület

Június 28 – július 7.

MÉTA Tábor – Káptalantóti (változhat) Rendező: Dénes István

Július 6-7.

VI. Nemzetközi Néptánc és Népzenei Fesztivál – Győr

Nemzetközi kézműves vásár és bemutató

Rendező szerv: Bartók Béla Megyei Művelődési Központ

Július 7-14.

Duna Menti Folklorfesztivál – Baja – Kalocsa – Szekszárd

Folklor konferencia

Rendező szerv: Magyar Művelődési Intézet és az illetékes megyék

Július 10-28.

Téka Tábor és Nemzetközi Téka Fesztivál (júl. 26-28.) – Nagykálló

Rendező szerv: II. Rákóczi Ferenc Művelődési Központ

Július 14-22.

Csipkehét – Szeged

Kiállítás, bemutató, továbbképzés

Rendező szerv: Magyar Csipkekészítők Egyesülete

Július 15-24.

Fafaragó tábor – Békéscsaba

Országos Kosárfonó Tábor

Rendező szerv: Békés megyei Népművészeti Egyesület

Augusztus 1-4.

Alpok-Adria Nemzetközi Nyári Fesztivál – Zalaegerszeg

Rendező szerv: Megyei Művelődési és Ifjúsági Ház

Augusztus 2-10.

Rokon népek Fesztiválja – Szeged

Rendező szerv: Bartók Béla Művelődési Központ

Augusztus 5-15.

Országos Bórműves Alkotótábor – Debrecen

Rendező szerv: Kölcsey Ferenc Megyei Művelődési Központ

Augusztus 5-10.

VIII. Agrár Nemzetközi Néptánc-találkozó – Eger

Rendező szerv: Heves megyei Művelődési Központ

Augusztus 12-20.

III. Nemzetközi Gyermek és Hagyományörző Néptáncfesztivál – Sátoraljaújhely

Rendező szerv: Kossuth L. Művelődési Központ, Örökség Gyermek Népművészeti Egyesület

Augusztus 15-21.

Gyermek Népművészeti Konferencia – Sárospatak

Rendező szerv: Örökség Gyermek Népművészeti Egyesület, Folklorfesztiválok Magyarországi Szövetsége

Augusztus 11-20.

Gyöngy Nemzetközi Néptáncfesztivál – Gyöngyös

Rendező szerv: Mátra Művelődési Központ

Augusztus 15-21.

Nemzetközi Folklornapok – Sárvár

Rendező szerv: Kossuth L. Művelődési Központ

Augusztus 17-20.

Mesterségek Ünnepe

Rendező szerv: Népművészeti Egyesületek Szövetsége

Augusztus 22. - szeptember 15.

Nemzetközi Kézművesek Találkozója – Nyíregyháza

Rendező szerv: Városi Művelődési Központ

Augusztus 23-25.

Nemzetiségek Találkozója '95 – Pomáz

Szeptember 3-8.

V. Budapesti Nemzetközi Borfesztivál

Rendező szerv: Interkoncert

Szeptember 7.

VII. Országos Szezonnyitó Táncházi Mulatság

Rendező szerv: Táncháztalálkozó Egyesület

Szeptember 20-22.

XIV. Kecskeméti Népzenei Találkozó

Rendező szerv: Polgármesteri Hivatal

Szeptember 27-29.

Paprikaszüret '96 – Kalocsa

Rendező szerv: Művelődési és Ifjúsági Központ

Október 19-20.

Pécsvári Leányvásár – Pécsvárad

Rendező szerv: Művelődési Központ, Muharay Elemér Népművészeti Szövetség

1996. október - 1997. január

Országos Népművészeti Kiállítás

Rendező szerv: Magyar Művelődési Intézet

Halmos Béla: Pista bácsi, dudáljon kend Muzsikus portrék III.

Folytatódik a népzene nagyjai előtt tisztelgő, „Muzsikus portrék” c. sorozat, amelyben a Goëss Film produkcióiként zenés életrajzfilmek készülnek a Magyar Történelmi Film Alapítvány támogatásával.

Az 1995-ben már bemutatott és a Duna Televízióban is leadott filmek – az „A szívben még megvan” c., Zerkula János „Gömb” gyimesközéploki primásról szóló és a „Rabja vagyok az életnek” c., Maneszes Márton „Kántor” magyarszováti primásról szóló filmek után elkészült a sorozat harmadik portréfilmje is. Ezúttal Pál István, a Nógrád megyei Tereskén élő juhász életével – muzsikálásával ismerkedhet meg a nagyközönség is.

Pál István, aki az elmúlt évek egyik nagy „felfedezése” (Agócs Gergelynek és Juhász Zoltánnak köszönhetően) és aki megkapta a Népművészet Mestere kitüntetést, egy személyben mindent tudó juhász, kiválóan muzsikáló dudás, furulyás, flótás, hangszerkészítő mester, „nótakirály”-ként tisztelt énekes s lenyűgöző mesemondó. A róla készített, „Pista bácsi, dudáljon kend” c. videofilmet 1996 januárjában mutatjuk be – várhatóan a Hunnia Filmszínházban.

Gyártó cég: Goëss Film Budapest, producer: Szita Miklós, forgatókönyv: Halmos Béla és Szomjas György, szakértők: Agócs Gergely és Juhász Zoltán, zenei rendező: Halmos Béla, rendező: Szomjas György.
Budapest, 1995. december 4.

Tekerős bálók a FONÓ-ban

JÓ hely ez a FONÓ, úgy gondolom!!!

Ha véletlenül még valaki nem tudná, nagy esemény történt fővárosunkban. Sztregova utca három alatt megnyílt a FONÓHÁZ, (török)síppal-dobbal (tekerővel) megnyitotta a Magyar Tekerőzenekar (többek közt).

A FONÓ Budai Zeneházban nyitása óta minden nap történik valami izgalmas. Színvonalas koncertek és klubok váltják egymást a folk, jazz, klasszikus zene különböző irányzataiból. A Zeneház vezetői az első pillanattól kezdve egy sajátos „FONÓ” zenei arculatot kívánnak kialakítani. E szellemiségbe illeszkedik a Magyar Tekerőzenekar klubja, a „PADKAPOROS BÁL”, amely kéthetente keddenként várja a Nagyérdeműt.

A FONÓ legegyszerűbben a 47-es (vagy Budáról a 18-as) villamossal közelíthető meg. A Móríc Zsigmond körtérről elindulva, az FMH mellett elhaladva az ötödik megállónál kell leszállni.

A megállóból pedig – különösen kéthetente kedden – a menetirány szerinti bal oldalra fordulván, érdemes a tekerőmuzika hangját követni.

A szerencsés – vagy szerencsétlen – véletlen úgy hozta, hogy az első PADKAPOROS BÁL éppen november hetedikére esett. Néhány rissz-rossz tréfa és viccelődés után rá kellett jönnünk, nagyon jól alakultak a dolgok, mert ünneppé tudtuk varázsolni ezt a szerencsétlen gyászos-vörös napot. Ünneppé, mondom, hiszen olyan dolgot hoztunk létre, ami páratlan a mai népzenei életben. Haló poraiból támasztottunk fel egy zenei hangzásvilágot. Élő, megélhető, táncolható, élményt nyújtó lett ismét az a zene, amely utójára hiteles formájában az ötvenes években szólalt meg a Dél-alföldön. Ünneppé lett tehát a Tekerőzenekar életében ez a nap, és nagyon reméljük, hogy mindazok, akik kéthetente kedden ellátogatnak a FONÓBA táncot tanulni, tekerő- és dudazenét hallgatni, élményekben bővelkedően fogják magukat jól érezni.

Mindenkit várunk szeretettel! Magyar Tekerőzenekar
FONÓ – Budai Zeneház Budapest Sztregova u. 3.

Táncgyűttesek, zenekarok, szólisták, néprajzi gyűjtések
fotózása – Kása Béla

2463 Tordas, Rákóczi u. 3. Tel.: (22) 467-603

Kiadványok, reklámanyagok, kazetták, CD-k teljes fotómunkálatai

Megyei Néptáncfesztivál Tatabányán

November 25-én rendezték meg Tatabányán a Jászai Mari Színház, Népházban a Komárom-Esztergom megyében működő néptáncgyűttesek találkozóját. Az egész napos programon nyolc csoport vett részt. Délelőtt szakmai bemutató volt, ahol minden együttes két koreográfiát mutatott be, zsűri előtt. A zsűri tagjai: Erdélyi Tibor, Németh Ildikó és Eredics Gábor voltak. Délután szakmai megbeszélésen értékelték az együttesek munkáját. A zsűri 50 ezer forintot használhatott fel díjazásra. Egyéni díjat kapott Ölveczky Tamás komáromi klarinétos.

Együttesi díjat négy csoportnak ítéltek:

Alsógallai Német Nemzetiségi Táncgyűttes, Tatabánya (7000 Ft)

Kenderke Néptáncgyűttes, Tata (10.000 Ft)

Pötörke Néptáncgyűttes, Tata (15.000 Ft)

Bányász Néptáncgyűttes, Tatabánya (15.000 Ft)

A díjkiosztás utáni gálaműsorban fellépett valamennyi táncgyűttes, majd a második részben a Méta együttes koncertjét élvezhette a közönség.

A nagy sikerű bemutató után – ahol Salamon Bea még a közönséget is megénekelte – a Népház aulájában táncházat tartottak. A „talpalávalót” szintén a Méta húzta. A forró hangulatú széki, szatmári, palatkai táncrend után a néptáncosok szünni nem akaró tapssal köszöntötték a zenészeket, és szomorú szívvel engedték útjukra őket – még aznap fellépésük volt Budapest.

A táncház folytatódott, immáron a megyei zenészek közreműködésével.

Remek napot töltöttek együtt a megye táncosai, és olyan élményben volt részük, amit sokáig nem felejtenek el. A „Métások” önfeladti zenélése megerősítette bennük a hitet, hogy érdemes ezen az úton tovább járniuk, sőt, csak így érdemes...

Petőné Novák Tünde

Tatabányai Bányász Néptáncgyűttes művészeti vezetője

Békés megye Képviselő Testülete Megyei Művelődési Központja, a Magyar Művelődési Intézet, a Népművészeti Egyesületek Szövetsége, a Békés Megyei Népművészeti Egyesület megrendezi az V. Országos textiles konferenciát Békéscsabán, 1996. március 8-10-e között. Célja: Pályázat, bemutatkozási és tanácskozási lehetőség az országban tevékenykedő, népi textiliákkal foglalkozó közösségek és egyéni alkotók számára.

Program: Országos pályázatok
a., Hímzések

Pályázni lehet: a Kárpát-medence nemzetiségeinek hagyományait idéző és reprezentáló lakás-, öltözködési textiliákkal.
(Személyenként 5 munka küldhető be.)

b., Vászonszöttesek

Pályázni lehet: mintázott, különböző kézi technikával kivitelezett alkotásokkal, tárgygyűttesekkel, lakás-, és öltözködési témakörben egyaránt.
(Személyenként 5 pályamunka küldhető be.)

c., Torontáli szőnyegek

Pályázni lehet: a torontáli szőnyeghagyomány korszerű újrafogalmazásával – 2-4 négyzetméter nagyságú – padló- és/vagy faliszőnyegekkel.
(Személyenként 5 pályamunka küldhető be.)

A pályázati anyagokat 1996. február 1-10-e között kérjük címünkre beküldeni vagy eljuttatni.

A pályázati kiállítási időpontja: 1996. március 8-24.

Apraja a Vajdaságból

1995. IX. 2-án megalakult a Vajdasági Magyar Folklórközpont (VMF).

Székhelye: YU-24000 Szabadka, Age M. u. 13/II.

Célja, hogy a Vajdaságban működő népzene, dal, tánc és tárgyi népművészettel foglalkozók szakmai problémáit oldja meg; továbbá képzések, fesztiválok stb. szervezése.

Célunk megvalósítása érdekében mindenkire számítunk, határon innen és túl!

A VMF elnöke: Brezovszki Eszter, ügyvezető titkár: Nagy István.

Tel.: 00-381-24-43-501, fax: 00-381-24-20-306

A Vajdasági Magyar Folklórközpont szervezésében és a Magyar Művelődési Intézet programja alapján, Hortobágyi Gyöngyvér felügyeletével, 1995 májusában indult el a Vajdaságban, Bácsstopolyán első alkalommal a C-kategóriás alapfokú néptáncoktatási tanfolyam, majd fél száz hallgatóval. Az oktatók elismert magyarországi és vajdasági szakemberek: Lázár Katalin, Eredics Gábor, Lévai Péter, valamint Bodor Anikó népzene kutató, Kovacev Olga néprajzos és a többiek.

A Vajdasági Magyar Folklórközpont szervezésében és Petrás Anna népművész határos támogatásával indult 1995. novemberében Szabadkán egy hímszőnyegtanfolyam. Egész Vajdaságból vannak kézimunkázók. Program szerint nem csak lakástextiliákat készítenek a gyakorlati részben, hanem viseleti darabokat is.

Reméljük, néptáncgyűtteseink hamarosan hasznát látják majd a tanfolyamnak, és ruhatáruk színvonalra is nő majd ennek köszönhetően. Tanfolyamvezető: Raj Rozália. Tel.: 00-381-24-37-433, fax: 00-381-24-20-306.

1995. júniusában indult és novemberben folytatódott Bácsstopolyán a vajdasági népzeneisképzés, melyet a Vajdasági Magyar Folklórközpont szervez az itteni zenészeknek. A kéthavonta egy hétvégén találkozó kis (de lelkes) csoportot a magyarországi Tükrös együttes tagjai oktatják. Egyben a Tükrös minden alkalommal népzenei koncertet is ad, ez idáig Újvidéken, Bácsstopolyán és Ó-Becsén.

A VMF szervezésében 1996 farsangjában ismét megszervezik a vajdasági táncház-találkozót. Vendégeket keresünk! Info: Nagy István. Tel.: 00-381-24-43-501, fax: 00-381-24-20-306.

MUZSIKÁS

A Muzsikás együttes továbbra is szép külföldi sikereket mondhat a magáénak. Minden eddigi koncertje közt előkelő lehetőség volt, amikor május 27-én a Queen Elisabeth Hallban szerepelhetett. Egy héttel korábban a granadai WOMAD-fesztiválon 7000 ember előtt játszott a zenekar. Június 2-án már Japánban muzsikált a csoport, ahol Shizouka város koncerttermének megnyitóján-átadásán vettek részt és sor került két további hangversenyre. Július elején Kanadában, a montreali jazzfesztiválon, illetve a torontói jiddis fesztiválon lépett föl a zenekar, augusztus 19-én pedig New Yorkban a Bard Music Fesztiválon, a Bartók-évforduló kapcsán. (Erről a New York Times terjedelmes cikkben számolt be.) Augusztus 26-án a Helsinki fesztiválon zenelt az együttes. (Egyre több az olyan folklerés, amikor csak egyetlen koncertre szól a meghívás s már ezért hajlandók oda-vissza utaztatni a zenekart a szervezők; a két előbbi esemény ilyen volt.) Szeptember 16-án a belga rádióban egyenes adásában szerepelt a zenekar egy Bartók-élműsorban. November 18-án a londonihoz hasonló jelentőségű hangversenyre került sor Párizsban, a Theatre de la Ville-ben; az ezer fős koncertterembe már 5 nappal a koncert előtt minden jegy elkel. Két nappal később a bécsi Odeonban lépett föl teltház előtt a zenekar, e városba várhatóan '96 májusában látogat el legközelebb az együttes. Szerveződik már az a turné is, amelyen jövő tavasszal vennének részt a Kalyi Jaggal illetve a chicagói (s talán a brooklyni) filharmonikusokkal közösen. S ithonról: 1995. december 23-án tartják a hagyományos Muzsikás-karácsonyt a Fővárosi Művelődési Házban; délelőtt a gyermekeket várják, este 7 órakor kezdődik a koncert, utána TÁNCHÁZ!

Táncházak – Klubok

HÉTFŐN

Magyar táncházak

JÁRTATÓ ZENEKAR TÁNCHÁZA

minden hónap 2. vagy 3. hétfőjén 19 órától
Jászság Népi Együttes Háza 5100 Jászberény, Víz u. 1.

PIRÓKA ZENEKAR TÁNCHÁZA

kéthetente hétfőnként 19 órától
Közösségi Ház 9200 Mosonmagyaróvár, Fő u. 26.

Ír táncház

GREEN FIELDS

minden hétfőn 21 órától
Gyökér Klub – Vendéglő Budapest, VI. Eötvös u. 46. Tel.: 153-4329
Oktató: Balogh Melinda

Indiai zenei klub

CALCUTTA TRIO

minden hétfőn 19 órától
Marczibányi téri Művelődési Központ 1022 Budapest, Marczibányi tér 5/a
Tel.: 212-5504

Balkán táncház

RECE-FICE EGYÜTTES TÁNCHÁZA

minden hétfőn 18 órától
Almássy téri Szabadidőközpont 1077 Budapest, Almássy tér 6. Tel.: 267-8709

KEDDEN

Magyar táncház

MŰZSIKÁS GYEREKTÁNCHÁZ

minden kedden 17.30-tól
Fővárosi Művelődési Ház 1119 Budapest, Fehérvári út 47. Tel.: 203-3868
Oktató: Bakonyi Ernő és Várkonyi Piroska

GÖNCÖL EGYÜTTES TÁNCHÁZA

minden kedden 19.30-23.00
Fővárosi Művelődési Ház 1119 Budapest, Fehérvári út 47. Tel.: 203-3868
Oktatók: Bonifert Katalin és Juhász Zsolt. Belépődíj: 120 Ft

MAGYAR TEKERŐZENEKAR KLUBJA

kéthetente keddenként 19 órától
Fonó Budai Zeneház Budapest, XI. Sztregova u. 3. Tel.: 206-5300

TŰKRÖS ZENEKAR KLUBJA

kéthetente keddenként 19 órától
Fonó Budai Zeneház
Budapest, XI. Sztregova u. 3. Tel.: 206-5300

Ír népzene

ÍR TÁNCHÁZ

minden kedden, kivéve a hó utolsó keddjét 19.30-21.00
Marczibányi téri Művelődési Központ 1022 Budapest, Marczibányi tér 5/a
Tel.: 212-0803 Oktató: Brónagh Crumney. Belépődíj: 150 Ft

SZERDÁN

Magyar népzene

ŐKRÖS EGYÜTTES KLUBJA

minden szerdán 20.30-00.30-ig, Kosztolányi Dezső Kulturális Központ 1093
Budapest, Török Pál u. 3. Tel.: 218-0193. Belépődíj: 120,- Ft

Gyimesi, moldvai táncház

TATROS EGYÜTTES TÁNCHÁZA

minden szerdán 20-01-ig, Marczibányi téri Művelődési Központ
1022 Budapest, Marczibányi tér 5/a Tel.: 212-0803
Oktatók: Fülöp Attila és Papp Eszter Belépődíj: 150,- Ft

Magyar és nemzetiségi népzenei koncertek

FONÓ BUDAI ZENEHÁZ

minden szerdán 19 órától
Budapest, XI. Sztregova u. 3. Tel.: 206-5300

Balkán táncház

FALKAFOLK EGYÜTTES TÁNCHÁZA

minden szerdán 19 órától
Fővárosi Művelődési Ház 1119 Budapest, Fehérvári út 47. Tel.: 203-3868
Oktató: Tündik Tamás Belépődíj: 150,- Ft

CSÜTÖRTÖKÖN

Magyar táncház

MŰZSIKÁS EGYÜTTES KLUBJA

minden csütörtökön 20 órától
Marczibányi téri Művelődési Központ
1022 Budapest, Marczibányi tér 5/a Tel.: 212-5504

Ír népzene

REBEL YELL

minden csütörtökön 20.00-21.30-ig
Beckett's Söröző (hagyományos ír étterem és bár)
1055 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 72. Tel.: 111-1033

JHONIE THOMTSON

minden csütörtökön 21 órától
Gyökér Klub – Vendéglő Budapest, VI. Eötvös u. 46. Tel.: 153-4329

Kelta klub

CELTIC CRAIC

kéthetente csütörtökönként 20-24 óráig
Almássy téri Szabadidőközpont 1077 Budapest, Almássy tér 6. Tel: 267-8709
Belépődíj: 240,- Ft

Balkán táncház /horvát, szerb, makedón/

TANAC TÁNCHÁZ

változó napokon és rendszerességgel
Ifjúsági Ház 7622 Pécs, Nagy Lajos király útja 13. Tel.: 72/330-211
Muzsikál a VIZIN zenekar. Tánccsapat: Szávai József

PÉNTEKEN

Magyar táncházak

TÉKA TÁNCHÁZ

minden pénteken
17-18 Aprók tánca, 18-19 Tini tánc 19.00 - 24.00 Felnőtt tánc 19.00 - 24.00
I. kerületi Művelődési Ház 1011 Budapest, Bem rakpart 6. Tel.: 201-0324
Oktatók: Csatai László és Bakonyi Erika Belépődíj: 150,- Ft

MEZŐ EGYÜTTES GYEREKTÁNCHÁZA

minden pénteken 18-19 óráig
Rózsavölgyi Közösségi Ház 1221 Budapest, Ady E. u. 25. Tel.: 226-8553. Okta-
tó: Mucsi Tímea

ÚJSTÍLUS EGYÜTTES TÁNCHÁZA

minden pénteken 21 órától
Gyökér Klub – Vendéglő Budapest VI. Eötvös u. 46. Tel.: 153-4329

APRÓK TÁNCA – GALGA

minden páratlan pénteken 1730-1900
Angyalföldi Gyermek- és Ifjúsági Ház 1138 Budapest, Dagály u. 15/a Tel.:
149-7761

CSIKÓ EGYÜTTES TÁNCHÁZA

minden páros pénteken 16.00-18.30-ig
Kőrösi Csoma Sándor Gimnázium Budapest III. Szentendrei út 83.

BIHARI-SOKK

kéthavonta egyszer pénteken 22-05 óráig
Almássy téri Szabadidőközpont 1077 Budapest, Almássy tér 6. Tel.: 267-8709
Táncos klub

FIX STIMM TÁNCHÁZ

havi egy alkalommal pénteken
17 órától Aprók tánca, 18 órától Felnőtt tánc 19.00 - 24.00
Petőfi Sándor Művelődési Központ Gödöllő, Szabadság tér 6. Tel.: 28/320-977
Oktatók: Széphalmi Zoltán és Benedek Krisztina

SZIKES BANDA TÁNCHÁZA

minden pénteken 19 órától
MDF Klub
4400 Nyíregyháza, Luther út 4. Oktató: Bistey Attila

RAKONCA ZENEKAR TÁNCHÁZA

minden hónap utolsó péntekjén 19-24 óráig 17.30-19.00 Aprók tánca
Vasutasok Arany János Művelődési Ház Győr, Révai út 5. Tel.: 96/312-446
Magyar és nemzetiségi népzenei koncertek

FONÓ BUDAI ZENEHÁZ

minden pénteken 19 órától, Budapest XI., Sztregova u. 3. Tel.: 203-3868

Kép: VI. Szezonnyitó Táncház - Fotó – Dér Imre

Délszláv táncház /szerb, horvát, makedón/
KOLO EGYÜTTES TÁNCCHÁZA
minden hónap 1. és 3. péntekén 21 órától
Művelődési Ház 2316 Tököl, Kossuth L. u. 66. Tel.: 24/379-284

Ír kelta népzene
M.É.Z. KLUB
kéthetente péntekenként 20-23 óráig
Postás Művelődési Központ
Budapest VI. Benczúr u. 27. Tel.: 322-7334

TARA ÍR-KELTA KLUB
minden pénteken 18-23 óráig
Kosztolányi Dezső Kulturális Központ
Budapest IX., Török Pál u. 3. Tel.: 218-0193

Görög táncház
TAVERNA EGYÜTTES TÁNCCHÁZA
minden páros pénteken 19 órától
Angyalföldi Gyermek- és Ifjúsági Ház
1138 Budapest, Dagály u. 15/a Tel.: 149-7761 Belépődíj: 150,- Ft

SZOMBATON

Magyar táncházak
KALAMAJKA TÁNCCHÁZ
minden szombaton
17-18-ig Aprók tánca Fábán Éva vezetésével, 19.00-20.30-ig
Táncitanítás György Károly és Nagy Tímea vezetésével,
20.30-24.00-ig Kalamajka táncház,
23-02-ig Össznépi vigadalom – itt a házigazda zenekar hetente változik
Belvárosi Ifjúsági Ház, 1056 Budapest, Molnár u. 9. Tel.: 117-5928
Belépődíj: 150,- Ft, gyermekeknek 50,- Ft

KOLOMPOS GYEREKTÁNCCHÁZ
kéthetente szombaton 17-18 óráig
Békásmegyeri Községi Ház
1038 Budapest, Csobánka tér 5. Tel.: 180-2433 Oktató: Palkovics Zoltán

JÁTSZÓHÁZ TÁNCCHÁZZAL – GYEREKEKNEK
minden második szombaton 10-13 óráig
Újpesti Gyermek- és Ifjúsági Ház
1042 Budapest, István út 17-19. Tel: 169-1283

TILINKÓ TÁNCCHÁZ
páros szombatokon
18-19-ig Aprók tánca, 19-23-ig Felnőtt táncház
Táncház (a Megyei Művelődési Központ különálló épülete)
8000 Székesfehérvár, Malom u. 6. Tel.: 22/312-795
A Tilinkó zenekar és az Alba Regia Táncegyüttes közös táncháza

KOLOMPOS GYEREKTÁNCCHÁZ
havonta egyszer, szombaton 16-18 óráig
Jókai Mór Művelődési Központ
2040 Budaörs, Szabadság út 26. Tel: 23/441-541

CSÍK ZENEKAR TÁNCCHÁZA
havonta egyszer, szombaton 19 órától
Táncscs Mihály Művelődési Központ
Kecskemét, Rákóczi u. 3. Tel.: 76/320-625

Tanulni, tanulni, tanulni...!

*A nyíregyházi Bessenyei György Tanárképző Főiskolán folytatódik az ének-zene-népzene tanárképzés. Az 1996/97-es tanévtől nem csak a nappali tagozatra várják a jelentkezőket, hanem újabb négyéves tanfolyam indul a levelező tagozaton is. (Van rá remény, hogy a konzultációkat Budapestre helyezik.) Szeretnénk segítséget nyújtani a továbbtanuláshoz, ezért előkészítőt szervezünk, ha van elegendő számú érdeklődő. Három-négy konzultációra volna lehetőség, február eleje és április vége között, hétvégi napokon, budapesti helyszínen, amelyet a főiskola ének-zene tanszékének oktatói tartanak. Tantárgyak: szolfézs, zeneirodalom, zongora. Az előkészítő várható költsége személyenként és alkalmanként 1000,- Ft. Jelentkezéseket a Táncház Egyesület irodájába várjuk, határidő: 1996. január 20.
Cím: Budapest, I., Corvin tér 8. Tel.: 201-3766/13*

KOLOMPOS TÁNCCHÁZ
minden hónap utolsó szombatján.
17 órától Aprók tánca, 19-23-ig Felnőtt táncház
Aktionsradius Augarten 1200 WIEN, Gaussplatz 11. Tel.: 43/1/6502045
Házigazda a Fabatka Kamara bécsi magyar táncegyüttes.
Oktatók: Palkovics Zoltán, Katona Gábor Dél-amerikai táncház

Dél-amerikai táncház
LOS ANDINOS TÁNCCHÁZ
havonta egy szombaton 18 órától
Táncház (a Megyei Művelődési Központ különálló épülete)
Székesfehérvár, Malom u. 6. Tel.: 22/312-795

Skót táncház
SKÓT TÁNCCHÁZ GYEREKEKNEK
havonta egyszer szombaton 10-12 óráig
Cserepesház 1144 Budapest, Vezér u. 28/b Tel.: 163-2656
Oktató: Kivágóné Csanyiga Andrea. Belépődíj: 90,- Ft

Tradicionalis Blues Klub
Dr. VALTER
minden szombaton 21 órától
Gyökér Klub – Vendéglő Budapest VI. Eötvös u. 46. Tel.: 153-4329

VASÁRNPAP

Magyar táncház
MÉTA EGYÜTTES TÁNCCHÁZA
minden vasárnap
19-21 óráig felsőfokú táncok tanítása, 21-24 óráig táncház
Józsefvárosi Klub
Budapest VIII. Somogyi B. u. 13. Tel.: 118-7930 Belépődíj: 100,- Ft.

MEZŐ EGYÜTTES GYEREKTÁNCCHÁZA
minden vasárnap 10-12 óráig Cserepesház
1144 Budapest, Vezér u. 28/b Tel.: 163-2656
Oktató: Tálás Ágnes. Belépődíj: 60,- Ft

TATROS GYEREKTÁNCCHÁZ
minden vasárnap 10-12 óráig
Marczibányi Téri Művelődési Központ
1022 Budapest, Marczibányi tér 5/a Tel.: 212-5504

HEGEDŐS – FOGÓCSKA GYEREKTÁNCCHÁZ
havonta egy vasárnap 10-13 óráig
Almássy Téri Szabadidőközpont
1077 Budapest, Almássy tér 6. Tel.: 267-8709

BERGICS LAJOS ÉS BARÁTAI TÁNCCHÁZA
minden második vasárnap
16.30-tól Aprók tánca és játszóház, 19-01 óráig Felnőtt táncház
Vasutas Művelődési Ház
Pécs, Dr. Váradi A. u. 7/2. Tel.: 72/310-037

GAJDOS EGYÜTTES TÁNCCHÁZA
minden hónap második vasárnapján 19 órától
Megyei Művelődési Központ
3300 Eger, Knézich K. u. 8. Tel.: 36/ 311-954
Táncoktató: Bódi Tamás. Belépődíj: 120,- Ft

Német nemzetiségi táncház
WAGNER-KAPELLE TÁNCCHÁZ
minden hónap második vasárnapján 16-22 óráig
Erkel Ferenc Művelődési Központ
2092 Budakeszi, Fő u. 108. Tel.: 23/451-161. Belépődíj: 200,- Ft

Skót táncház
M. É. Z. EGYÜTTES TÁNCCHÁZA
minden hónap 1. és 3. vasárnapján 19 órától
Virányosi Községi Ház Budapest XII., Szarvas G. u. 3. Tel.: 155-0811
Táncoktatók: Martin Hajdú György, Németh Ágnes

Görög táncház
SIRTOS EGYÜTTES TÁNCCHÁZA
minden vasárnap 18 órától
Almássy téri Szabadidőközpont 1077 Budapest, Almássy tér 6. Tel.: 267-8709
Belépődíj: 190,- Ft.

Ogyesszai zsidó kocsmazene
VODKU V GLODKU
minden második vasárnap 20 órától
Gyökér Klub – Vendéglő Budapest VI. Eötvös u. 46. Tel.: 153-4329

A Téka Klubban...

nagy sikerrel folytatódik a Régiék emlékezete c. beszélgetéssorozat, ahol eddig Kallós Zoltán, Jancsó Miklós, Szörényi Levente, Ekler Dezső, Szenthelyi Miklós, Halmos Béla, Sebő Ferenc, Sebestyén Márta, Karsai Zsigmond, Farkas Zoltán, Tolcsvay László és Zsuráfszki Zoltán tartott élményekben gazdag előadást. A továbbiakban Tímár Sándor, Novák Ferenc, Sipos Mihály, Hamar Dániel, Csoóri Sándor, Nagy András és Makovecz Imre felkérését tervezzük.

Várjuk kívánságaitokat, ötleteiteket, kikkel szeretnétek találkozni!

Jubileumi táncszínházalkotó XV. Országos Táncszínházalkotó és Kirakodóvásár a Honfoglalás 1100. évfordulóján

Budapest Sportszernok 1996. április 7. (húsvét vasárnap)
a Budapesti Tavasz Fesztivál megbízásából rendezi
a Táncszínház Egyesület.

Műsorelőzetes:

Népművészeti kirakodóvásár:

10-19 óra Népművészeti Egyesületek Szövetsége (Igyártó Gabriella) Edzőterem

10-17 óra Ínyenc Táncszínház (György Károly)

17-19 óra Táncszínházalkotó '96

Lemezbemutató MMI Népművészeti Osztály (Eredics Gábor)
Kamaraterem

10-17 óra Népzenei Koncertek (pályázat) Küzdőtér

10-13 óra Aprók Bálja „Örökség” Gyermek Népművészeti Egyesület (Foltin Jolán)

13-19 óra Táncoktatás – verbunk és csárdás (Farkas Zoltán, Vavrincz András)

19-21.30 Ünnepi Gála (Németh Ildikó, Agócs Gergely)

21.30-24 Össznap Mulatság

24-05 óra Locsolóbál Almássy téri Szabadidőközpont

(Miért...? A Budapesti Tavasz Fesztivál (Interart) és a Budapest Sportszernok egyetlen létező ajánlata – minden próbálkozásunk ellenére – kizárólag a húsvét vasárnapot teszi lehetővé a XV. Táncszínházalkotó megrendezésére. Más helyszínt, amely kétnapos rendezvényt és szerencsésebb időpontot jelentene, a szervezőknek érdemben nem sikerült találni.)

Pályázat a Népzenei Koncertekre (Kamaraterem, 10-17 óra)

A rendelkezésre álló rövid műsoridő miatt szakmai bizottság javaslatai alapján állítjuk össze ezt a műsorrészt. Pályázni lehet írásban és/vagy hangkasszettával. Határidő: 1996. január 31.

(A Táncszínházalkotó '96 lemezpályázat résztvevőinek nem szükséges külön is pályázniuk.)

Cím: Táncszínház Egyesület 1255 Bp. Pf. 153.

Személyesen: Bp., I. Corvin tér 8. 406-os szoba

PORTÉKA

*Új üzlet, a népi hagyomány
és a természetes anyagok jegyében.*

Viseletek, szőttek, néprajzi
és más könyvek, kották, hangszerek, népzenei hanghordozók,
játékok, szövökeketek, gyöngy, gyapjú, bőr, kerámiák,
mézeskalács, fafaragások,
és még sok más.

Boros Miklós

1055 Budapest, Szent István krt. 23.

Telefon: 1553-027

Nyitva: 10-18 óra. Szombat: 10-13 óra.

Mohácsy Albert: Még nem késő! Felhívás a budafoki táncszínházzenész tanfolyamra

...Akár kezdő, akár haladó szinten bekapcsolódni a budafoki táncszínházzenész tanfolyam munkájába. Tanítanak: Salamon Beáta (Méta / kezdő hegedű); Vavrincz András (Bekecs / vajdaszentiványi, bonchidai); Vizeli Balázs (Téka / palatka, szováti, gyimesi); Árendás Péter (Tükrös / haladó brácsa, zeneelmélet); Nagy Zsolt (Méta / kezdő brácsa); Mohácsy Albert (Méta / bőgő). A tanfolyam helye: Nádasdy Kálmán Művészeti Iskola, Bp. XXII, Anna u. 15/b, részvételi díj: 1000 Ft/fő/hétvége (havonta egy szombatvasárnap) 10-18 illetve 16 óráig.

Bővebb információ és a második félévi időpontok ügyében a 226-7178-as számon szerdánként 14-19 óráig lehet érdeklődni. Nyáron ugyanezzel a gárdával (eddig kb. ötvenen vagyunk) Méta-tábor, még hozzá már az ötödik! De erről majd a következő folkMAGazinban...

Németh György „Szörös”: Fonóházi esték – ismét

Csoóri Sándor ismert mondatát – A népművészetnek nem a divatja jött el, hanem az ideje! – választva mottóul 1988. januárjában Mosonmagyaróváron új rendezvényt sorozatra invitálta az érdeklődőket a plakát: „Akar ön újabb népdalokat megtanulni? Akar Ön találkozni ismert népművészekkel, tudósokkal, költőkkel, írókkal? Akar még többet tudni a népművészetről?... Mindezeket kínálja a Fonóházi esték.”

Több ismert, bevált, s esetenként méltatlanul elfeledett formát vegyítve elevenítettük fel a régi paraszti közösségi élet egyik meghatározó színterét, a fonóházat, ahol munka közben és mellett nyílt lehetőség szórakozásra, tanulásra, játékra, ismerkedésre. A közelmúlt klubmozgalmaiból átvettük az önkéntes szerveződések lehetőségét, a hetvenes években indult táncszínházmozgalomból pedig az ének- és táncoktatást, valamint a közös táncolást.

Egy-egy fonóházi est programjának összeállításakor figyelembe vettük, hogy együtt tölt el néhány órát gyermek, fiatal, felnőtt és idős ember is. Sokak számára érdekes témával indítottuk a sorozatot, a Szigetközrel. Dr. Timaffy László néprajzkutató, a Szigetköz tudója beszélt önmagáról, a szigetközi aranyászásról, az ott élő nép szokásairól, életéről. Szigetközi dalokat, táncokat tanultunk, az ősi mesterség – az aranyászás – kelleiből kiállított rendeztünk. Akinek kedve volt, csuhézatyrot, csuhébabát készíthetett. S mint az ezt követő valamennyi fonóházi estét, az elsőt is táncszínház zárta.

Az első években úgy véltük, hogy a paraszti kultúra mellett a nem parasztiak is helye van e körben, ezért író, politikus, társadalomtudós, képzőművész vendégeink is voltak. Néhány név a teljesség igénye nélkül: Varga Lajos Márton esztéta, Kiszely István antropológus, Dobos László író, Hegedűs András szociológus, Sára Sándor filmrendező ... és Karsai Zsigmond, Barsi Ernő, Berecz András, a Kalamajka együttes, a Ghymes zenekar, a Kalyi Jag ... s még hosszú a sor.

A sorozat 1992. májusában véget ért, az intézmény vezetői szerint nem volt rá szükség. Évek múlva, 1995 tavaszán felhívott egy ismerős, aki maga nem vett részt a Fonóházi estéken, csak hallomásból ismerte, hogy szeretnének egy hasonló rendezvényt sorozatot indítani Budapesten, s vállalnám-e az est vezetését?

Természetesen igent mondtam, s így októbertől újra vannak Fonóházi esték. Minden hónap utolsó héttől, este hat órától a Magyar Honvédség Művelődési Házában találkozhatnak a magyar kultúra kedvelői a színpadról, pódiumról, előadóművekből ismert emberekkel, hogy beszélgesseken egymással.

A következő estre 1996. január 29-én kerül sor, vendégünk Berecz András népdalénekes. Megjelenéstől függően: 1995. december 18-án a néptánc múltjáról, jelenéről és jövőjéről beszélgetünk Tímár Sándor koreográfussal.

Folk Műhely

1995. november 16-án zenészek és táncosok egy csoportja megalakította a Folk Műhelyt, amely a Táncszínház Egyesület önálló tagozataként, tagjai összefogásából kezd meg működését. A Folk Műhely – mint közös információ-kibocsátó bázis – a hazai és külföldi szereplési lehetőségek bővítését célozza. Ajánlati katalógusával megkeresi a lehetséges megrendelőket – korszerű kommunikációs eszközök felhasználásával, valamint külön kérésre ügyintézés, közvetítést is vállal. A Folk Műhely új jelentőket felévente fogad, a következő tagfelvétel 1996. március közepén lesz. További információ a Táncszínház Egyesület irodájában. Bakonyi Erika, a Folk Műhely titkára

*Kiváló minőségű tekerők, rövid határidőre!
VONÓS ÉS PENGETŐS HANGSZEREK
JAVÍTÁSA, RESTAURÁLÁSA*

*Szerényi Béla hangszerkészítő népi iparművész,
a Népművészet Ifjú Mestere*

Cím: 1037 Bp., Fergeg u. 11., tel.: 06-60-325-036

ZENEKARBŐRZE

MAGYAR NÉPZENE

BATYU EGYÜTTES
Szerda András Tel.: 00-381-21-813-647, YU-21221
O-Becse, Boro V. 104, táncház, koncert, táncgyűttesek kísérete
BEKECS EGYÜTTES
Vavrinecz András Tel.: 201-3766/70-es mellék, táncház, koncert
BÉKÉS BANDA
Barbócz Sándor Tel.: 66/442-122, táncház, koncert, román népzene is
BOJTÁR EGYÜTTES
Vizeli József Tel.: 93/319-202, 317-932, táncház, koncert,
táncgyűttesek kísérete 2-3 pár táncossal, kamara-előadások
CIFRA ZENEKAR
Bartha Ágoston Tel.: 185-3644,
tánczási zene, étermi cigányzene, polgári tánczene
CIMBALOM GIPSY BAND
Balogh Kálmán Tel.: 141-7940, koncert
CSALÓKA EGYÜTTES
Kelemen Zsolt Tel.: 00-381-24-715-102 YU-24300 B. Topola,
Kodály Z. 9., táncház, koncert, táncgyűttesek kísérete
CSÍK ZENEKAR
Csík János Tel.: 76/482-556, táncház, koncert
CSÜRDÖNGÖLŐ ZENEKAR
Bíró István Tel.: 52/329-999, táncház, koncert, gyermekműsorok
DALAMÁRIS EGYÜTTES
Hegedűs Tünde Tel.: 56/461-140, magyar népzenei koncert, táncház
DÜVÖ EGYÜTTES
Hrúz Dénes Tel.: 32/312-966,
táncház, koncert, táncgyűttesek kísérete
EGYSZÓLAM EGYÜTTES
Fabián Éva Tel.: 202-2903, koncert, rendhagyó irodalomóra
FIX STIMM EGYÜTTES
Rónai Lajos 2191 Bag, Patak u. 4/b, táncház, koncert, 2-3 pár
táncossal kamara-előadások, táncgyűttes kísérete
GAJDOS EGYÜTTES
Horváth Attila Tel.: 36/357-525, táncház, koncert
GALAGONYA EGYÜTTES
Somlai Gabriella 4400 Nyíregyháza, Sóstói út 31/b, koncert (ének)
GALGA EGYÜTTES
Blaskó Csaba Tel.: 30/481-257, táncház (magyar és román népzene is)
GÖNCÖL EGYÜTTES
Kneifel György Tel.: 260-1100/466,
táncház, koncert, táncgyűttes kísérete
HAJNALKÖTŐZŐ EGYÜTTES
Sallai B. Sándor Tel.: 23/341-638, dunántúli, dél-alföldi, szatmári,
moldvai autentikus népzene és feldolgozások; táncház, koncert
HEGEDŐS EGYÜTTES
Hollókői Lajos Tel.: 263-1339, táncház, koncert
JÁNOSI EGYÜTTES
Jánosi András Tel.: 23/343-031, táncház, koncert
JÁRTATÓ EGYÜTTES
Konkoly Elemér Tel.: 201-8816, táncház, koncert, táncgyűttes
kísérete; lakodalom, keresztelő, temetés, disznótör stb.
KABALA EGYÜTTES
Orbán László Tel.: 160-8223, táncház, koncert, táncgyűttes kísérete
KALAMAJKA EGYÜTTES
Fabián Éva Tel.: 202-2903, táncház, koncert

KOLOMPOS EGYÜTTES

Nagy Zoltán Tel.: 251-5786
táncház, koncert, táncgyűttesek kísérete
KORMOS EGYÜTTES
Varga Béla Tel.: 00-381-21-391-229
koncert, táncgyűttesek kísérete
MAGYAR DUDAZENEKAR
ifj. Csoóri Sándor Tel.: 135-3369, koncert
MAGYAR TAMBURAZENEKAR
Szűcs Sándor Tel.: 291-1428
magyar dialektusok tamburamuzsikája, koncert
MAGYAR TEKERŐZENEKAR
Szerényi Béla Tel.: 250-7988
dél-alföldi, dunántúli népzene, történeti zene, koncert
MALÉV KAMARÁS EGYÜTTES
P. Vas János Tel.: 201-3766 /70-es mellék, táncház, koncert
MECSEK ZENEKAR
Zoltán Csaba Tel.: 72/327-719
táncház, táncgyűttes kísérete
MÉTA EGYÜTTES
Berán István Tel.: 132-3419 vagy 186-1509, táncház, koncert
MEZŐ EGYÜTTES
Mező Győző Tel.: 222-8561
táncház (ír, country népzene is)
MUZSIKÁS EGYÜTTES
Hamar Dániel Tel.: 163-6742, táncház, koncert
ÓKRÓS EGYÜTTES
Kelemen László Tel.: 287-2274
táncház, koncert (román népzene is)
PATKÓ BANDA
Cseke József Tel.: 93/360-235,
Hajdúné Domján Ibolya Tel.: 93/313-140
táncház, koncert, táncgyűttesek kísérete táncosokkal,
kamara-előadások
PEJKÓ BANDA
Dömötör Gábor Siófok, Árpád u. 29. Tel.: 84/310-576
táncház, táncgyűttesek kísérete
PIKÓ ÉS BANDÁJA
Sztikai Zsolt Tel.: 115-9571
táncház
PIRÓKA ZENEKAR
Nagy Miklós Tel.: 96/216-276
táncház, táncscoportok kísérete, koncert
RAKONCA EGYÜTTES
Fajkusz Attila Tel.: 96/312-446
táncház, koncert
SÜVÖLTŐ ZENEKAR
Kozák József Tel.: 256-6837
koncertzene, feldolgozások és eredeti anyag
SZIKES BANDA
Gelencsér János Tel.: 32/315-060
táncház, koncert
TATROS EGYÜTTES
Róka Szabolcs Tel.: 115-7503.
gyimesi és moldvai csángó népzene, táncház, koncert
TEKA EGYÜTTES
Lányi György Tel.: 188-6305
táncház, koncert

TILINKÓ EGYÜTTES

Kneifel Imre Tel.: 22/323-546
táncház, táncgyűttesek kísérete, koncert
TÜKRŐS EGYÜTTES
Liber Endre Tel.: 252-3728
táncház, koncert, táncgyűttesek kísérete
ÚJSTÍLUS EGYÜTTES
Pénzes Géza Tel.: 23/450-519
táncház, koncert
ZENGŐ EGYÜTTES
Bergics Lajos Tel.: 72/328-823
táncház, koncert, táncgyűttes kísérete
ZURGÓ EGYÜTTES
Nagy Bercel Tel.: 186-1147
moldvai csángó népzene; koncert, táncház
VÁNDOR VOKAL
Medgyes Réka Tel.: 156-7992
kelet-európai többszólamú népdalok; koncert (énekes)
VASMALOM EGYÜTTES
Reöthy Gábor Tel.: 268-0136 Fax: 288-0137
koncert

AFRIKAI NÉPZENE

BONGO MÁN
Komolafe Omotunde Tel.: 295-5573
táncház;
Yoruba (nigériai) népzene (ósi afrikai dobzene és tánc)

BALKÁN NÉPZENE

CABAR ZENEKAR
Tiszai Jakab Baja, Rókus u. 10
szerb, horvát, bunyevác, makedón népzene; koncert, táncház,
néptáncoktatás
FALKAFOLK EGYÜTTES
Németh György Tel.: 132-6602
Balkáni népzenei koncert és táncház
KOLO EGYÜTTES
Halász László Tel.: 24/379-348, 20/414-575
szerb, horvát, makedón népzene; táncház
RECE-FICE ZENEKAR
ifj. Vitányi Iván Tel.: 267-8709
koncert, táncház
RILA ZENEKAR
Deli Levente Tel.: 118-1342
Bolgár népzene, táncház, koncert
VIZIN ZENEKAR
Csátiy Bránko Tel.: 72/210-666
horvát, szerb, makedón népzene; táncház, koncert
VUJICSICS EGYÜTTES
Eredics Gábor Tel.: 201-3766
táncház, koncert
ZSARÁTNOK EGYÜTTES
Nikola Parov Tel.: 138-9432
koncert

CIGÁNY NÉPZENE

AMARO SUNO
Bihari Ernő 1071 Budapest, Peterdy u. 11. f. 4.
táncház, koncert
ANDO DROM
Zsigó Jenő Tel.: 282-5247
autentikus és kortárs cigány zene; táncház, koncert
KALYI JAG
Varga Gusztáv Tel.: 141-3927
koncert, táncház

GÖRÖG NÉPZENE

MASKARADES EGYÜTTES
Tsiaferidis Vasilios Tel.: 112-0734
görög városi és tánczási zene, táncház, koncert
SIRTOS EGYÜTTES
Taverna Dionusos Tel.: 118-1222 táncház, koncert
TAVERNA EGYÜTTES
Szinatkasz Andreasz Tel.: 20/348-156
táncház, előadások, énektanítás

ÍR NÉPZENE

BLOTS AND NOTES
Szathmáry Melinda Tel.: 185-1487
ír, skót népzene; koncert
GREEN FIELDS
Mező Győző Tel.: 222-8561
ír népzene; táncház, koncert
IRISH ROVERS
Pejszik Péter Tel.: 189-4656
koncert, kocsmazene
M.É.Z. EGYÜTTES
Pálvölgyi Ádám Tel.: 140-0308
ír-skót népzene; koncert, táncház
THE FOLK TONE DRUM
Andy Rouse Tel.: 72/490-420
brit, főleg ír és skót népzene; táncház, koncert

KLEZMER

VESZPRÉMER KLEZMER BAND
Barta János Tel.: 88/402-026
koncert

LATIN-AMERIKAI NÉPZENE

LOS ANDINOS
Tárnok Ákos Tel.: 22/313-402
táncház, koncert

Berán István: Táncház Egyesület

1995. november 25-én az Angyalföldi Gyermekházban tartottuk a Tánczási Kamara Közgyűlését, amely jelentős változásokat eredményezett.

A gazdasági kamarákról szóló 1994. évi XVI. törvény (Magyar Közlöny 1994/31. szám) felvetette azt a kérdést, hogy van-e értelme és egyáltalán esélye, hogy szervezetünket az új kamara-fogalomnak megfelelően működtessük tovább. A nemleges választ egyértelműen eldöntötte, hogy ehhez önálló országgyűlési törvény kellene, valamint az új típusú kamarák sokkal inkább hatósági szerepet töltenek be, mintsem érdekvédelmi feladatokat látnának el. Így – igazodva a törvény IX./79 §-ához – új név használatra vált szükségessé.

A Közgyűlés határozata szerint tehát mostantól TÁNCZHÁZ EGYESÜLET néven – a TÁNCZHÁZI KAMARA teljes körű jogutódjaként – folytatjuk tevékenységünket.

Ugyancsak jelentős fejlemény, hogy az 1992 ősze óta gazdátlan elnöki funkció betöltésére sikerült megnyernünk a táncházmozgalom meghatározó személyiségét, Tímár Sándor Állami- és Erkel-díjas Erdemes művészt. A tisztújítás további eredményei:

Ügyvezetőség: Berán István hivatalos képviselő, Bodó-Bán János, Havasréti Pál, Kiss Ferenc, Páli János

Felügyelő Bizottság: Kobzos Kiss Tamás elnök, Hortobágyi Gyöngyvér, ifj. Tímár Sándor.

Tanácsadó Testület: Csíkvar Gábor, Demarcsek György, Farkas Zoltán, György Károly, Halmos Béla, Hájas Tibor, Hortobágyi Gyöngyvér, Hrúz Dénes, Kobzos Kiss Tamás, Nagy Zoltán József, Németh Ildikó, Székely Tibor, Tóth Ildikó, Vavrinecz András, Virágvölgyi Márta

Táncházatalálkozó Bizottság: Agócs Gergely, Éri Péter, Farkas József, Farkas Zoltán, Németh Ildikó, Vavrinecz András, valamint Szűcs Gábor (amennyiben külföldi úttjáról hazatérve vállalja a tisztséget)

Táncház Alapítvány: Nagy Zoltán gondnok, Eredics Gábor, Újfalu Gábor

Ezzel lezárult a Tánczási Kamara öt éves története, s egyben új szakasz vette kezdetét. A megválasztott tisztségviselők nevében kijelenthetem, hogy igyekeznünk a kitüntetett bizalomnak megfelelni. Egyben számítunk arra, hogy a volt kamarai tagokat és az új érdeklődőket egyaránt üdvözölhetjük megújult szervezetünkben.

Várjuk tehát a Táncház Egyesület tagjai közé a táncházmozgalom és a hozzá kapcsolódó művészeti ágak képviselőit, magyar vagy más nemzetiségű – hazai és határon túli – alkotón, előadóit és oktatóit, valamint mindazokat, akik „csak” pártolják tevékenységünket.

Táncház Egyesület: Budapest I, Corvin tér 8. 406-as szoba

Ügyintéző: Gósi Anett Tel.: 201-3766/13, mobil: (06-20) 447-638

Fax: 201-8364, E-mail: tanchaz@odin.net Postacím: 1255 Bp., Pf. 153.

Nagy Zoltán József: Moldáviai vendégszereplés – meglepetésekkel

Kalandos vállalkozásnak indult a Bartók táncegyüttes nyári turnéja. Meghívást kaptak a moldáviai Criuleni városába a függetlenségi nap tiszteletére rendezett nemzetközi fesztiválra.

Kalandosnak ígérkezett az együttes vezetősége számára is: az új, fiatal Bartók együttes első komoly külföldi megmérettetése elé nézett, de a táncosok számára is, hiszen előrevetítette az út árnyoldalait a kötelező kolera elleni védőoltás. Megtették a szükséges óvintézkedéseket, higiénias felvilágosítás, mit, mikor, hol egyenek, igyanak stb. Felszerelve hálósákokkal, nemzetiszínű lobogóval – Kallós Zoltán, mint tolmács és szaktanácsadó, Pálffy Gyula a Zenetudományi Intézet munkatársa, nemzetközi zsűri tag és Hans Block, a Bartók együttes tiszteletbeli tagja társaságában Nagy Zoltán József vezetésével – elindultak Moldáviába Románián, Erdélyen keresztül. Bár a vendégszereplés szervezése nemzetközi kapcsolatokon alapult – minisztériumi szintű volt – az első napi szállásra mégsem futotta. Romantikus körülmények között, egy válaszüti ház padlásán, hálósákokban éjszakáztak. Másnap Lészpeden keresztül, hosszú utazás és viszonylag könnyű román-moldáv határátkelés után megérkeztek Criuleni városába. Várt rájuk a III. Mesterul Manole fesztivál, francia, albán, török és hazai meghívottakkal, valamint a helyi viszonyokhoz képest elegáns szállodai elhelyezés, 2-4 ágyas szobákban. A Bartók táncegyüttest nagy szeretettel fogadták, jó volt az ellátás, sikeres volt a bemutatkozásuk a függetlenségi napra rendezett programokon, melyeken Moldávia állami vezetése és jó néhány diplomáciai testület – köztük a magyar – is képviseltette magát.

Eredményes volt a többi szereplésük is, természetesen azokkal az apró szervezési problémákkal, amikkel szinte minden táncegyüttesnek szembe kell néznie, ha fesztiválon szerepel. Gondolok arra, hogy néha nagyon kell sietni valahová, aztán ahova megérkeznek, ott várakoznak egy órán át... Ezeket az apróságokat leszámítva az emberek vendégszeretete, a sikeres szereplések mindenképpen

jó értékeket keltek az együttes tagjaiban. Ezt az sem tudta elhomályosítani, hogy a fesztiválvégi versenyen nem kizárólag szakmai szempontok szerint döntött a zsűri.

Jó érzésekkel, jó hangulatban indultak haza, pedig a meglepetés még csak most következett...

Tizenkilenc kilométerre a moldáv-román határtól sötétkék, villogóval felszerelt rendőrautóból kiszálló emberek állították meg buszukat egy parkolónál. A kinyíló ajtón át géppisztollyal felfegyverzett álarcos rabló ugrott fel – mint a filmekben – és követelte, hogy a parkolóból hajtsanak be az út széli erdőbe. Ezzel párhuzamosan a közeli bokrokból hat-nyolc fegyveres került elő, mintegy a felszólítás nyomatakául. „Szó bennszakad, hang fennakad, Lehellet megszegik...”

Mikor végre felocsúdtak, hogy nincs mese, itt rablótámadás történik, próbálták magyarázni románul is, oroszul is, hogy ez egy fiatalokból álló magyar táncegyüttes, fesztiválon voltak, nincs egyebük, mint a rengeteg jelmezük. Ezzel lehet, hogy zavarba hozták az útonállókat, vagy lehet, hogy nem ezt a buszt várták (előző nap is kiraboltak török utasokat), mindenesetre elbizonytalanodtak, vita támadt közöttük. Leszálltak, hogy megbeszéljék a dolgot. Ezt kihasználva a sofőrök jeleztek az egyébként gyér forgalmú úton közlekedő két autónak is, melyek megálltak a közelben. A rablók egymással vitatkozva még egyszer-kétszer megpróbálták a buszt az erdőbe irányítani, de az együttes hajthatatlan volt. A veszélyes és kényes helyzet végül úgy oldódott meg, hogy az együttesvezető utasítására a sofőr hátramenetbe kapcsolt, és a rablók elbizonytalanodását kihasználva lassan kiódalogtak a parkolóból. Majd illa-berek, nádak, erek...

Egy rendőrpozstón és a határon előadták a történetüket, nem sok sikerrel, de ők már annak is örültek, hogy szerencsésen megmenekültek.

Átlépve a moldáv-román határt, mint mikor hosszú útról hazafele egy táncegyüttes, üdvívalgás tört ki a buszon. Így ért véget a kalandosnak ígérkezett utazás, – de ennyire kalandosnak talán senki sem gondolta...

A Multimédia Színház

... a hit, hagyomány, harmónia jegyében 1989 óta mutatja be produkcióit Magyarországon.

A színház tevékenységének egyik alappillére a komplex művészeti alkotások létrehozására való törekvés, amely a maga nemében páratlan, mivel ez a fajta megközelítési mód nem vált általánossá. Ennek oka, hogy a különböző művészeti ágak közötti átjárás jelenünk kortárs művészetében nem jellemző. A tevékenység másik alappilléret a népi kultúra folyamatos és szerves jelenléte képezi. Előadásaik e széles spektrum felhasználásán keresztül számos művészeti réteg érintésével jutnak el a mélyebb filozófiai gondolatok felmutatásáig.

A színház az 1995/96-os évadban két ősbemutatót is tervez. Az elsőre 1995. decemberében, Évkör-sorozatukban – a korábbi Farsang és Szüret című előadásaik után Ádvent – Immaculata címmel a Marczibányi Téri Művelődési Központban kerül sor. („Az Évkör-sorozatban az ember szemlélő és aktív szerepének a szintézisére törekszünk, szeretnénk a kardinális pontok jelentőségére rámutatni, és az elfelejtett törvényszerűségeket újra életre hívni.”)

Az Immaculata című írásában Molnár V. József (v.ö. MAG, 1994/3. szám, 32. oldal) Boldogasszony örök szüzességét említi, a Szeplőtlenség, amely minden régi ember ádventi törekvése volt: vágytalan-ná, „szüzzé válni” a sötét napok gonoszjáró időszakában, hogy az Istenszülő asszony makulátlan teste lehessen mint ki él, hogy általuk,

bennünk szülessék meg minden élet eredője és oka: a Fény-Krisztus, a téli napfordulaton, Karácsony misztikus éjjelén. A fonóházban (láncos Miklós, luca-puca), a kántálás és betlehemes játék jeleneteiben Berecz András és az Egyszólam együttes, Juhász Katalin, Fülöp Attila, Strack Orsolya, Babinecz Sándor, valamint a Budapest Bartók Táncegyüttes gyermekcsoportja működik közre.

A színház másik ősbemutatója 1996. február 10-én, szombaton este 7 órakor a Székény Színházban lesz. Egy trilógia, TRINA MACHIMA MUNDI címmel, amelynek első két része, a „Teremtés” és a „Fantázia Éden” –teremtésünket, az emberi lét értelmét az édeni állapot szemszögéből nézve mutatja be, a 3. rész, az „Új ég, új föld...” az örök élet kérdéseire keres választ.

A Trilógia 26 szereplő és a gyermekcsoport közreműködésével, a legkorszerűbb színpadtechnika szolgálatba állításával kerül bemutatásra, a magyar népi hagyomány archaikus táncain keresztül, a teljes multimédia-eszköztár felhasználásával.

Az Immaculátában szereplőkön kívül a Trilógiában közreműködnek még táncosok Sára Ferenc vezetésével, és a Tatros együttes. Láthatók lesznek gyimesi, moldvai és somogyi táncok. Elhangzanak szövegrészek az Ó- és Újszövetségből, a Jelenések könyvéből, valamint néhány Léka Géza-vers. A színpadképeket Olescher Tamás festőművész készítette, aki a darabok rendezője is egyben.

Fotó: Olescher, Évkör-sorozat – Immaculata, festmény-installáció

Ünnepek: olyan különleges időszak (vallás-antropológiai szempontból nézve „szent idő”), mikor a közösség a megszokottól eltérő módon viselkedik, ünnepi szokásokat hajt végre, más előírásokat és tilalmakat tart be, mint hétköznapiokon. – Létrejöttük fontos társadalmi szükségletet elégít ki, ünnepet minden emberi kultúra ismer. A megszokott életritmus ilyenkor megváltozik, a napi munka helyet ad az ünnepi cselekményeknek, melyek gyakran serkentő hatásúak (tánc, ének, versenyek, futás stb.), ill. a közösséget érintő múlt események, szóbeli vagy imitatív felidézésével a közösség összetartozásának tudatát fokozzák. Az ünnep létrejötté kezdetleges fokozat a táplálékul szolgáló növény- és állatvilág, továbbá az emberi élet fő fázisaival kapcsolódik össze: a születés, megújulás, halál ünnepei. Az időszámítás, a naptárkészítés fejlődésével párhuzamosan kialakulnak a naptári ünnepek, és a mezőgazdasági munka fontosabb – főleg kezdő és végző – fázisai is részben naptári ünnepekké lesznek.

Szokás, ünnep, rítus

Minden ember, csoport, közösség és társadalom életét át- és átszövik a legkülönbözőbb formájú és jelentésű szokások, ünnepek, rítusok. Mindhárom kategóriában közös az, hogy az idővel kapcsolatosak, szegmenalizáltak, megosztják az időt, legyen az az ember egy napja, az élete, vagy a naptári, illetve gazdasági év.

Legáltalánosabb kategória a szokás. Szokásnak nevezhető az ember legtöbb olyan tevékenysége, amely szabályosan ismétlődik az időben. A szokás jelentheti az egyén mindennapjainak apró ismétlődő szertartásait, de szűkebb értelemben szokásnak mondható minden olyan magatartás, viselkedés, cselekvés, amit egy társadalmi csoport helyesnek és jónak tart, tehát egyezményes és hagyományos.

Az első mártír

Szent István diakónus a kereszténység első vértanúja (görögösen protomártírja). Története a szentírásban olvasható (ApCsel 6,1-8,2). A görög nevű István (Sztephanosz) a zsidók és a keresztények (ekkor még túlnyomórészt eretneknek tekintett zsidók) közti vallási türelmetlenség első ismert áldozata volt. Miután a jeruzsálemi Szanhedrin (legfelsőbb törvényszék) istenkáromlás gyanújával perbe fogta, István a védőbeszédében hitet tett amellett, hogy Jézus a megváltó és Isten fia – ezzel kimerítette az istenkáromlás főbenjáró bűnét, amiért halálbüntetés járt –, a zsidókat pedig (első-ként a hitszónokok és teológusok között) Jézus Krisztus gyilkosa-inak nevezte. Istvánt a Szanhedrin a zsidó törvények értelmében megkövezésre ítélte.

Szent István első vértanút diakónusi dalmatikában ábrázolják, mivel – mint történetéből megtudható – egyike volt az apostolok által ki-nevezett első hét diakónusnak. Így ő lett a diakónusok védő-szentje. Attribútuma a kő, kivégzésének eszköze.

István napja december 26-a. Az időpontot az egyházatyák a szent életének példázat jellegét hangsúlyozó asztrológiai szimbólumok alapján választották meg. Istvánt zsidó törvényszék ítélte halálra, a kivégzés, melyet maguk a zsidók hajtottak végre zsidó szokás szerint, a halálra kövezés volt. A kő az asztrológiában Bak havában uralkodó Saturnus attribútuma, s – mint már említettük – a Saturnust a keresztények a zsidók „csillagának” tartották, mivel a zsidóság szent pihenőnapja, a szombat, Saturnus napja volt. Más-felől István az egyház első dokumentált és név szerint ismert vértanúja, megérdemelte tehát, hogy az év legelején kapjon helyet. Névnünnepét már a legrégebb liturgikus források is december 26-ra teszik, naptárba illesztésére nyilván akkor került sor, amikor az egyházi év első napja még december 25. volt.

István napja azonban csak az Istvánok és szeretteik számára vált ki a karácsony ünnepléséből, lévén e nap karácsony második napja. Az István-köszöntő énekeken kívül a nap szokásai karácsonyi szokások. Ezen a napon jártak házról-házra koledálva a regölők, hejgetők, állat-alakoskodók. Ekkor tartották a futó- és lövészversenyeket. Az utóbbival lehet kapcsolatos az egykori István-napi zabszentelés, a „zabadó” néven ismert jobbágyzolgáltatás („karácsony zabja”).

Az ünnep a köznapok sorából kiemelkedő, kitüntetett időtartam, „szent” „vidám idő”, esemény, mely általában szertartásos, több-kevesebb föl-szabadultsággal és kicsapongással járó együttléte kisebb (pl. család) vagy nagyobb (pl. törzs, falu, állam) embercsoportnak.

A legtöbb ünnep eredetileg mágikus rítus volt, vagyis jelkép-rendszer-ként fölfogható cselekménysorozat, melynek meghatározott célja van egy közösség hitrendszerében, kultúrájában, és legtöbbször a természet, a társadalom és az emberi élet változásaihoz, legtöbbször válságos, átmeneti időszakaihoz fűződik.

A legtöbb ünnepi szokás – akár rituális, akár rítustalan – kísérő momentumai a tánc, ének (zene) és lakoma. E szertartások ünnepi jellegét, hangulatát áthatja, sőt sok esetben meghatározza a játékmozzanat, a játékosság, mely különböző ünnepi szokásokban más és más szinten, más lelki tartalommal van jelen.

A magyar népszokások helye a tulajdonképpen egységes, ugyanakkor változatos európai szokások sorában Kelet és Nyugat szokásai között van. A magyar néphit és népszokások e kettős kötődésében Nyugat jelenti egyrészt a nyugat-európai népektől átvett hiedelmek és szokások forrását, valamint a keresztény vallások nyugati formáit – Kelet pedig a kelet-európai népektől átvett szokásokat és hiedelmeket, valamint a honfoglaláskor magunkkal hozott török- finnugor-iráni-kaukázusi elemeket.

Naptári ünnepek

Az európai naptári ünnepek különböző történeti korokból származnak. Antik, görög-római szokáselemek, az egyes európai népek kereszténység előtti szertartásai, valamint a keleti, főleg zsidó elemeket magába olvasztó keresztény ünnepi szertartások rétegződtek így egymásra. E történeti rétegződést tükrözik a különböző, a Nap és Hold szerinti időszámításhoz kötődő ünnepek és e szempontból három csoportra oszthatók:

– soláris ünnepek – ezeknek a Nap szerinti időszámítás alapján állandó helyük van a naptárban (ilyenek például: a téli napfordulóhoz fűződő karácsony vagy a nyári napfordulóhoz fűződő szentiváni tűzgyújtás és a január elsejei évkezdés);

– lunisoláris ünnepek – részben állandó, részben a Hold változásait követő helyük van a naptárban (például húsvét, a tavaszi napéjegyenlőség utáni holdtölte utáni első vasárnap);

– lunáris szokások – elsősorban a Hold változásaihoz fűződő mágikus cselekmények, tiltások (például: újhold napján kell a vetést elkezdni, de ugyanakkor nem szabad sütni).

A naptári ünnepek egy része egynapos, más részük pedig ünnepi ciklusokat alkot. Így beszélhetünk téli és tavaszi ünnepekörökről, nyári ünnepekről. E ciklusok, ünnepek egy része ma egyházi színezetű és Jézus evangéliumi életéhez, vagy a középkori szentek kultuszához igazodik (Karácsony, Vízkereszt, Virágvasárnap, Húsvét, Pünkösöd és a névnapok).

Téli ünnepekör

A karácsony ünneplése általában a késő őszi – tél eleji névnapokkal indul. Katalin, András, Borbála, Miklós és Luca napja eredetileg téli, illetve évkezdő napok lehettek. Az egyház e napokra egy-egy szentjének neve napját tette, e szentek középkori kultusza már elhomályosult.

A karácsony a magyar népnél is a legtöbb egyházi, népi és félnépi szokás, ünnep találkozási pontja. Legnépszerűbb a régi, latin nyelvű liturgikus játékokhoz tartozó színjátékszerű karácsonyi szokásunk, a ma már teljesen népvivé vált betlehemes játék. Legarchaikusabb és etnikai szempontból a legsajátosabb népszokásunk egy nem bibliai tárgyú, féldramatikus alakoskodás, a regölés. Fő időpontja december 26., István napja, István protomártír ünnepe.

István és János napja (december 26-27.) a Luca naphoz hasonlóan szintén egészség- és termékenységvarázsló napok, összefonódtak a karácsonyi ünnepekkel. E napokon maradt fenn leginkább a szentek névnapját idéző szerencsekívánó névnapki köszöntés, az istvánolás és jánosolás.

Tordaszentlászlói istvánözás, jánosozás

Szent István (János) napján a legények, házasemberek István és János nevű barátaikat megköszöntik. Csoportokban járnak s az ünnepeket ablak alatt a következő köszöntőt éneklik:

*Eljött az öröm csendes lépéssel, Szívet ébresztő boldog érzéssel,
Mert a bölcs pálmát fog örömeiben, Úszkál a boldogság özőmeiben
Sugár a boldognak tiszta ege, Ne járja ezt a bánat fellege.
Ne érjen búbanat, kár és szégyen, A jó szerencse te vedel légyen.*

Szent István kívánjuk, hogy boldog légy. Az eget Urától sok áldást végy.
Élj számos napokat, hónapokat, Adjon a teremő minden jókat.

Rég Szent István (János) napot várunk, Régen ezért kelünk, járunk,
Még sincs benne semmi kárunk, Telben is van nyárunk.

Dicsértesék Atya Isten, Szent fiáért az egekben.
Örökös örökké Amen, Amen és úgy légyen.

Ezután a csoport vezetője elmondja a beköszöntőt: E hajnali szellő... A házigazda behívja a köszöntőket, és mézes pálinkával meg kaláccsal kínálja. A köszöntés csak éjfél után kezdődik, de eltart reggel 8-9 óráig. Magyarlónán „Másodnapra éjjel mennek Istvánhoz, harmadnapra éjjel, éjfél után Jánoshoz. Két nap, két éjjel, oszti' dógozzál. Esznek, isznak, mulatnak, kijózanodnak, megint berúgnak. Ezt az ajtó előtt mondják.”

A hajnali szellő fíván ablakidra
Azér nem engedél időt az álomra
Hogy felébresszelek, mert a szívem várja
A szent István napját nagyon magasztalja
Magas plébánosnak hány ágai vagynak
Hány hal a tengerben bú nélkül úszkálnak
Ahány hal van a tengernek árán
Ahány csillag van az égnek boltozatján
Ammy jót kívánok Istvánnak szívemből
Igazán
(Szatmári István)

Magyarfenesi névnap-i köszöntő:

Mindnyájunknak áldott szent király napja
Aki az éjszakát keresztül alhatja.
De sajnos már nekem rég föl kellett kelnem,
Mert sok Istvánt, Jánost meg kellett köszöntsem.
Nem tudom mi célból teremtette Isten
Karácsony napjára ezt a napot nekem.
Inkább teremtette volna nagybőjt tájban,
Mert akkor nem kellene nyúlnod a kamrába.
Mert ha kolbászod van, azt most mind megesszük,
S ha pálinkád s borod van, atról lerészegszünk.
De hogyha te mindezekből nem fogsz adni nekünk
Hiába vagy te szent mert még meg is verünk,
(Bazsó Dombi Márton)

Mezőségi névnap-i köszöntő (ének és zenekar, Pátria lemez)
Rubato

Ez napon itt megjelentünk, Nevedet hogy tiszteljük,
Mert ma Szent István, Melyet soká vártunk.
Hajnala itt földerüljön, Szívünk örömben merüljön,
Nohát vigadjunk!

Egy szép régies István köszöntőt Sármellékről saját gyűjtéséből közöl
Dömötör Tekla:

Eljöttünk mi jó este
István köszöntésére.
István légy egészségben,
Hála Isten hogy megértük napodat, napodat
Áldom a Jézusodat, megváltó Krisztusodat.

Mennyszágnak piacán, piacán,
Árulják az ibolyát.
Abból kötök bokrétát,
Szent Istvánnak koronát

Gyertek lányok menjünk el, menjünk el,
Mennyszágot járjuk be, járjuk be.
Szent Istvánnak udvarán, udvarán
Van egy szép nagy almafa.

Gyökér hozta fáját,
Fája hozta ágát,
Ága hozta levelét,
Levél hozta bimbóját,
Bimbója meg virágját,
Virágja meg almáját,
Alma szülte Szent Annát,
Szent Anna meg Máriát,
Mária meg szent fiát,
Köszöntsük a szép szűz Máriát.
(Sármellék, 1960. Adatközlő: Pócs Károlyné)

Ez a köszöntő Dél-Dunántúlon a legkülönbözőbb változatokban ismeretes, mint István, János, József, Mátyás napi, Luca vagy Borbála napi köszöntő. Egy dallamváltozatot már Pálóczi-Horváth Ádám is feljegyeztet a XVIII. században, és már ő igen réginek tartotta. Kelet-Magyarország protestáns községeiben eltérő, de szintén hagyományos István és János napi köszöntők népi változatai élnek. A történeti feljegyzések hazánkban a XVI. században válnak részletessé és elsősorban az egyházi jellegű mozzanatokra vonatkoznak. A protestáns prédikátorokat azok a szokások érdekelték legjobban, melyeknek katolikus jellege nyilvánvaló volt, így hát a legtöbbször ezeket emlegetik. A népi kultúra más mozzanatait, melyek nem tartoznak a „pápista” szokások közé (mint pl. a regölés), már jóval ritkábban említik. Szkhárosi így ír a katolikus ünnepekről a XVI. században:

Istenünk azt mondja, hogy innepet szentelj
De szent István napján pápa zabot szentel,
Az szent János napján jó borokat szentel,
Aprószentek napján nagy sok vesszőt szentel.

Semmi nincsen erről lám az szent írásban,
idönket mulatjuk azért csak heában,
Az vízkereszt estin voltunk nagy lakásban,
Idvösséget vártunk az sok zabálásban.

Nagy sok misénket szent István elvötte,
Az mi lovonkot szerencsésé tötte,
Itt a papoknak sokszor kedvét tötte.

Csúfágával pápa ezt mind elmulatja,
Csak szalmahintésre akkor vagyon gondja. stb.

A János és István köszöntés szokását a kálvinistáknak sem sikerült kirtani. Diószegi K. István is panasolja 1682-ben: „Tartjuk Sz. István, Sz. János poharat.” Martonfalvy György 1663-ban így ír erről: „az... Innepeket részszerint az Istennek, részszerint pedig az embereknek szentelik, mint Karátson első napját a' Christusnak, második napját szent Istvánnak, harmadikat pedig szent Jánosnak... Ördög, Ördög, be sok számtalan Istvánt és Jánost vittél pokolba szent István és János napján a' sok István és János teli pohara által... Miért nem hagytok békét azoknak az innepi hosszú köszöntéseknek.”

(Magyar Néprajzi Lexikon – Akadémiai Kiadó, Budapest. Vasas Samu – Salamon Anikó: Kalotaszegi ünnepek – Gondolat, Budapest 1986. Dömötör Tekla: Naptári ünnepek – régi színjátás – Akadémiai Kiadó, Budapest. Jankovics Marcell: Jelkép-kalendárium – Panoráma, 1988. Magyar népzene – Az MTA és a Néprajzi Múzeum anyagából közreadta Rajeczky Benjámin – Qualiton-UNESCO koprodukció).

DUO SOUND

2074 Perbál, Egyetértés ltp. A/15.

Tel.: (26)337-090, 201-0393, Fax: 202-2047

HANGFELVÉTEL-LEMEZKIADÁS

HANGOSÍTÁS-VILÁGOSÍTÁS

HANG-FÉNY TERVEZÉS, KIVITELEZÉS

Egyéb szolgáltatások: színpadok építése, műsorok szervezése,
rendezvények teljes körű lebonyolítása

Egy öreg bojtár legendája
(Szűcs Sándor írásából válogattam: Havasréti Pál)

A régi Nagykunság külterjes rideg állattartásának emlékeit gyűjtögetve, a régi pásztorélet hagyományait jegyezgetve, nagyidőt élt öreg kunokkal beszélgettem, akik valamikor, amíg arravalók voltak, mint bojtárok, majd meg számadók, morzsolgatták esztendeiket kinn az ecsegi pusztán, a kevei határban, a kanyargós Óberettyó nádasai szélében. A nomád módú szilaj állattenyésztés ezen a nagykunsági pusztán élt legtovább a maga valóságában. A múlt század derekán még a nádasok zugaiban, halmok enyhében telelt a fehér gulya, szélfogó nádkarámokban dacolt a hóviharral a hosszúgyapjú juhnyáj.

Ott töltötte életét a pásztor is a pusztá kerektségben, távol a várostól, falutól. Csak az Ördögárka magas partjáról látta tiszta időben a végtelen csillámló karcagi és kevei tornyot.

E hajdani pásztoréletről cserélgetve a szót, a múlt idők hírmondóitól hallottam egy derék öreg bojtár – Nagyerejű András bátyának – ízes magyar törtéjét is, amit most elmondandó vagyok.

Valamikor a múlt század végén élt András bátyánk. Bizonyára nem Nagyerejű néven jegyezték be a matrikulába, de a késő ivadékok már csak így emlegették, mert ez illett rá. Roppant nagy erején kívül arról volt nevezetes, hogy világ életében sohase húzott lábbelit. Színős-szüntelen mezítláb járt, télen-nyáron egyaránt. Ezért aztán, mint az ujjam, annyira megvastagodott talpán a bőr. A legvastagabb nádrost is eltört, a legkeményebb sás élet is menten kicsorbította, ha rálépett.

Egy kegyetlen téli napon valami furfangos szerepi nádvágó emberek lecsalták a szigetéről a nádasba. Mesélgetni kezdték neki a kunsági nagy ártány meg a dévaványai juhbehajtás cifra törtéjét. Úgy gondolták, majd jól kinevetik, ha a hosszú mese alatt kapkodja megfázott lábait. Igen ám, de az lett a vége, hogy az ő patkójuk lefagyott. András bátyánk talpa alatt pedig elolvadt a vastag jégtábla.

Egyszer meg fogadásból akó bort nyert a talpával! A karajánosi csárdában egy tarisznyára való papucszeget hintettek a pádimentumra, s azon járta el a juhásztáncot. Mégpedig olyan takarosan, hogy a sárga irigység se lelhetett volna abban kifogást. A csárdabeli kutyadudás olyan érzéssel fújta hozzá a nótát, mint nevezetes alkalmakkor.

Nézd meg lányom,
Nézd meg jól,
Ki kopogtat az ajtón.
A szeretóm a huszár,
Azért huszár, mert muszáj,
Nem kell nekem az.

Nézd meg lányom,
Nézd meg jól,
Ki kopogtat az ajtón.
A szeretóm a juhász,
Jaj de szépen furulyáz, Az kell nekem, az!

Mikor vége lett a táncnak, még csak meg se simította a talpát. Könnyedén felkapta az akós teli hordót, és az asztal közepére tette. Ott üttették csapra.

Hanem egyszer aztán az is megtörtént vele, hogy nem holmi pusztai csárdában, hanem éppenséggel a karcagi Morgó csapszékben felejtette magát. Mégpedig az vétekszamba ment akkoriban! A város előjárósága ugyanis szigorúan tilalmazta, hogy pásztoember éjszakára városban maradjon. „A pásztor, akármilyen rendben lévő legyen, estére kelve a városból kitakarodjék, semmilyen kifogással bent nem maradhat. A, mely ürüggyel, annál inkább melyik elrugaszkodott kevelységéből, avagy semmire számot nem vetve duhajsból mérésenek” – így döngött a város urainak akkurátus törvénye. Olvastam is egy nagylevelű kacskaringós írásból. András bátyánk azonban vagy ismerte ezt a sentenciát, vagy se...

De ha ismerte se elrugaszkodott kevelységéből hágtá át, hanem inkább csak fedelékenységéből. Mert szelíd, jámbor természetű volt. Akkor se háborodott fel, amikor a bakterek és ármások közrefogták s bekísérték a városházához. Hanem az

Ládkó – Vidd el a levelem...

Tisztelt Szerkesztőség!

Érdeklődve olvasom lapjukat, mert úgy érzem, hogy egy nagy hiányt pótol a hazai újságok piacán. Jó érzés hallani híreket kollégákról, táncgyűtésekről, újdonságokról. Természetesen szívesen venném, ha gyakrabban jelenne meg az újság, és több hosszabb-nagyobb lélegzetvételű riport lenne benne (több fotóval), olyanokról, akik kiemelkedő tevékenységükkel hozzájárultak ehhez a mozgalomhoz. Ugyanakkor kisebb vidéki eseményekről, évfordulókról, csoportokról stb. is szó eshetne a lapban.

Sok sikert a további megjelenéshez: Dömötör Gábor

áristom kulcsának csikorgása kihozta a sodrából. Na, ő aztán, aki a mezsgyétlen pusztához, a láthatár karámjához van szokva, ezen a megpenészedett szűk helyen nem marad ám egy minutáig se! Felmarkolta a nehéz tölgyfa priccset, végével irányozva meglendítette, nem nagyon, csak annyicskát, hogy átrepüljön a bezárt ajtón. De nem csak átrepült, hanem a folyosón ácsorgó hajdút is olyan szépen eltalálta, éppenséggel a nadrágja két ékes paszomántja közt, hogy a nyalka legény menten összebecsalkott, mint az ócska bugyli. András bátyánk pediglen átlépett a résen, és méltatlankodva magában, kísértalt a városház kapuján, irányt véve Ecseg felé. Nem volt ez szokás. Senki se hívta vissza, pedig látta távozását hajdú is, bakter is, már úgy érte, hogy a strázsaház kulcslyukán keresztül, ahonnan utána mertek leselkedni.

Egyszer került még be András bátyánk a városházára élete során, soha többször.

Ez úgy történt, hogy valami éjszakai vihar alkalmával elveszett a gulyából három bogárszarvú tehén. Hiába instálta az előjáróságot, hogy tiszta a keze ebben a dologban, nem hittek neki. Kimondták rá gonoszul a sentenciát, hogy megérdemel jó huszonöt botot. Igen ám, de hol van az a városházi huszár, aki ezt rá meri olvasni?!... Egyik se vállalta. Azt mondták, hogy inkább leköszönnek a hivatalról, de ők Nagyerejű Andrást deresre nem húzzák! Az lett belőle, hogy a Jászkun Kerület két leghírhedtebb népverő hajdúját, két komisz uszuját szemelték ki az ítélet végrehajtására. Azok aztán a jeles napra meg is érkeztek, kifent bajusszal, sujtásos dolmányban, feszes nadrágban, nyikorgós csizmában. Mit tudták azok, kivel lesz dolguk!...

A városháza udvarára kitétek a nehéz tölgyfa derest. Éppen hetivásár volt, hát hadd okuljon a nép a méltó bünhődés láttán!

A két peckes vitéz kevelyen odaintette a jámbor képpel várakozó elíteltet, András bátyánkat. Oda is lépett ökelme engedelmesen.

De nem azért ám, hogy ráfeküdjön az átkozott instrumentumra, hanem hogy mint pelyhet fél kézzel felkapja, és a levegőben megzúgassa a feje fölött. A két nyalka vitéz hátrább ugrott, ámde András bátyánkat igen elszánt szándékkal közeledett feléjük, s így – mondjuk meg ahogy volt – ők bizony futásnak eredtek.

„Szégyen a futás, de hasznos” – azt mondja a régi példaszó. Ez a futás azonban nemcsak szégyen volt, hanem haszontalan is. Mert András bátyánkat az egyiknek utána röpitette a levegőben megforgatott derest, s elnyekkent alatta, kecskebéka módjára. A másikat meg utolérte a piacon, lába közé szorította csákós kobakját, és úgy elhánya a déli felét, hogy laskára hasadozott rajta a nadrág. De másikat is hiába húzott magára, attól jóvá nem lett! Három hétig nem tudott ülni még tollas párnán se, fekdüdni is csak hasmánt feketett.

András bátyánkat illetően viselt dolgaival nagy szeget ütött az előjáróság fejébe. A legényeknek megtetszett a példája, s ki-ki a maga képességeihez mérten követte. Kifundálták tehát, hogy András bátyánkat katonának adják. „Valamelyik bécsi kaszárnyában majd kisámfázza a kergét a császár nyolc-tíz esztendővel, oszt azután mi is eljárhatunk benne!” – így okoskodtak a város bölcsei. A katonasorról ez a nóta járta abban az időben:

A gazdagnak öt-hat fia, nem bántják,
A szegénynek, ha egy van is, elrántják,
Mert a gazdag győzi pénzzel, bankóval,
De a szegény siralommal, jajszóval.

Odaadták a legényt a módos ember fia helyett. András bátyánkat is körülfogatták a német vasasokkal, akik a városra kivetett „vér-adót” jöttek behajtani: vagyis kötéllel verbuváltak. Erőszak erejével fogdoszták össze a legényeket, s megkötözve masírozatták az újoncokat a bécsi Burg felé.

Ráhúzták a cifra mundárt
A magyar legényre,
Tízestendős szolgálatot
mérték rá szegényre!

András bátyánkat elébb csak ellegyintette közeléből a kajla osztrák vitézeket, mint a legyeket szokás. Egyszer aztán olyasmit mondott a kovászfalábú cugszfűrer, hogy „Haltberdók! Fir füng cug! Ezt a megtermett legényt nekünk szülte az anyja.” Avval se szó, se tartomány, rá az embereivel! No, András bátyánkat azért egy cseppet se happázott. Annyit cselekedett csak, hogy elkapta a káplár nyakacsigáját, és annál fogva megforgatta maga körül, s mint valamely kétágú cséphadaróval a hósi sereget kezdte a piactérről a város széle felé hátráltatni. Idáig hátráltak csak, itt arccal fordultak a kunsági síkság felé, s uccu, vesd el magad!... András bátyánkat úgy hajtotta utánuk a vezérüket nyakánál fogva, mondván: „Nesztek, hé! Vigyétek ezt is, nekünk nem kell!”

Így beszéli mindent a szájhagyomány! S hogy így történt-e pontosan – nem tudhatom. De nem is ez a fontos... Való igaz, hogy Nagyerejű András élt, s az emléket bizonyára nem ok nélkül örökítette ránk ilyen legenda.

Fotó: Kása Béla

Karácsony István: A duda

A duda Kis-Ázsiából vagy Indiából származó hangszer, melynek első európai emlékei közel kétezer évesek. Néró császáról írták, hogy győzelmeit dudaszóval ünnepelte, mégpedig oly módon, hogy maga is megszólaltatta hangszerét.

A magyarok már valószínűleg a honfoglalás korában is ismerték a duda valamilyen formáját, hisz az első ilyen jellegű írott emlékünk 1095-ből származik, ahol mint személynév szerepel. A későbbi századokban is gyakran szerepelnek a törökös duda elnevezés mellett az arab eredetű gajd személynevek különböző oklevelekben. A XI. századtól minden jelentősebb udvartartásnak volt dudása. Erről már különféle ábrázolások is fennmaradtak. Bonfini ír Mátyás királyunk dudásairól. Balassa János huszár seregének minden százada saját dudással rendelkezett. A hadi dudás lovon járt. Ezt onnan tudjuk, hogy Zrínyi György 1592-ben dudása lovának abrakot utaltatott ki. Ezen írott emlék alapján valószínűsíthetjük, hogy a huszár seregek harci dudája nem pont olyan méretű volt, mint mai utódai.

A török világban a duda megőrizte népszerűségét. A török és magyar egyaránt használta és szerette is e hangszert. A könyvnyomtatás megjelenésével már egyre több emlék maradt fenn a dudásokról és a dudazenéről. Apor Péter írja Apaffy fejedelemről:

„A duda volt kedves muzsikája, magyar módon igen lassú volt a tánca...”

A XVII. századtól a főúri kastélyokban egyre nagyobb szerepet kap a nyugati zene. Ugyanakkor gazdagabb, polgárosodottabb vidékeken cigány muzikusok jelentek meg. Az első időkben még zenekaraikban a duda is helyet kapott, de később kiszorult innen és a katonaeltből is. Ennek ellenére még hosszú évtizedekig a parasztság és cselédség mulatságain a duda szolgáltatta a zenét. Így lett a legszegényebb réteg: a pásztorok hangszere. A jó levegő és a sok szabadidő lehetővé tette a hangszer fennmaradását. A dudásnak adódtak alkalmak (esküvő, ka-

rácsony, gyermekbál stb.) amikor hangszerét használhatta. Fizetése a cigányzenészekhez képest igen alacsony volt, de szerény igényeit még így is jól kielégítette. A nagybirtokok racionalizálása, a gazdasági fellendülés tovább csökkentette a pásztorok számát és a dudálás életterét. Palócföld, a nógrádi táj az utolsó, ahol a duda, mint élő hangszer megmaradt. Nógrád az ország legszegényebb vármegyéje volt. A szegénység a muzikus cigányokat nem vonzotta letelepedésre. A szegény cselédség és a zsellérek nem szakadtak el a hagyományos életformától. Így egy-egy faluban még a második világháború után is mulattak a legények a dudazenére. A nagyüzemi gazdálkodás végleg megszüntette a hagyományos pásztorkodást. A dudások közül többen ipari üzemekben helyezkedtek el. Hangszerüktől nem váltak meg, de a dudálási alkalmak teljesen lecsökkentek ill. gyermekeik nem tanulták meg apjuk dudás mesteriségét, így e nagy hagyományú ősi hangszerünk utolsó pillanatait élte.

Manga János a 60-as években még 16 dudást talált, de közülük mindössze kettőnek volt a dudája bekötve, használható állapotban. A táncházmozgalom első éveiben még mindig 4-5 adatközlőt találtak a Budapestről Felvidékre induló zenészek. Tőlük – főként Seres Imrétől és Szikora Jánostól – tanulták meg azt a stílust, amit ők még szüleiktől, nagyszüleiktől kaptak örökségként. Az, hogy a duda jelenleg is a táncházak aktív hangszere, valószínűleg annak köszönhető, hogy ifj. Csoóri Sándor 1976-ban Óbudán beindította a duda tanszakot. Első tanítványai közül többen valamilyen formában azóta is tanítanak újabbnál újabb korosztályokat dudálni. Juhász Zoltán nyaranta Neszvajon, egy népzenei tábortanítvány tanítja a hangszer használatát, Lányi György az Óbudai Népzenei Iskolában vezeti a duda tanszakot. Az öreg dudások sajnos kihaltak. Egyedül Pál István tereskei dudás az, akinek hangszeres játékában gyönyörködhetünk.

A továbbiakban szándékomban áll a hangszer bemutatása mellett megismertetni a dudálás ördögös tudományát és talán azt a kis ördögöt is, amely minden dudában ott lakik...

Tari Lujza: Betlehemes

Közeleg a karácsony, amit még ma is szertartásosabb, hagyományosabb módon ünnepelünk meg, falun és városban egyaránt. A néphagyományban a karácsony nem egyetlen önálló ünnep volt, hanem egy hosszabb ideig tartó ünnepkör legjelentősebb tagja. Éppen ezért előkészítése is megkezdődött már néhány héttel előbb. Karácsonyhoz közeledve a különböző névnapi köszöntéseken kívül kezdetét vette az aprószentelés és a betlehemezés. A magyar nyelvterület egyes pontjain a betlehemezésnek egyszerűbb formái voltak szokásban, melynek külön nevet is adtak: „szent családjárás”, „bölcsőcske”, „szálláskeresés”.

Mivel a betlehemezés (a székelyek – köztük a bukovinaiak – csobánolásnak, azaz pásztorozásnak is mondják) ismét éledőben van, érdemes közelebbről megismerkedni ezzel a dramatikus játékkal.

Már a 17. századból vannak a hazai betlehemezésre vonatkozó írásos adataink, ám nyomai a középkorba, mintái pedig még régebbre vezetnek. A betlehemes játékok egyaránt magukba szívták és továbbörökítették a középkori misztériumjáték-, a barokk iskoladráma-, valamint a diák rekordációk (ünnepi köszöntések) elemeit, de ugyanakkor a legősibb pogány elemeket is megtartották. A középkori misztériumjáték a külső formai keretet biztosíthatta. Ilyen keret, a betlehemesek cselekmény-csomópontokra tagolódása, melynek részei 1) a prologus – népi nevein: „bejelentkezés”, „békéredző”, 2) szálláskeresés, 3) a kis Jézus megszületése, 4) a pásztorok hódolata, 5) adománykérés a háziaktól, s végül 6) epilógus, vagy „elköszönés”.

A prologusban a szereplők engedélyt kérnek a játékra, majd ismertetik a játék célját. A szálláskeresésben Mária és József helyet keres. A kis Jézus megszületését az angyal viszi hírül a pásztoroknak. Ezután a pásztorok ajándékot visznek a kis Jézusnak, majd születése fölötti örömeikben táncra perdülnek. Ezt követően a szereplők adományt kérnek a háziaktól, megvendégelik őket, majd jókívánságot mondanak az újesztendőre, a háziak meghívják őket a következő évre, s végül a betlehemesek elköszönnek, s (eredetileg hangszeres zenei kísérettel; a hangszer a furulya) vonulnak a következő házhoz.

Az iskoladráma megerősíthette és – részben antikizáló neveket tartalmazó – versekkel, mozdulatokkal tölthette fel a cselekmény középpontjába került történetet. (Antikizáló neveket főleg a Dunántúlon találunk a pásztorok neveiként.) E történet tehát a Jézus születését bemutató, vallásos áhitattal átjárt esemény. A játékban egyúttal azonban megmaradt a pogány természetesség varázslás mítosza is, melyet egyes hangszeres zenei- és táncbetétek különösen a hangkeltő eszközök (láncos- vagy anélküli botok, kolompok, csengők) használatán keresztül húznak alá.

A magyar nyelvterület betlehemesi fő vonalaiban lényegében megegyeznek, s ugyanígy meglehetősen azonos a cselekményt kiegészítő, azt alátámasztó dallamanyag is. Mindamellet jól elkülönülnek egymástól az egyes tájegységek, melyek alapján erdélyi, alföldi és felsőviszavidéki, dunántúli és északi típust különböztetünk meg. A dallamok zenei stílus és kor szerinti megoszlása mindamellet sokféle. Számos dallam középkori, vagy annál régebbi hagyományt őriz. Az egész nyelvterületen éneklék egyik legrégebbi karácsonyi énekünket, a Csoradapásztorok mindön Betlehemben kezdetűt. Nem hiányozhat egyetlen betlehemesből sem a Mennyből az angyal sem, mely ma talán az egyetlen olyan karácsonyi ének, melyet a betlehemezést már és még nem látottak is tudnak.

A betlehemes játék valamennyi szereplője felnőtt férfi volt régen, ill. Mária és az Angyal szerepében fiúk léptek színre. Ma már gyakori, hogy e szerepekben lányok vannak. Régen a játék teljes menetét legjobban ismerő jó memóriájú (és általában tekintélynek örvendő) férfi volt a felelős a betanulásért. Ilyenkor gyakran együtt is étektek, imádkoztak. S együtt készítették el a betlehemi templomot, a szereplők ruháját. Ismert bábtáncoltató betlehemes is; ebben a szereplőket bábok helyettesítik.

A szereplők ruházata, viselkedése, éneklésmódja egyaránt tükrözi a szerepek szerinti társadalmi rangot. A király kimért viselkedésével (éneklésben ezt kissé merev hanghordozással igyekeznek megvalósítani) szemben áll a pásztorok egyszerű és közvetlen, ám mindenkor tiszteltetű viselkedése. Az égi küldött, az angyal személytelenségét egyszerű és gregorián elemeket felhasználó dallam fejezi ki, míg Mária visszafogottsága egyaránt tükrözi a születendő Jézus anyjának egyszerűségét és földön túli tisztaságát.

Bankó András: Fizetség
Zsófi és a miniszterek

Kiskoromban biztosnak tűnt, sose jutok el Csillebércre, az úttörő-paradicsomba, hisz neveltetésem alapján a mozgalmár dicsőség korántsem tartozott az értékek élbolyába. Most – mintegy a felnőttet kárpótolva – mégis lehetőségem nyílt, hogy az Örökség Gyermek Népművészeti Egyesület nyári táborának helyszínén szétnézzek, mint a mókus fönn a fán. E nevezetes helyen közelről azért látszik a rendszerváltás; málladozó építmények, lepusztult szökőkút- emlékek, zászlótlan árválkodó póznák utalnak a régi gazdagságra, az ideológiailag indokolt pazarlásra. Persze szomorú arra gondolni, akkortájt mennyi erőfeszítés, mennyi őszinte érzés ment itt pocskéba olyasmik örve alatt, hogy egy a jelszónk, tartós béke... Értelmes célok helyett s a legfogékonyabb korban! Még jó, hogy a mostani gyerkőcöknek ez már az alig-alig hihető történelem csupán. Nekik szerencsájuk van, előlük már nem dugdossák azt az örökséget, amit a paraszti társadalom hagyott az utókorra.

A mostani esemény ugyan több helyszínű, bár nem akadályverseny-szerűen, hanem szabad választás alapján. Akit a tánc érdekel, teilezzadhatja a gatyáját, akit a kézművesség, edzheti a türelmét, akit az éneklés, hát az is, torkaszakadtáig tanulhatja a paraszti hagyomány legszebb darabjait, így ajkáról ki se fogja a népdal.

Hortobágyi Gyöngyvér és Tóth Ferenc egy tornaterem-méretű tágas helyiségben mutatja a lépéseket, zenei aláfestésül óbudai növendékek hangcsálnak. Feri bácsi lendületben van, nem hagyja magukra a gyerekeket, így Gyöngyvér meséli el az alaptudnivalókat.

– Ötödik éve megy ez a tábor; a táncitanítás a lényege, bár a gyöngyfűzést, bábkészítést is megismerik a táborozók. Kísérletképpen a felsősök idén az énekléssel foglalkoztak alaposabban, ez sikeres újításnak bizonyult.

– Hogyhogy Csillebércre esett a választás?

– Gyakorlatilag csak itt fértünk el. Az előző héten 300 felsős, ebben a turnusban 300 alsós nyaral az Örökség-táborban, fél évtizede is legalább 200 gyermek elhelyezéséről, étkeztetéséről kellett gondoskodni. Egyébként az induláskor még az egész táborozást ingyen biztosíthattuk az egyesület tagjai részére, különböző pályázati pénzek segítettek működésünket. Most csak a szakmai programok költségeit állja az Örökség, a szállásdíj a szülőket terheli.

Igaz, így is megfizethetetlen az, amit Foltin Joli néni és szervező társai itt kínálni tudnak. Gyümölcse évek távolából mutatkozik meg igazán.

– Van-e valamilyen rendje a foglalkozásoknak?

– Természetesen – bólint Gyöngyvér. – Az alsósok közül az elsősök-másodikosok 2 óra, a harmadikosok-negyedikesek 4 óra táncpróbán vesznek részt s emellett 2-2 órában kézműveskedhetnek. Idén a győri iskola növendékei tanítják az egyes mesterségek fogásait. A felsősök

hét csoportban tanulták a gyimesi táncokat, az egyszerűbb héjszaktól a nehezebb páros forgásokig. Aztán a rimóci, a domaházi és a rábaközi lépéseivel ismerkedtek.

Közben Tóth Ferenc szusszant egyet s addig is bekapcsolódik a beszélgetésbe:

– Minden évben más tájegység kerül az előtérbe. Tánc közben azért néprajzi ismereteket is kapnak a gyerekek; arról a területről, amelyik táncával foglalkozunk, megnézzük, milyen szokások léteztek arrafelé, mi nézhető meg még ma is...

– Megpróbáltunk adatközlőket is bevinni a táncitanításba – veszi át a szót Gyöngyvér –; az alsósok idén Galga-mentit tanultak a bagi Muharay Népművészeti Egyesület tagjaitól. Ezen kívül Kraus Ágota mátyusföldi, Ertl Pálné és Pintér Katalin bakonyi, Neuwirth Annamária hajdúsági, Tóth Ferenc kalocsai játékokat tanított ... illetve tanít a beszélgetés alatt is fáradszótlanul. Az egyik kislány viszont elfáradt hátul, egy oszlopnak dőlt; megértő kedvességgel csalja Feri bácsi újra a táncba. Közben a fiúk tartását is javítgatja, az iskolában erre úgysem marad figyelem...

Miután átvették az egész addigi anyagot, Feri bácsi elköszön a gyerekektől, majd felém fordulva így jellemzi a csoportot:

– Nagyon felvilágosultak, érdeklődőek. – Később ennek is kitudódott a titka. – Csakis fölkészülten lehet kiállni a gyerekek elé, rendkívül pontosan kell tudni, hogy mit?, miért? és hogyan? akarunk tanítani. Akikkel itt foglalkozunk – fűzi tovább gondolatait –, azokból a gyerekekből ifjú korukra kiváló táncos válik, legalábbis a nyolcvan százalékukból biztosan; a legtehetségesebbek számára így könnyebb a kiugrás.

Ahogy a tehetséggondozás témája felé kalandoztunk, ismét eszembe jutott, lehet-e honorálni ezt az áldozatos táncpedagógusi munkát..., mert Feri bácsi csak sorolta-sorolta, hogy a tanulóknak mi mindent fejleszthet a néptánc, az állóképességtől az ügyességen, játékoságon át a közösségi viselkedésformáig. Az oktatási rendszer – szinte fölfoghatatlan módon – mégse nagyon akar megbarátkozni vele.

– Annyi a „kedvezmény” a Nemzeti Alaptantervben (NAT), hogy a heti öt testnevelésből lehet egy óra néptánc, ha elég fölvilágosult az iskolaigazgató – dohogja Feri bácsi. – Szerencsére nem ezen múlik a gyereknéptánc jövője. Mindenütt működnek ezek a csoportok, és igaz, hogy mindenütt sírnak, amiért kevés pénz jut nekik, mégis színvonalasan dolgoznak a legtöbb helyen – ugyanis nem múlhat minden az anyagiakon...

Mintha csak a végzőra érkezett volna a 4-5 éves Zsófi, kezeben kekszet szorongatva; mesterének hozta, szeretetből. Ez az igazi fizetség! Pénzügyminiszter jöhet és mehet, szigoríthat és ellehetetleníthet – Zsófi kekszét úgysem adóztathatja meg. Sőt a legtunyább, folyton másra figyelő kultuszminiszter sem veheti el a kedvét a néptánc tanulástól, ha a pedagógus varázsló. Feri bácsi, akinek az előbb még villogott a szeme a NAT-tól, most ott áll – kenyérré lehetne kenni: Zsófi nevetve kiszalad, míg a hegyek között, völgyek között alig-alig zakatol a vonat.

Kovács György beszélgetése Szakall Judittal,
a Marczibányi téri Művelődési Központ igazgatójával
A BBC-ben hallottuk (1995. május 20.)

A magyar kormány takarékosági intézkedéseivel kapcsolatban egy népművelő – vagy mai szóhasználatlaltal: kulturális menedzser – úgy fogalmazott, hogy a Magyarországon elterjedő fiskális szemlélettel szemben a kultúra utolsó mentővái, védőbástyái, végvárai a művelődési központok, művelődési házak. Talán így van, talán nem, mindenestre ellátogattunk egy ilyen végvárba, a Marczibányi téri Művelődési Központba, melynek igazgatója Szakall Judit.

– Intézményünk egy határozott értékkövetítést vállalt fel, igazából semmiféle engedélyt nem teszünk a tömegigény és tömegizlés felé. Értékes rendezvényeink rendkívül széles skálán mozognak. A hagyományörző és gyermektáncszektáktól Fellegi Ádám Beethoven estjéig tart a paletta, s ezen belül rendkívül színes a kínálat. Egyetértek azzal, hogy nagyon rossz helyzetben van a kultúra, hiszen egyetlenegy művészeti programunkat sem tudjuk a jegyvárakból finanszírozni. Meg kell teremtenünk valahogy az anyagi feltételeit, hogy egyáltalán megvalósulhassanak ezek a műsorok. A kiadások nem elsősorban abból adódnak, hogy a művészek drágák, sőt, ők rendkívül toleránsak. Pályázatok útján próbáljuk megszerezni a hiányzó összegeket.

Eddig ebben sikeresek voltunk, ezt annak tulajdonítjuk, hogy az elbírálók azokat, talán hasonló módon gondolkodnak, mint mi, és úgy találják, hogy nem tudnak önfinszírozóvá válni a művészeti programok. A Nemzeti Kulturális Alaptól, a Szabadművelődési Alapítványtól, a Sorostól, a II. kerületi Önkormányzattól, a Fővárosi Önkormányzattól kaptunk az elmúlt években nagyon komoly segítséget.

– Önöknél kétfajta program található meg. Az egyik kerületi jellegű, a másik kicsit túlmutat annak határain.

– Valóban, amellett, hogy műsorainkat elsősorban a II. kerületi lakosság számára szervezzük, vannak olyanok is, amelyek úgynevezett budapesti programok, de vannak országos jelentőségűek is, mint például a Budapesti Drámapedagógiai Központ. Eddig hat könyvünk jelent meg, ami – úgy érzem – egy művelődési háztól igen szép teljesítmény. De említhetném a Calcutta klubot, a Guzsalyas táncházat, a Kalácsa koncerteket is.

– Vannak egyébként más jellegű rendezvényeik is. Volt nemrégiben például egy általános iskolai kórusfesztivál.

– Ez elsősorban helyi jellegű volt. Minden évben bemutatkoznak a kerület kórusai. Nem sokkal előtte volt a II. kerületi Művészeti Gala, amit elődöntők előztek meg. Csodálatos előadások voltak, elsősorban a zeneiskolának és a Kodály Zoltán Zenei Általános Iskolának köszönhetően. Azt gondolom, hogy a jövő nemzedék művészeti nevelése az egyik legfontosabb feladatunk.

Bob Cohen: Árus Ferenc (1931-1995)

Berki „Árus” Ferenc mérái primás és egyben a magyar néptánc-kutatás egyik legfontosabb forrása november elején elhunyt. Feri bácsi halála nagy veszteség mindazok számára, akik ismerték és tanultak tőle, de ránk hagyott öröksége a kalotaszegi legényes táncokban és a gyorscsárdásokban örök életű lesz. Én ahányszor csak meghallgatom majd a mérái hajnali egy-egy felvételt, mindig emlékezni fogok arra a jó barátra, akit nagyon-nagyon szerettem.

A mai gyorsan változó világban a magyarok különösen tisztában vannak azzal, hogy hagyományos kultúrájuk megőrzése egyre nehezebb lesz. Ezért is érint minket a nagy öregek elvesztése olyan lesújtóan. A magyarok számára a folklór többet jelent nosztalgianál, ezért volt az Erdély felé vezető út mindig is nagyon csábító. A Méréához hasonló falvakban az ember a dallamoknál és a tánclépéseknél sokkal többet tanul meg, és tudása sokkal többet gyarapodik, mint egy egyetemi kurzuson, vagy táncszemináriumon. Méréában azt tanulhattuk meg, miért és hogyan marad fenn kultúránk a XX. század összes politikai, gazdasági és történelmi brutalitása ellenére. Egyszerű emberek miatt, amilyen Árus Ferenc volt, és akiknek ezért örök hálával tartozunk.

A néhai híres mérái primás fiai: Feri bácsi és Béla, valamint a tavaly elhunyt Tóni Rudi az öreg Árus együttesében kezdtek játszani. A velük készült régi felvételek a világ legjobb népzenei felvételei közé tartoznak. Én is ezek miatt jöttem Magyarországra, és kezdtem el hegedülni. Emlékszem arra a napra, amikor tizenhat évesen New Yorkban megláttam a National Geographic egyike akkori számában egy mérái táncról készült fotót. Tudtam, hogy egyszer el kell jutnom oda. Tavaly nyáron megkerestem újra ezt az 1970-ben készült fényképet és rájöttem, hogy Feri bácsi és felesége táncolnak rajta és az öreg Árus hegedül. A sors is úgy akarta, hogy találkozzam Feri bácsival.

Erre 1990-ben került sor egy gyűjtőút során. Rögtön összebarátkoztunk. A régi dalokon és cigányzenész-kultúrán kívül a cigány nyelv helyi dialektusáról is sokat hallottam tőle. Elképesztően jó mesemondó volt. Megtanított arra is, hogyan kell zenészknek lenni. Egy nyáron segítettem Feri bácsinak barackot árulni a kolozsvári piacon. Mikor az ismerősei meglepődtek, hogy amerikai

munkaerőt alkalmaz, Feri bácsi csak annyit mondott: „Ez itt a fiam, amerikai zsidó cigány!”

Feri bácsi gyakran vendégeskedett nálunk, amikor Budapesten járt. Többször bekísért a szerkesztőségbe is, ahol teljesen elbűvölték a számítógépek, faxok és a külföldiek. Mindenkit megkínált pálinkával és mindenki számára tudott egy jó sztorit. Egyszer éjjel kettőkor keveredtem haza és ott találtam Feri bácsit a konyhasztalnál. Nem feküdt le, megvárt, mert el akarta magyarázni a cigány álomfejtéseket. A nap már rég fenn volt, mire mi aludni mentünk.

Feri bácsi megőrizte édesapja repertoárját, de mindenkinek megvallotta, hogy ő maga nem olyan jó hegedűs, mint az apja volt. „Fontos a technika de innen kell játszani” – mondta gyakran a szívére mutatva. Mint annyi más cigány hegedűs, ő is arról álmodozott hogy majd egy nagy éttermi zenekart vezethet. Egyszer elmentünk a várba a turistáknak zenélni, és aztán benéztünk a Halászbástya Vendéglőbe. Amikor az ottani cigányprimás felismerte Feri bácsit egy régi TV műsor alapján, az öreg borzasztóan meghatódott. Gyakran küldtem hozzá Méréba ismerősöket. Laktak nála híres fotósok, két komputeres vállalat igazgatója és egy amerikai elnökválasztási kampány menedzsere. Mindenkit szeretettel fogadott, pálinkával kínált, zenével és tánccal szórakoztató. Annak ellenére, hogy Feri bácsi nem járt sokat iskolába, nagyon okos ember volt. Többször elkísért engem is gyűjtőútjaimon és segített biztatgatni a többi erdélyi primást, hogy minél több zsidó dallamot felidézzenek. Amikor októberben utoljára láttam, Béla bácsival együtt összesen hat új nótát sikerült a múltból felidézniük. Jó hangulatban volt, amikor elváltunk. Éppen azelőtt fejezték be egy CD-felvételt Hollandiában és több koncertet is adott Netty Sanyival.

Feri bácsi szegénységben élte le életét és mégis nagy felelősséggel viselte gondját családjának, kilenc unokájának, Béla testvérének és a mérái közösség számos más tagjának. Annak ellenére, hogy rengeteget szenvedett élete során, az utolsó napokig sikerült megőriznie fiatalosságát, frissességét, kielégíthetetlen kíváncsiságát és kedves segítőkészségét. Mindannyiunknak nagyon fog hiányozni.

Dzal po tya huru drom ande paixo haj sukaripe, mo puro phral!
Legyen szép és békés a hosszú utad, öreg barátom!

Havasréti Pál Árus Bélához írt levele

'95. december 1., Érd

Drága Béla Bácsi!

Fogadjad őszinte részvéteimet Feri bácsi elvesztésében érzett fájdalommal és szomorúsággal. Éri Péter hívott fel a gyász hírről (akit te is ismersz és szeretsz), de már ő is csak késvé tudta meg a temetés időpontját. Így kérlek, nézd el nekünk, hogy nem lehetünk jelen a búcsú nehéz pillanataiban!

Feri bácsi szomorú szemeit látom, amint muzsikál Rudi sírjánál. Vajon ki muzsikált neki utoljára, kérlek írd meg! Remélem egészséged nem romlik, hallom, már nem dohányzol. Amint tehetem, meglátogatlak.

Szomorú, hogy a „mérái egyetem tanárai” ilyen gyorsan távoznak. A sok-sok élmény, barátság, és a zene szeretete, amit mi – tanítványaink – Méréán magunkba szívunk (feltöltődni vissza-vissza jártunk), itt a távolban bizony szorosan összeköt minket, kisdíjakokat. Ő mindig mondogatta: „Látjátok, milyen az élet, úgy megzavarja az embert...”. A mai napig megdobban a szívem, ha az első mérái látogatásunkra visszagondolok, s mint egy magnetofon, amit nem lehet

kikapcsolni, újra hallom és látom Feri bácsit a mécses mellett, mivel áram nem volt a házában. Először a mérái táncrendet és szokásokat magyarázta. Vérmérsékletének megfelelően előkapott egy kézzel farragott kisbögöt, amin rákezdedt a legényesre. Hát ez meg mi? – kérdeztem, mire ő „ez a trimba”. „Senki itt a környéken nem használja, sem Magyarországon. Ezt így, ha megtanulná valaki maguknál, még híre is menne a világon. Ez a karozás egy kicsit nehéz, a Berki János Töménytől tanultam, és ez ment a szaporában is!”

Jó estét Berki! – lépett be Tóni Rudolf Kormos a kontrás. Bemutakozás után rögtön muzsikálni kezdett „na bácsi húzzad egy kicsit...” – Mikor a szolgának... – A hajnali csillag ragyog... – majd egy csingerálást: Nyisd ki babám az ajtót...

Zenélés után Rudi csak annyit mondott: „Jó volt Berki, csak eltörted a brácsomat!”

Emlékszem, egyszer összeszámláltuk, Feri bácsi hány hegedűt, kontrát, bögöt tört össze mérgében, amikor nem ment jól a táncban a muzsika. – Piros kancsó, piros bor... – Miért is sáros a rucának a tolla... – Tarka paszuly az ágy alatt... olyan szívvel tudta énekelni, hogy akármit összetörhetett, sokáig nem lehetett rá haragudni, hiszen ő bánta a legjobban, hogy ilyen hirtelen természetű. „Az én

idegeim olyan kavartak (Béla tudja), ha valami nem tetszik nekem, akkor...”

„Rudi, fel kellene menni hozzátok, ott villany van...” – hát csak így váltakoztak a gondolatok. „Erről is írjatok egy verset, hogy most építem a villanyt a házba, nem volt könnyű...” – mintha mi volnánk, akik ezt megörökíthetnénk. Valahogyan így él a népművészet, ő volt az élő balladai hős, a hagyomány folyamatosságának biztosítója, aki folytatja édesapja megszakadt művét, a muzsikálást és a táncot. Hiszen mindenki tudja, látta, milyen virtuóz táncos volt. Az a lány, akivel ő táncolt, az méterrel a föld fölött járta örömeiben és boldogságában. A hozzá látogató rögtön barátja, fia, testvére lehetett, hiszen milyen választása lehet annak, akit az országhatár máról holnapra más nemzetiségűvé akar tenni?! „Próbáljuk meg, szaladjunk által a határon, engem úgy bánt a hazai szeretet!”

Erdélyország az én hazám, nem német, / Oda vágyik az én szívem, míg élek... – énekelte.

Életét, házat szó szerint is megosztotta vendégeivel. '77 decemberében éppen disznóölés után toppantunk be hozzá váratlanul. Székkel, étellel kínált minket. „Egy kés van csak? Na vágjatok és aztán hagyjátok, mikor dülő ágy volt, ledültem. Ha szék volt, leültem, egy kés volt, heten ettünk! Itt kapcsolni kell gyerekek. Ez a szép élet, mert erről lehet mesélni! Heten voltunk, egy késünk volt és úgy ettünk, mert barátok vagyunk!” Alig hogy befejezte, nyílt az ajtó, és a sógora

lépett be. – „Szabad kántálni? Jöttem új évet köszönteni! Azt kívánom a drága jó Istentől, legyetek erősek, legyetek egészségesek. Adjon a jó Isten számos évet, boldogsággal örvendjetelek!” Béla bácsi, szebben én sem tudnám leírni jókívánságaimat.

Feri bácsi akkor egy hajnalival fogadta a köszöntést.

„Fehér galamb szállt a házra,
Édesanyám Isten áldja.
Köszönöm a nevelését, nevelését,
Hozzám való szívességét, la-la-la...”

Mindenkit csókolok, Babit, Bélust, Gabikát, Rózsit, és Téged.
Boldogabb új évet!

Palkó

FELHÍVÁS

A Belvárosi Ifjúsági Ház Kalamajka táncháza és a Téka klub pénzügyítő akciót szervezett az Árus család megsegítésére. Eddig 27.000 forint gyűlt össze. Feri bácsi özvegye egyedül maradt tizenegy unokával, akiket ő nevel fiúk halála óta. A család egy főre jutó havi jövedelme 100 forintot sem ér el havonta. Kérjük, aki teheti, lehetőségeihez mérten támogassa a megtört családot! Számlaszám: OTP I. ker. fiók, Táncház Alapítvány 11701004-20171625. A befizetési csekk hátoldalán kérjük feltüntetni: Árus adomány

APRÁJA

A Boglya együttes „Túl a vízen...” címmel jelentette meg első kazettáját a szombathelyi Városi Televízió kiadásában.

Örömteli, hogy az erdélyi (kalotaszegi, gyimesi, szováti) dalok mellett vasi, zalai ének is hallható s külön csemege a „Kun verbunk, törökös és kun legényes” című fólvetel.

*
Figyelem! Vállalkozási és adóügyekben forduljatok bizalommal a Táncház Egyesület irodájához.

*
Megjelent az Ando Drom cigányegyüttes első CD-je, adta hírül nemrég a PM.

*
A Téka együttes jövőre ünnepli fennállásának 20. évfordulóját, ez alkalomból várhatóan országos turnéra indulnak. Előzetesként csak annyit, hogy „gigantikus” jubileumi koncertjüket a Tabánban tervezik megtartani.

*
A Honvéd Együttes 1996. március 16-i fellépésének tervezete: Kongresszusi Központ

Tavaszi ritusok Duna menti népek szokásai
I. rész: Gyermekfarsang, dudabál – Naphívogató – Böjti karikázó – Pásztortánc – Húsvéti énekek és locsolóbál – Kiszéjárás – Tüzugrás (Szent János napi) – Finales

II. rész: Az Állami Együttes és a Honvéd Együttes nagy néptánc szvitje a magyar nyelvterület legszebb táncaiból, beleértve a nemzeti táncokat. Résztvevők: Állami Népi Együttes, Honvéd Táncszínház, Szlovákiai magyar egyesített táncegyüttes, Kis Bihari együttes, Martonvásári gyermekcsoport, Hegedős folkegyüttes, Ghymes együttes (Pozsony), Állami Népi Együttes folkezenekara, Sebestyén Márta, Szvorák Katalin, Balogh Márton, Berecz András

*
A Kalyi Jag cigányfolklór együttes változatlanul sokat szerepet külföldön, legutóbb Münchenben és Rómában arattak méltányolandó sikert. Az együttest Tamperében 1994-ben Európa-díjjal tüntették ki. '95 utolsó hónapjában Békés megyében szerepelnek (tíz koncertet terveznek) és megkezdték 5. nagylemezük összeállítását. '96 folyamán elképzelhető, hogy a chicagói filharmonikusokkal, továbbá a Muzsikás együttesrel közösen turnézhatnak az USA-ban.

*
'96 március 15-17. között ismét megrendezi Varga Gusztáv a Nemzetiségi Folklor Fesztivált.

Bankó András: Láncolat

Táncszínházalkozó Rév-Komáromban

Október 21-én immár a VI. Szlovákiai Táncszínházalkozót rendezhette meg a Szlovákiai Magyar Folklor Szövetség. Az összejövetel kiváló „leltár”-alkalom, ki hogyan dolgozik, meg vannak-e a régiék, a Nagy Öregek?

A felvidéki néptáncélet egyik neves koreográfusa, Quittner János régésrég a határokon túlra kényszerült, újabb hír nincs felőle. Utódja, Katona István egy ideig szintén külhonban élt, jelenleg kettős állampolgár s egy martosi osztrák-szlovák kft-ben kóstolhatja az üzleti életet. Hajdan az ő tanítványa volt Richtarcsik Mihály, aki most a Folklor Szövetség elnökeként izgult a rendezvény sikeréért s tárgyalt – például – a szponzorként föltűnő martosi céggel. Első pillantásra úgy fest, a szereplők ugyanazok, csak a posztok változtak meg. Aztán, ha a híresebb „első generációs” bandák neveit keresné valaki a föllépők közt, családás érné a másfél évtizednyi tánczás múlt itt, a Felvidéken sem tűnt el nyomtalanul. Nincs már Vadrózsák, Varsányi és Csámborgó együttes, változatlanul sikeres viszont a Ghymes, ám ez a zenekar nem lépett föl, el se jött a találkozóra. A fiatalabbak közül nemrég alakult az Árgyélus, s hasonlóan tehetségesnek tartják Lakatos Róbert együttesét. Működik még a dunaszerdahelyi Pántlika s szépen szerepelt a gálában a csoltói Rozmaring cigányegyüttes. Számos adatközlő is föllépett, szinte föltérképezték a keleti tájegységektől a nyugatiakig az egész dialektust: alsódoboki, abaújszina, gömöri, magyarbódi, somorjai, szeszfai előadók váltották egymást a színpadon. Pedig tudnivaló, hogy a CSEMADOK csak módjával támogatja a hagyományörzőket.

Magyarország tánczásait Berán István, Szerényi Béla, Juhász Zoltán, a Galagonya énekegyüttes, a Jártató, az Újstílus, a Vizin zenekarok és táncosaik képviselték. Az egyik legizgalmasabb esemény volt az a Duda-show, amelyben Juhász Zoltán vendégei, az aranyosmaróti Bernard Garaj (szlovák dudás és folklorista), a drávasztárai Gadányi Pál s a tereskei Pál István (adatközlők) váltották egymást a mikrofon mögött. Szép sikereket arattak az erdélyi vendégek: a magyarpalatkai, marosdécsei s a mezőkölpényi előadók. Ahogy számos felvidéki banda könnyedén megszólaltatta az erdélyi táncdallamokat, úgy az sem volt meglepő, hogy a „mi” Újstílusunk húzta a gömöri táncrendet.

Egészen eredeti színfoltja volt a gálaműsornak egy 10 éves forma trufaldinó, azaz tréfacsináló szereplése. A tömörből érkezett Mikó Attila egy „kutyatermészetű” asszony megvesszőzéséről mesélt s egy olyan csodaemberről, aki a víztől berúg, ám a bortól kijózanodik. A jelenben vele zárul az a láncolat, amiben apáról fiúra száll az örökség, a szellemi hagyaték a Felvidéken is. Az esemény alapján biztosnak látszik, hogy folytatása következik!

A hazánkban élő etnikai kisebbségek egyik legfontosabb feladata a hagyományápolás. Céljuk kettős: bemutatni saját kultúrájukat a magyarságnak, valamint átadni azt az újabb generációnak.

A görög kisebbség a kereskedők révén már a XVI. században megalakította magyarországi diaszpóráját. A XVIII. sz. közepére majdnem az egész ország kereskedelmét kezükben tartották. Ebben az időben több görög iskola is működött hazánkban, és sok görög nyelvű könyvet adtak ki. A történészek ezidőtájt 6000-nél is többre becsülik a görög kisebbség létszámát. A XIX. századtól folyamatosan csökken, majd a XX. sz. elejére minimálisra fogyatkozik létszámuk a kivándorlás és az asszimiláció következtében. A mai görög diaszpóra a 1946-os görög polgárháború után alakult ki Magyarországon, mikor is a Vöröskereszt támogatásával több ezer emigráns – javarészt gyermekek és sebesültek – érkezett hazánkba a görögországi bizonytalan politikai helyzet miatt.

A görögségnek egy új és idegen környezetbe kellett beilleszkednie, új egzisztenciát kellett teremtenie, ugyanakkor ébren kellett tartania saját kultúráját is. 1950-ben kezdtek el a görög falu építését Ivánca mellett, ami a mostani görögség fő központja, és kivézett hősükről, Nikosz Beloianiszról neveztek el. Évekkel később sokan visszatértek Görögországba, ám sokan az új hazát választották, s így most becslések szerint 3500-nál is többen élnek Magyarországon.

1982-ben az egyik politikai egyesület újjászerveződve megalakította a Magyarországi Görögök Kulturális Egyesületét (1082 Budapest, Baross u. 41.), 1995-ben pedig megalakult a Görög Országos Önkormányzat, amelyek folytatták és fő feladatukul tűzték ki a nemzeti hagyományok ápolását és az anyanyelv megőrzését. A kulturális élet élénkülését igazolják a fővárosban és vidéken is mind ismertebb görög táncházak, ahol a görögök találkozhatnak egymással, illetve a magyarok is megismerkedhetnek zenéjükkel és táncikaikkal. Erre a két görög nemzeti ünnep keretében megtartott „görög bálók” adják a legjobb lehetőséget.

Az egyik ünnepet 1821. március 25-ének emlékére rendezik. Ezen a napon kezdődött a forradalom a török elnyomók ellen. 1829-re Görögország ismét önálló lett, mintegy ötszáz éves török uralom után. A másik nevezetes dátum: 1940. október 28., a történelmi „OXI”, vagyis magyarul a történelmi „NEM” napja. A görög kormány ezen a napon mondott nemet az olasz ultimátumnak, amely bizonyos területek átengedésére vonatkozott, s ezen a napon kezdődött a fegyveres ellenállás Mussolini csapatai ellen. A görög csapatok egészen Albánia északi részeire szorították vissza az olaszokat. Olaszország többszöri veresége után csak német segítséggel foglalta el Görögországot, de október 28-át azóta is nemzeti ünnepként tartják számon.

Ezeket Magyarországon is megünneplik, és ez márciusban és novemberben egy egész rendezvénysorozatot jelent. Ugyanis megemlékeznek Beloianiszban, Budapesten, Miskolcon és Tatabányán. Ezekon több ezer ember vesz részt. Görög zenék, táncok, irodalmi műsorok után hajnalig tartó táncmulatság zárja az ünnepet. A zenét a Maskarades, a Taverna és a Buzuki zenekar szolgáltatja. A táncokat a „Spásta Ola” táncsoport, a Beloianiszi táncsoport, és a szintén budapesti „Ilios” táncsoportok mutatják be.

Mivel egyre több magyar látogatója van ezeknek az eseményeknek, mind gyakrabban szerveznek hasonló zenés-táncos esteket. Legismertebb a népszerű „Sirtos” együttes táncháza a budapesti Almássy téri Szabadidőközpontban, és egyre látogatottabb a beloianiszi Taverna együttes görög klubja és táncháza az Angyalföldi Ifjúsági Házban. A Maskarades együttes pedig különböző klubokban, vendéglőkben idézi fel a görög városi tavernák hangulatát.

A görög emberek életében évszázadok óta fontos szerepet tölt be a tánc. Dienes Valéria jeles táncpedagógus és koreográfus így felelt arra a kérdésre, hogy mikor táncolnak a görögök: „Mindig. Az iskolában, a harctéren, templomban, az ebédekben, a lakodalomban, a temetéseken, táncoltak örömből, tétvágyból, fájdalomból, táncoltak diadalból és gyászból.”

A hagyományörzés és a görög kultúra megismertetését tűzte ki céljává az „Ilios” táncsoport is, amely 1993 óta működik a Magyarországi Görögök Kulturális Egyesületének keretei között, az egyesület (görögül: „szillogosz”) által közel 40 éve alapított táncsoport utódjaként, amelyet éppen ez okból kifolyólag a közönség csak „Szillogosz” táncsoportként emlegetett. Az utóbbi években több – nemcsak magyarországi – nemzetiségi fesztiválon is sikerrel szerepeltek. 1995 novemberében indították a harmadik utánpótlás táncsoportot, amelyen a görög fiatalokon kívül magyar fiatalok is nagy számban vesznek részt. Görögországból küldött ruhák alapján több komplett népviseletet is varrattak, 1996. júniusában pedig önálló estet terveznek az Almássy téren.

Rövid leírásunkkal szeretnénk volna betekintést nyújtani a magyarországi görögök kisebbségi életébe. Reméljük, felkeltettük érdeklődésüket a görög hagyományok iránt, azok számára pedig, akiknek már volt részük valamelyest megismerni a görög kultúrát, sikerült új információkkal is szolgáljunk.

Iff. Vitányi Iván: Hogyan csináljunk fesztivált... Néhány fesztivál margójára

Zenészként egyre több fesztiválon fordulok meg, ahol a résztvevők színvonalára messze felülmúlja a szervezőkét. A zenélés Magyarországon – elvben – engedélyhez van kötve, épp úgy, mint az autózetés, a villanyserelés, vagy a gyökerkezelés. Azt tanulni kell, abból vizsgázni kell. Fesztivált viszont bárki szervezhet, aki egyébként unatkozna, vagy szívesen nyilatkozna a tv-ben, csak még nincs miről.

Először is végy egy tetszetős gondolatot! Olyan legyen, amire a szponzorok is szívesen nyúlnak a zsebükből, meg a sajtó is foglalkozik vele. Ha magyar fesztivált akarsz, legyen például a „Magyarság hányatott sorsa a Kárpát-medencében”. Ha nemzetiségit, legyen mondjuk a „Duna-menti népek békés egymás mellett élése”, vagy hivatkozz a „Dél-szláv háború értelmetlen borzalmaira”! Ha ilyet is, olyat is akarsz, legjobb, ha megcsillantod szociális érzékenységedet, és mondjuk a süketekre, a bénákra, a hajléktalanokra, vagy a munkanélküliekre hivatkozol, vagy – példának okáért – a nagycsaládosokra. Összekötheted a dolgot táborozással, ez mostanában divat. Esetleg meghirdethetsz nemezelési tanfolyamot is.

Most következzenek a résztvevők: Nézz ki néhány húzónevet! Próbáld meg megnyerni őket a fenti magasztos eszmék egyikének! Ha firtatni kezdenék a tiszteletdíjat, legtöbbjüket le tudod szerezni egyetlen szúrós pillantással, amitől majd elszégyellik magukat saját földhözragadt gyaroltságuk láttán. Aki – érzéketlen lévén – még mindig akadékoskodik, annak ígérj bármit egész nyugodtan, valami majd csak lesz! Majd hivatkozzol a nehéz körülményekre, a rossz propagandára, vagy a meg nem értésre. A húzónevek után következzenek a kisebb halak. Ha mással nem is, azzal biztosan meg tudod győzni őket, hogy „a Profi Jóska, meg a Húzó együttes is ingyen játszik”. Ha a műsor még mindig nem teszi ki a kívánt hosszúságot, írj ki pályázatot az amatőröknek, lehetőleg nevezési díjjal! (Ez komolyságot sejtet). Biztosan találsz elég balekot, aki még annyira lelkes, hogy inkább fizet, csak hogy játszhasson. Pláne, ha a Profi Jóska is ott van, nem beszélve a Húzó együttesről! Fölajánlhatsz valami díjat is, mondjuk, hogy a nyertes hazaviheti a róla készült videokazettát. Esetleg megnyerheted zsűri elnöknek a népszerű és szakmai körökben tekintélynek örvendő Hozzáértő Pista bácsit. Ha mindezzel megvagy, dőlj hátra a székekben, a többi már nem a te dolgod. Neked fontosabb tennivalód lesz, fogadnod kell a gratulációkat, kezet kell fognod a polgármesterrel, meg az államtitkárral, no meg interjúkat kell adnod. Értelmetlen volna olyan részletekkel fárasztanod magad, amelyek csak akkor okoznak problémát, amikor a szponzorok már fizettek, a nézők jegyet vettek, a résztvevők ott vannak, az államtitkár meg már elment.

Nem kell tehát avval terhelned az agyadat, hogy például hány WC-fülkét illik száz emberenként felállítani, hogy ehhez hány guriga papír kell, meg hogy ettől mennyi idő alatt telik meg az emésztő. Hogy hány adag virslit és hány sört kell számítani óránként és fejenként, hogy hány öltözőre lesz szükség, hogy ezeket ki őrzi majd, hogy mekkora színpad kell egy táncegyüttesnek, és hány kg/m² terheléssel kell számolni mondjuk friss csárdásnál, húsztagú táncegyüttes esetén. Ezek prózai dolgok, nem méltók olyan magasztos eszmékhez, mint a Kárpát-medencei, meg a Duna-menti, meg a kisebbségi. Hangosításra meg világításra véggépp ne legyen gondod, azok ugyanis drága dolgok, és a roadok (lábjegyzet: a rock szakmában hívják így a pakolémberket és a technikusokat) báklis fiúk, nem lehet őket olyan könnyen levenni a lábukról, mint a széplelkű művészeket. Az előadók többségében ugyanis az egészséges exhibicionizmuson kívül van egy bizonyos felelősségérzet a közönséggel szemben. Profi Jóska is játszani fog, már csak azért is, mert legyezeti a hiúságát, hogy ebből a sok emberből ki tudja hány, – nyilván a zöme – miatta vett jegyet. A Húzó együttes is játszani fog, mert végre megmutathatja Profi Jóskának, hogy ő fog nagyobb tapsot kapni. Ezekre mindig számíthatsz.

Ha valaki mégis szóvá tesz valamit, nézd az órádat, csöngjön a zsebedben a bunkofon, vagy nézz el messzire, és kiáltsd: „Rögtön, Pistám”. Érezze az a mocok, hogy szórászhajogásával egy nagyon fontos embert gátol nagyon fontos tevékenységében – amivel – áttételesen – akár a Duna-menti meg a Kárpát-medencei ügyet is alássa. De talán legjobb, ha ezt meg sem várod, hanem a feléd közeledőnek egyből nekirontasz, és rózsaszín ködfelhőben úszva mondasz valami bárgyú szöveget a kisebbségekről, meg az összefogásról. Nincs az az elvetemült, aki erre föl meg merne szólalni, hogy elromlott a WC-tartály.

Ha mindent így csinálsz, ahogy leírtam, jövőre megint szervezhetesz majd fesztivált, Másból; másokkal; másoknak...

Bankó András: Megegyezés
Nyelv.e.l.ő

Régi időkben, ha két ember egyezséget kötött, egymás tenyerébe csaptak és pohárnyi áldomással tettek rá pecsétet. Az adott szónak becsülete volt, akár úgy mondták, hogy „rendben”, akár úgy, hogy „megbeszéltük”, „számítható szám”. E maradi szófordulatokat manapság alig használják, igaz, az adott szó becsülete is kezd kimenni a divatból. Elterjedt viszont egy szócska, az „oké”. Aki használja, sokszor oda se figyel, mire mondja, úgysem kötelezi semmire. Amúgy bármire rámondható, igazi kecsap-szó, s kit zavar, ha egyforma lesz tőle a mákos csík meg a masinás csusza? Valódi megdicsőülését akkor kezdtem fölfogni, amikor szófajt váltott, azaz a fülem hallatára ígéként használta valaki – egy redőnyjavító mester. A fölüjítás tényleg ráfért már a sötétítő alkalmatosságra – pár lécc eltörött s az összetartó lemezek némelyike is elfáradt –, csak éppen nyelvújításba torkolt a dolog. Az iparos elégedetten bólogatva fogadott, amikor fölkerestem, mondván, hogy jól halad, nemsokára kész lesz:

– Még két soron leokézom a léceket – mondta s én az ecsetből meg a hígítóból következtettem, hogy csakis festésről lehet szó –, s akkor máris szállítható, szerelhető.

Aztán pár nap múlva tényleg beokéztuk a csomagtartóba, és otthon odaokéztuk az ablaktokhoz, és a mester ráokézta a gurtcipántot, és ki is próbálta: működött! Kissé révetegen bölintottam oda: oké.

Amikor elköszöntem a redőnyöstől, már tudtam, hogy az izét két vállra fektette az oké. Ez a jöttment rövidítés ma már magyarabb bármelyik más szavunknál. Sőt, úgy is viselkedik, mert csak szó szerint jelenti azt, hogy „minden rendben” valójában annyit tesz: „meglátjuk”, „majd csak lesz valahogy”, szélsőséges esetben „mit érdekel ez téged”, „ne foglalkozz vele”.

ETNOFON ZA-KI STÚDIÓ
1085 Budapest, Kőfaragó u. 12.
Népzenei és népzenei alapokra épülő hangfelvételek
speciális stúdiója!
Tel.: 118-1010, 118-7677, 06-20-349-681
Fax: 118-1010

Jelen határainkon belül mindenki tudja, használata esetén nem lehetetlen a megegyezés, ámbár az ördög mégiscsak a részletekben lakozik! A végleges megállapodáshoz nem árt rögzíteni a föltételeket, határidőket, és kell egy szerződés, kell egy jogász, tanúk is kellene... S akkor még mindig lehet hivatkozni az eltérően értelmezett kitételekre, föltárlhat némely kiskapu, adódhat vis major, ami mind hatálytalaníthatja az egyszeri okét. Vagyis ez a szó magyar szabvány szerint elvesztette eredeti jelentését, nem az, ami.

Nem vigasztalódhatunk azzal sem, hogy a németben is kezd kizorítani az „in Ordnung”-ot az „alles O.K.”, mert ha magyarra fordítva „minden minden rendben”, akkor azért az a legendás német precizitásnak megfelelő lesz. Épp ebből adódik a veszély! Ha külföldivel egyezkedik a magyar ajak vagy ne használja ezt az okét (mert ellenkező esetben komoly következmények fenyegetik: kártérítés, kötbér, fájdalomdíj, bánatpénz, miegymás), vagy használjon olyan kifejezést, ami az eredeti jelentést hordozza. Erre lenne egy javaslatom: interoké.

Kissé persze tudathasadásos a helyzet, hogy ami jó, az a nemzetközi szabványhoz igazodó, ami rossz és külhoni megítélés szerint szalonképtelen, az a miénk, tehát balkáni. Innen, az interoké mellől azért már látszik, hogy az Európa szó sem jelenti azt, ami, mert a Balkán is, meg kicsiny hazánk szintén az Uralon innen terül el.

És ebben a tudathasadásos helyzetben az sem meglepő, hogy egyszer csak szembetalálkozom magammal:

– Te még csak most mész? Én már jövők!

– Ugyan! És honnan? – Euro-Európából.

45 éves az Építők Vadrózsák Táncegyüttese

Gervai Mária: Mézeskalács-készítés
Régi mesterségek

A mézeskalács több, mint egyszerű ennivaló. Ünnepeinket megszépíti illatával, hangulatával. Csillagok, szarvasok, fenyők, a mesevilág és mindennapjaink szimbólumai ékesíthetik fenyőfánkat.

A legrégebbi híradások szerint a karácsonyfa elődjét, az életfát, almával, dióval, mézes figurákkal díszítették.

A mézeskalácsosok virágkora a XV-XVIII. század volt, de a Biblia szerint a zsidók papja, Melkisédek kiváló mézes-süteményt tudott készíteni, több mint 2000 évvel időszámításunk előtt.

Az ókori irodalomban is említést tesznek pl. Arisztophanész

„Lovagok” című darabjában a mézeskalácsról.

Magyarországon az Árpád-házi királyok idejében a kolostorok saját méhészettel rendelkeztek, maguk készítették a hálaadás-képpen felajánlott mézes-süteményeket és italokat is.

A mézesbáb készítéséhez sokféle formára volt szükség. A római időkben kerek cserépfarmákat, a középkortól vándor fáfaragók által mintázott ütőfákat, később pedig fémből készített kiszűrőformákat is használtak. A szomszédos népek művészetéből átvett motívumok mellett a mézesbábos mesterségnek sajátos magyar formái alakultak ki. A különféle jeleneteket, személyeket, eseményeket ábrázoló mézes-sütemények jelképpé váltak.

E rövid történeti visszatekintés után, gondoljunk a karácsonyra, és ajánlom szíves figyelmükbe a házilag elkészíthető egyszerűbb formájú mézesfigurákat, melyek a régi karácsonyok

„Nem megyek a másvilágra...” – Bakos Árpád és a Téka

A Vajdaságról hosszú ideje kevés népzenei hír érkezik. Különleges vállalkozás, hogy egy alig ismert, fiatal, ottani énekes kazettáját adja ki a Harmónia BT – igaz, a Téka mint „kísérőzenekar” azért mindig vonzerőt jelent. Bakos Árpád egy Csantavér nevű településen él, s krisztusi korát tekintve bármikor megkaphatja a behívóját. Ez a lelkiállapot izzítja át a válogatást, függetlenül attól, hogy egy-egy dal épp Kalotaszegről, Székéről, az Alföldről vagy a szülőföldjéről való.

Biztonságos helyen s békeidőben úgy is lehetne ajánlani e kazettát, hogy „bevonulónak való”. Előkerül mindenféle érzélem, elválás a szeretőtől, félelem az értelmetlen haláltól, a búcsú keserősége, az öldöklés értelmetlensége. És a hűség:

„Adjon az ég, ejehaj, szebbet jobbat nálamnál,
Nékem pedig csak olyat, mint te voltál.”

A helyi színeket bemutató főlvételek közül izgalmas az al-dunai három székely falu hagyományából ízelítőt adó ének („Elmennék én katonának”), s a zentai tamburás dal („Ősz az idő”). Csakhogy a Vajdaság most nem túl biztonságos s tán dalolni sincs kedve a bevonulónak. Legföljebb fogcsikorgatva fogadkozni: „Nem megyek a másvilágra...” Bár lényegében minden szám ugyanarról szól, mégis mindegyik kicsit másként, árnyaltabban, hol vidáman, hol lélekszagatóan. Hasonlóan változatos a hangszerelés; a szokásos vonóshármas mellett – s a tamburákon kívül – tekerő, hosszú furulya, cimbalom is hallható a tizenegy főlvétel között. Viszont érettek azok a számok is, amiket Bakos Árpád egyedül énekel, kivált az utolsóként tartogatott, címadó dal, a „Ködnevelő idő”, amiben a bizonytalanság már szinte a csontunkba rág.

Ökrös II. – IV.

A közismert svéd fesztiválon sikerült az áttörés! – így összegezte Ökrös Csaba a nyári élmények tanulságát. Eleve meglepetést keltett, hogy Fodor „Netti” Sándor, a 73 éves kalotaszegi mesterprímás és a fiatalokból álló banda együtt szerepel, utóbb meg kezdték azt hinni, hogy „az Öreg” is tagja a zenekarnak.

– Hihetetlenül éreztük egymást Sanyi bácsival – mesélte Csaba előzőleg egy német turnén játszottunk együtt, tökéletesen összeérett a munkánk. A falusi fesztivál meghívottai többnyire utcán játszhatnak, de vannak színházi körülmények között rendezett folk-hangversenyek is. Mi ez utóbbi körbe kerültünk, habár elsőként kellett föllépniük – talán arra gondoltak a szervezők, hogy ki kéne próbálni a magyarokat ebben a 800 férőhelyes teremben...

Ahogy Csaba szavaiból kivehettem, végül ők tették próbára a közönséget. A műsor első felében ülve hegedültek, de – aki ismeri Csabát, számtalanszor tapasztalhatta – épp csak a szék sarkának a csücskén ül-dögélt, sőt aki még jobban ismeri őt, az tudja, hogy voltaképp állva ját-szik ilyenkor is – a szék legföljebb pillanatnyi támpont.

–Na, a Sanyi bácsi póza ugyanez... – mesélte nevetve, s hogy mennyire izgultak a hallgatók, nehogy leessen valaki. A koncert vége felé aztán elunták a „lebegő ülést”, Netti odaszólt Csabának:

– Álljunk föl egy kicsit.

Pedig végig álltak...

– A harmadik föllépésre egy kávézóban került sor – folytatta Csaba –, úgy mondták, ott lehet táncolni, oldottabb programot kértek tőlünk. Aztán annyian összejöttek, hogy talpalatnyi hely sem maradt – mi összenéztünk Sanyi bácsival, na, még egy koncert mehet?, hát olyan hangulat kerekedett... Itt aztán még inkább elemében volt, valósággal tüzelt a vére!

Általában jó hangulatúnak találták a fesztivált; Koreából, Afganisztánból érkeztek előadók, sok ír és angol szerepelt s persze megannyi svéd és norvég. Mind közül mégis az Ökrös együttest szorongatta leggyakrabban a riporterek gyűrűje, őket szólította a legtöbb impresszárió. Ezek alapján túlzás nélkül állítható, hogy az Ökrös együttes megérkezett a világ folkegyütteseinek élvonalába, erre az öröme tette föl a koronát, hogy a zenekar negyedik alkalommal is fölléphetett Falunban; az előzetes tervektől eltérően húsz percet játszhatott a galaműsorban.

Időközben megjelent a talányos, II:Hippoglassus:II című második CD, amelyen Balogh Kálmán cimbalmozik vendégként. A kilenc szám mindegyike instrumentális főlvétel, zömében erdélyi táncdallam. Sőt, időközben elkészült a harmadik CD anyagának stúdiófőlvétele; ezen 24 hajnali nóta hallható, majd a mérai Kisó néni, a türei Lengyel László, valamint Sebestyén Márta és Berecz András előadásában – megjelentetését '96 márciusára tervezik. Sőt, körvonalazódnak egy negyedik album tervei is (Netti Sanyi bácsi közreműködésével), ami arra vall, hogy az évtizednyi „lemeztelenségért” most bőven kárpótolja közönségét az Ökrös együttes.

Tisztes iparosmunka - Bekecs – átszabva

A '92-ben alakult zenekar énekes-e eredetileg Szvorák Katalin volt. A nemrég lezajlott átalakulás után Majorosi Marianna, illetve a cimbalmos-tamburás Nagy Zoltán énekel, Vavrincez András hegedül, Csávás Attila kontrázik s játszik fúvósokon, míg Nagy András bőgőzik az együttesben. Ez csak leírva ilyen egyszerű; a primásnak rendesen meg kell dolgoznia azért, ha „ki akar hallatszani” a sok szólisztikus hangszer alól (itt-ott ki is marad), eléggé ki kell találni a kíséret szólamait is (pl. cimbalom-kontraütetek).

Vavrincez András behatóan foglalkozott a szatmári bandákkal s nem lehetett nehéz néhány zsidó, cigány illetve magyar dallamot előhozni e gyűjtéséből: megszólaltatásuk életteli, lendületes. Az együtt élő népek témakörénél maradván dél-mezőségi román muzsika s gyetvai szlovák dalok is szerepelnek a válogatásban (ez utóbbit Nagy Zoltán éneklő igen jóízűen). A kalotaszegi hajnali aránylag ismert darab, a dél-alföldi boros nóták már csak távolabbról ismerősek (Kobzos Kiss Tamás énekel hasonló profán diákdalokat), a Sopron megyei cimbalommuzsika pedig egészen ritkán hallható. Kivételesen mondható a kiskunsági dudánótákból összeállított csokor – ezt a két énekes olykor duóban szólaltatja meg. Kicsit mégis az az érzése a hallgatónak: itt nagyon szép egyéni teljesítmények születtek, de nem egy kiforrott zenekari hangzás jött létre.

A bekecs az a viseleti darab, amit fölkap a hátára a gazdasszony, amíg kiszalad az udvarra. Kicsit hasonlóak ezek a zeneszámok – a hátára kapta őket a Bekecs együttes, amíg meg nem leli az igaziakat, a testreszabottakat.

A Belvárosi Ifjúsági Ház programjai
(Budapest V., Molnár u. 9. Tel.: 117-5928)

Néptáncanfolyamok

Szerdán 18.30-21.30-ig Bonchidai táncok

Csütörtökön 19.00-22.00-ig Nyárádmagyarósi táncok.

Oktatók: György Károly és Nagy Tímea

Szombaton 15.00-17.00-ig „Legényes” tanfolyam.

Oktató: György Károly

Népi ének tanfolyam

Csütörtökön 17.30-19.00-ig Fábrián Éva vezetésével

Kalamajka táncház minden szombaton 17.00-02.00-ig.

A 23 órától működő folkkocsmánkban hetente változik a házigazda zenekar

ELŐFIZETÉSI-TÁMOGATÁSI FELHÍVÁS
KÜLFÖLDÖN ÉLŐK RÉSZÉRE

Kedves külföldön élő olvasóink!

Szeretnénk, ha Önök is rendszeresen hozzájuttanának a folkMAGazinhoz. Aki legalább évi 10 CHF (vagy annak megfelelő más pénznem) támogatást adományoz, annak ingyenesen megküldjük a folkMAGazin megjelenő példányait. Adományokat egyéb célokra is – pl. Táncházta-lálkozó, Budapesti Folkfesztivál, kiadványok, gyűjtések stb. támogatására – szívesen fogadunk csekken, vagy átutalással a következő devizaszámlára:

Agrobank Rt. Budapest MNB 219-98629

Tánc házi Kamara 19657772

Kecsua kirajzás – Székesfehérvárról

A Los Andinos több mint tíz éve működik, sőt annak is két éve már, hogy táncegyüttese alakult. Idén tavasszal a saját kiadásában jelentette meg a zenekar Flor del desierto című CD-jét. Hogy milyen hosszú az út idáig, arról Tárnok Ákossal, a csoport vezetőjével beszélgettem.

– Földrajzilag 13 000 km-re van tőlünk az Andok – ezt a távolságot nem könnyű leküzdeni. '94 elején sikerült elindulni a második gyűjtőútra, ez a CD anyagát is meghatározta.

– Hogy alakul ki egy ilyen „szerelem”, hisz a zenekar egytől egyig magyar muzikusokból áll?

Az Andok aránylag egységes kultúrát jelképez, még ha egy egész földrészen húzódik is végig. Egy a nyelve, legalábbis a kecsuát Ecuadorától Bolívián át le dél felé mindenütt megértik. Kevésbé ismert a tény, de ennek a hegységnek saját zászlója van, a négyzet alakú, hétszínű ún. vifala. Ez is az összetartozásra utal, az andoki kultúra belső szépségére és erejére.

– Miképp kerültél kapcsolatba vele?

– 82 vége felé kezdődött, amikor így táncházakban beszélgettem az ismerősökkel, hogy milyen jó lenne zenélni. Erre karácsonykor megleptek egy perui pánsípval, úgy tudom, bizományi áruházban vásárolták. Ezzel kezdődött. Aztán otthon, a székesfehérvári KÖFÉM-lakótelepen élő chileieket kerestem meg. Egyikük, Hugo Romero Navarro máig segíti a zenekart.

Egyébként nem olyan ritkaság, hogy fehérbőrűek játsszák ezt az indián zenét; nemrég hallottam egy olasz bandáról, így lehetne lefordítani a nevét: „Kis andoki hegyvasút”. Szédült jól zenélnék, pedig csak az „Appenninek fiai”.

– Nem tudom, andoki viszonylatban is úgy zajlik-e egy gyűjtés, mint például Erdélyben?

– Hasonlóképp megvan, hogy kit keressünk, vagy kitől érdeklődünk, merre találni még különlegesen jó zenészt. Legutóbb Bolívia Potosi nevű tartományával foglalkoztunk behatóbban. A megye jellegzetes hangszere a charango (ez csakúgy, mint minden más pengetős a gyarmatosítás után terjedt el; eredetileg dobokon, furulyákon és pánsípokon játszottak az andokiak), sikerült jó pár fölvételt készítenünk. Megtaláltuk azt a parasztbácsikát is, akiről előzetesen azt állították, ő ismeri a charango-játék titkát. Sokat zenélt nekünk, de a végén csak annyit mondott, „beszélgetni kell” a hangszert. Soká néztük-néztük, hogy csinálja, hát a titkot mi még nem tudjuk, mégis picit közelebb jutottunk ehhez a különleges pengetési technikához. Video-fölvételek alapján ezt itthon folytathatjuk... Egyébként táncokról is forgattunk, így színesebb műsort állíthatnak össze a táncosok.

– Milyen számok őrzik a CD-n a gyűjtőút emlékét?

– Tájégségenkénti blokkokat állítottunk össze, általában követve a hagyományos paraszti társadalom szokásrendjét, ünnepeit. Emellett bemutatjuk például a Tinku zenéjét; ez az új élet köszöntésének alkalma Potosiban. Rendre nagy verekedéssel kezdődik, s csak a harc, a véres nyitány után következnek a békés tonada táncritmusok. Ahol nem a földművelés a fő megélhetés, onnan más jellegű zenét szólaltatunk meg mi is, így kerültek a válogatásba e Potosiból való bányászdalok.

– Mit jelent a Flor del desierto cím, s ez hányadik Los Andinos-album?

– A cím fordítása: A sivatag virága, ezzel arra a növényre utalunk, amely Észak-Chilében minden évben kinyílik három-négy napra még a legszárazabb helyeken is. A „Ki mit tud?” sikernek köszönhető fél lemezoldallal együtt ez a „három és feledek” korongunk.

– Nem jelent konkurenciát a sok dél-amerikai utcazenész?

– Nem. Nehéz ezt a finom zenét az aluljárókban, közlekedési csomópontokban hitelesen visszaadni; az ilyen helyeken elhangzó darabok sokszor a népszerű könnyűzene körébe sorolhatók. A Los Andinos föllépése és táncbemutatóin fontos szempont a néprajzi hitelesség, aminek gyűjtőútjaink adnak aranyfedezetet.

A CD tényleg bebarangolja az Andok országait: Ecuador, Peru, Bolívia, Chile tizenkét tartományából való a huszonegy új dallam, amit a hat székesfehérvári zenész közel két tucat hangszeren szólaltat meg – habár statisztikai adatokkal úgysem érzékelhető a remek hangzás.

(N)épzenei (L)étlap – Bazsi, Ági bácsi és a többiek

Ismét táltosodik Nagy Balázs zenekara, a most novemberben megjelent kazetta legalábbis erre utal. Átfutva a „menükártyát” íny-, vagyis dobhártya-csiklandó címekre akad az érdeklődő, mint például „Csinos hangzás”, „Líra és futam”, „Hölgyválasz” s a legzamatosabb: „Rábatamási korcsmahivatal”. Ilyen előzmények után aperitifre nincs is szükség.

A Táltos együttesnek volt már egy nekifutása a moldvaival, ám az a formáció szétment – pedig olyan sikeres lehetett volna, mint manapság a Tattos. Voltak más próbálkozások, de talán most egy kazettával közelebb jutott magához az igazi Táltos. Nem annyira az autentika szabatos visszaidézésére gondolok (mint A/1,3 – bonchidai muzika, A/9 – palatkai tánc, B/3 – kalotaszegi legényes), hanem a kísérletező kedvre, az új utak keresésének igényére. Bizonyos mértékig ide sorolható a Tendl Pál soproni cimbalmos előtt tisztelgő szám (B/4), s a Ion Dragoinak emléket állító fölvétel (A/5), sőt izgalmas a bihari tölcseres (nem fagyalt, hegedűl, A/6) és a másik román téma a mezőségi táncban (B/7). Ám ezek is csupán egyszerű választással „lejátszott” darabok.

Azok a fölvételek az igazán jellegzetesek, mondhatni táltososak, ahol a gógyi megnyilvánul, ahol a zenei gondolat fölbirizgál valamit az emberben: kapás van! és onnantól halászlé, ahogy a szakácsok és a kukták találják. Jó kis szám a „Mikor kend es...” kezdetű (B/2), dögös földolgozás a János-napi köszöntő (A/8), vagy a „Szerelem” (x2) (A/2) is, különösen a hegedű-furulya heterofóniájával. A félvezető című „Koboz szóló”-ban (A/4) igenis hangzatos bőgő-kontra kíséret zendül, ellenben a „chef” választ ad arra a kérdésre, szerinte (Nagy Balázs szerint) a koboz dallamvívő hangszer-e, vagy csak amolyan aláfestő akkord-pötyögés? S ekkor zutty a nyakunkba a „Líra és futam” nevű fogás, „a konyhafőnök mai ajánlata” remek csapatmunka, kiváló fölvezetés, pompás szerkezeti ív, szellemes lezárás. Így kell – nekünk. Az olyan banda, ahol két öreg róka (a másik Bartha Z. Ágoston, egyszerűbben Ági bácsi) játszik a fiatalokkal – több esélyes; még beleáshatja magát egy addig alig ismert táj vagy stílus kutatásában, „átvilágításában”. Habár sok ilyet eljátszottak már a Táltos elől; a bonchidait a Kalamajka, a mezőségit a Téka, a kalotaszegit a Muzsikás, az Ökrös – mi marad? Viszont választhat olyan irányt, ahol a nem mindennapos hangszere adottságait (koboz, tekerő, titkos fúvósok, akár pánsíp stb.) használja ki – ezeket fűszerezi a fönt említett gógyi. Mert a Táltos nem ismer lehetetlent, s ez már abból is kiderül, hogy elpüföli itt a fél cimbalom-irodalmat, miközben egy rendes cimbalmos tagja sincs állandóra. (Mire lenne képes Balogh Kálmánnal – egek?) A „szepsöl szenkész” kategóriában említ két ilyen húros-ütős muzsikust, ám az, hogy melyik számban ki cifrázza, sajnos nem derül ki. Íme, visszajutottunk a menü-kártyához, amely – mint látszik – guszpus- és hiányérzetkeltő egyszerű. Jó, hogy van végre egy kazetta, amin tisztességesen hallani a bőgőt, habár váltig fülelhetek, mikor brummog rajta Lelkes András (rendes beltág) és mikor külsős (Langer Zoltán, Liber Róbert). Miért nem derül ki, hogy a rendes tagként hegedülő Marcibányi Róbert mellett (helyett?) mikor következik Szabó Viktor vendégprímás? S ő azonos-e az 1949 áprilisában született mezőkölpényi muzsikussal? A fantázia-címeznél sem ártana egy-egy utalás, honnan való az alaptéma...

Mellékesen egész jó szórakozás, kellemes kis fejtörő ez is: teszem azt, a dunántúli „Hölgyválasz” honnat kapta a címét? Tippem szerint: ahogy elhangzik benne az „Azért adtam hatvan pengőt, / Hogy a farod járjon rezgőt!” dallama, arra föl kezd csak igazán rázni a hölgy, s ez a válasza, ahogy rezgeti... A további helyes megfejtéseket is a Táltoshoz kéretik beküldeni.

Könczei Árpád: Mennyit ér a táncos?
Személyes vallomás egy táncegyüttes történetéhez

Mennyit ér az ember, ha Kelet-Közép-Európában, Romániában, Erdélyben táncos-koreográfus? Mennyit ér a táncos tudása, fizikumja, amely a hangszere, a koreográfus tehetsége, szakmai felkészültsége? mennyit ér a koreográfiai alkotás, a táncos produkció?

„A táncművészet a mozgáskultúra legszebb virága.” – írja Szentpál Olga 1928-ban megjelent könyvében (Szentpál Olga és Rabinovszky Máriusz dr.: Tánc, a mozgásművészet könyve). „Az általános népmozgás kultúrából kell hogy fakadjon az igazi táncművészet. A táncművészet feladata lelki élményeket szemléltetni, és ennek a feladatának csak akkor felelhet meg, ha a testet alkalmas szemléltető eszközzé neveli és nemesíti.”

Az alkotáshoz egyszerűen létezés szükséges, megfelelő létezés. Létezésünk mindennapjai számokban, mértékben kifejezhetőek – mindennek ára van: az élelem, a ruházkodás, a lakbér vagy albérlet, a víz-, a gáz-, a villanyfogyasztás, a telefon, az utazás, az orvosi ellátás, a művelődés, netán a szórakozás, a többféle adó, jövedelmi sarc, bélyegilleték, és a sor még folytatható. Az élet elkezdése, fenntartása pénzbe kerül, a fogyasztás és az elosztás a napi politika és a gazdaság állandó problémája.

A kunúra és a művészet sokat „fogyaszt” és mit produkál? Az elmúlt negyven év után mit jelent a posztkommunista hatalomnak a művészet, és ezen belül a tánc? Egyáltalán a társadalom munkának, szakmának tekint-e a táncot? Lehet-e a romániai körülmények között egyáltalán hivatásról, táncművészetről beszélni? Milyen lehetőségei vannak egy hivatásos táncegyüttes vezetőjének ott, ahol nincsen szakembertáncos-képzés, népzene-képzés? Mit tehet egy vezető, ha a közvetlen környezete nem érti meg, ha egy intézményen belül különböző érdekcsoportok (táncoszenészműszak-műsorszervező-adminisztráció) érdekeit kell egyeztetni? Ha nem tudja elérni és kiharcolni az állami költségvetés megnövelését? Ha nem működik a magánmecenatúra, illetve állami intézmény nem támogatnak a civil alapítványok vagy az egyházak? Természetesen mindenki az igazgatótól várja a megoldást, a sorsa jobbra fordulását, a feltételek megteremtését. És ha mindezek után választott partnereiben, barátaiban csalódik, kígyót melengetve a keblén? Ezekre a kérdésekre régóta keresem a választ. Egyelőre eredménytelenül.

Közel 12 évet éltem és dolgoztam Sepsiszentgyörgyön. A kolozsvári G. Dima Zeneakadémia elvégzése után, 1983 őszén kerültem oda. A Vadrózsák Művészegyüttes (de mitől volt az művész?) művészeti vezetője lettem, de valójában egy báb voltam az akkori rendszer, a szakszervezeti vezetők és a kollégák kezében. Semmiféle hatalmam, jogköröm nem volt, hogy a művészeti koncepcióról már említés se essék.

A Vadrózsák sikertelen megreformálása miatt 1984 őszén megalakítottam a Stúdió Táncegyüttest. A Stúdió öt év alatt három bemutatót tartott, melyeket nem lehetett eredeti formájukban bemutatni, mivel a Kommunista Párt Propaganda Osztálya és a Kultúr Bizottság „vizionált”, tehát cenzúrázott, nem táncművészeti-szakmai, hanem kizárólag ideológiai szempontok szerint. Ennek és annak ellenére, hogy a Stúdió amatőr együttes volt, itt működött az a műhely – évadonként 110-120 próbával –, az a táncosképzés, amiből 1990-ben ki tudott nőni egy hivatásos táncegyüttes, a Háromszék Állami Népi Együttes, melynek egyik alapítója, művészeti vezetője, koreográfusa és – természetesen – táncosa, majd 1992 augusztusától 1995 márciusáig igazgatója is voltam.

Idézek az első bemutató – Napkeletről napnyugatra – műsorfüzetéből: „Együttesünk feladata és kötelessége éppen az eredeti gazdagon díszített népzene és az eredeti néptánc hiteles bemutatása – a lassúaktól a legvirtuózabbakig. A hitelességet a szakirodalom mellett a helyszínen megismert és gyűjtött népzene és néptánc stílusú megtanulásával, a művészi színvonalat együttesünk képvisésével, táncosaink tánctechnikai felkészítésével segítjük elő. Koreográfiáinkban előtérbe kerülnek az adott tájegységek legjellemzőbb táncfolyamatai, a néptánc szerkezeti és stílusbeli sajátosságai. Célkitűzésünk az erdélyi magyar népzene- és néptánc hagyomány gyűjtése, megőrzése és továbbadása, művészi értékű színpadi bemutatása...”

Az első bemutatót további négy követte: 1991 novemberében. „A tánc ünnepe”, 1992 decemberében az „Apám táncá” (táncszínház), 1993 decemberében az „A menyasszony szép virág” – mezősegi lakodalmas (a szabadtéri bemutató 1993 júliusában volt a sepsiszentgyörgyi Magyar

Néptánc Fesztiválon) és 1995 februárjában a „Vizek mellett”. A bemutatók mindig új színt hoztak nemcsak koreográfiában, szerkezetben, dramaturgiában, hanem a néprajzi tájegységek bővítésében is: az erdélyi magyar és részben román táncdialektusok bemutatása mellett (gyimesi csángók, Székelyföld, Felcsík, Udvarhelyszék, Nyárádmente, Felső Maros mente, vagy a szórvány Nagymoha, Közép-Erdély, Maros-Küküllő köze, a Mezőség régies, változatos gazdagsága, a virtuóz Kalotaszeg, Szilágyság) sorra kerültek az alföldi és a dunántúli dialektusok is (Délalföld, Szatmár, Szamoshat, Somogy, Rábaköz).

Sepsiszentgyörgy és a Háromszék együttes ház gazdája lehetett egy olyan rendezvénysorozatnak (hat népzene- és néptáncfalókozó), ami a maga nemében egyedülálló volt Erdélyben. A még ma is élő népzene és néptánc hagyomány ápolói és művelői szerepeltek, beépülve a Háromszék együttes műsoraiba, szakszerű gyűjtések szervezésében. A háromszéki közönség és a jelenlévő erdélyi fiatalok, a táncházások élében látható hallhatták a gyimesi táncosokat és Zerkula Jánost, a csíkszentdomokosi táncosokat és zenészeket, a vajdaszentivániaikat, a magyarpéterlakai Csicsár Aladárt és zenekarát, a székieleket és a magyarlapádiaikat, a híres palatkai Kodoba zenekart és a kitűnő szászcsávási Jámbor Istvánt (Dumnezo Pistát), a páratlan brácsás Csángálót, azaz Mezei Ferencet, és kalotaszegieket, a mérai Antal Ferenc „Árust” és Fodor „Netti” Sándort.

A Háromszék együttes rövid idő alatt aránylag ismertté vált, a marosvásárhelyi vagy a kolozsvári előadások közönségikere és hangulata sokáig emlékezetes marad. Az együttes színvonaláról és produkcióiról pozitívan vélekedett a budapesti koreográfus szakma is.

Elősegíttem az erdélyi magyar hivatásos táncos képzést – a Stúdió és a Háromszék együttes ennek iskoláját kívánta pótolni –, és igyekeztem kialakítani egy új szemléletmódot, szerettem volna táncművészetet teremteni. Igazgatóként kialakítottam egy hosszú távú koncepciót magáról a műfajról, és igyekeztem mindezt megvalósítani. Sikertelenül.

Mennyit ér a táncos-koreográfus? Keveset. Talán egy EMKE-díjat. *A fenti írást a szerző a Háromszék Állami Népi Együttes 5 éves évfordulójára írta, a jubileumra készült műsorfüzetbe. Az együttes fenntartói azonban nem tartották érdemesnek a megjelentetésre, túl szubjektívnek ítélték, túl borúlátónak az ünnepléshez.*

K. Á. jelenleg a Duna Televízió munkatársa –Budapesten.

Király Zsiga-díj

Beszpremy Józsefné

A több évtizeden át a hímző kultúra feltárásában, kutatásában, feldolgozásában és továbbadásában elért kimagasló alkotómunkájáért, valamint a veleimi alkotóház létrehozásában végzett tevékenységéért.

Borbély Jolán

25 éve magas színvonalon vesz részt a tárgyi népművészetben, a textil terület szakmai-módszertani irányításában, mint a Magyar Művelődési Intézet munkatársa, s utóbb a Népművészeti Egyesületek Szövetségének alelnöke.

Jellinek Márta

A Dél-alföldi Népművészeti Egyesület nagy létszámú közösségének összefogásában végzett munkájáért. A magyar kézműves kultúra bel- és külföldön való népszerűsítéséért. A társ-intézményekkel való intenzív kapcsolattartás valamint az eredményes alkotói és oktatói tevékenységéért.

Mátray Magdolna

A feledésbe ment vert csipke kultúra felélesztéséért, országos elterjesztéséért, alkotói és iskolateremtői munkásságának elismeréseként.

Szabó László

Elsősorban a hagyományos bútorművéség, különösen a hazai sváb etnikum kultúrájának feltárásában és fejlesztésében végzett alkotói tevékenységéért. Továbbá Veszprém megyei Népművészeti Egyesületben kifejtett tevékenysége elismeréseként.

Szeretettel köszöntjük Öket!

Következő lapzárta: 1996. március 10.

E folyóirat korrektúrája részben a Helyes-e? helyesírás-ellenőrző programmal készült. Morphologic - 1011 Budapest, Fő u. 56/58. I. em. 3. Tel./fax: 201-8355

Fotó: Paula A. White

Sue Foy: Table of contents

Pages 3-4 The most, most, most: probably Reflections on the Celebration of Traditional Handcrafts in August at Castle Hill, preserving traditions, craftsmanship and authenticity in today's world. By Bankó András.

Page 4 Our Party
The party thrown on September 9th at the Almásy Square Recreation Center, successfully marked the opening of the 1995-96 season. This is an annual event which began 6 years ago. Report by Berán István on how and why this year's party was a common effort of all the musicians who performed, the dance teachers, and the Táncház Kamara.

Page 5 Collecting Tales in Pusztina.
Kóka Rozália tells about her trip to Moldva (in Romania) where she went to collect tales last summer, continuing the work she had started there 17 years ago but had to give up because of the political situation. She includes here a tale about Christ and Saint Peter told to her by Mrs. László István, a 64 year old woman from the village of Pusztina.

Pages 6-7 Maneszes Márton
K. Tóth László interviews this Hungarian Transylvanian fiddler from the Mezőség village of Magyarszovát. Mr. Maneszes tells about listening to his mother sing, when he was a child, how her singing has influenced his music and how they differ from the gypsy music of the area. He describes learning to play by listening and watching, not by someone showing him what to do. He tells about some of the difficulties that music has caused in his life at the hands of the previous government. Nevertheless he still says, „I have 5 or 6 professions and I like all of them, but I don't love anything like I love music”.

Pages 7-8 Romanian Mezőségi Dance Cycle
Fügedi János writes about a trip in August to four Romanian villages to do research on dance. A group of twelve researchers led by Anca Giurchescu, from the Dance Research Group of the International Conference on Traditional Music (ICTM) took part in this collecting trip during which they were able to document the Romanian dance cycle of the area.

Page 9 Anniversaries
Bankó András honors artists; Michel Montanaro, Makovecz Imre, Karsai Zsigmond, and others, on their birthdays.

Page 10 Bársony Mihály, Master Craftsman
This „tekerő” (hurdy-gurdy) maker from Tiszaalpár, lived from 1915 to 1989. He played clarinet, citera and hurdy-gurdy. There are more than 200 hurdy-gurdies and countless citeras in existence that bear his name. „Misa had good hands, anything he picked up he did well, and it was something you could look at. He was a good person. This country could use a lot of people like him.” Recollections by his widow and late brother. Article by Szerényi Béla.

Page 11 Tradition and Quality
The two day folk music festival held in July in the „Tabán” neighborhood of Buda organized by the 1st District Cultural Center, Farkas Zoltán, with the Muzsikás Ensemble as hosts, was even more successful than last year's trial run. The motto of tradition and quality led the organizers to performers such as Bulgaria's Trio Bulgarka, Transylvania's Palatkai Band, and Ireland's Andy Irvine (to name only a few), and will lead them to more treasures for next year's festival.

Page 15 Announcement for the 5th National Textile Conference.
Békéscsaba, March 8-10, 1996.

Page 15 Announcement
„Fonó”: a new music club opened in Buda (11th district, Sztregova utca 3) in November. This place has had concerts or clubs with folk; jazz or classical music every night since its opening. On November 7th the „Magyar Tekerőzenekar” (Hungarian Hurdy-gurdy Orchestra) opened this new club and plans to hold a „Padkaporos Bál” there every second Tuesday.

Page 20 Announcement of formation of the „Folk Műhely” (Folk Workshop); an information center for musicians and dancers. See announcement in Hungarian for address, etc.

Page 20 „Fonóház” (Spinning house) Evenings – Again.
On the same idea as the Fonóház evenings in Mosonmagyaróvár which were cancelled in 1992, Németh György has been asked to organize evenings for getting to know folk artists, crafts people, writers, musicians, and a host of others. As of October, these events happen on the last Monday of every month at the Magyar Honvédség Művelődési Ház in Budapest. Dec. 18, Tímár Sándor, choreographer. Jan. 29, 1996, Berecz András, folksinger.

Page 21 Táncház Association
Because of changes in laws regarding „chamber” organizations, as of November 25th former „Táncház Kamara” will continue its work under the title of „Táncház Egyesület” (Táncház Association) with Tímár Sándor as president. Announcement by Berán István, Official Representative, Táncház Association.

Page 26 The „Duda” (bagpipe). By Karácsony Zoltán.
A short historical portrait of the bagpipe in Hungary starting with first written mention of the bagpipe in 1095 and ending with the last living traditional Hungarian bagpipe in 1095 and ending with the last living traditional Hungarian bagpipe player, Mr. Pál István of the Palóc region.

Page 27 Csillebérc Summer Camp
Comments by Tóth Ferenc and Hortobágyi Gyöngyvér during the fifth annual camp organized by the Children's Folk Arts Heritage Association. The camp emphasizes folkdance and handles at least 200 children per session. By Bankó András.

Page 28 „Berki Ferenc Árus, the primás of Méra and one of the key sources for much of the study of Hungarian folk dance, died in early November. The passing of Feri bácsi is a great loss to all who knew him and to all those who were privileged to have learned from him, yet his legacy will forever live every time a kalotaszegi legényes is danced or a fast csárdás is played.” Bob Cohen

Page 29 Succession
The Sixth Táncház Festival in Slovakia was held on October 21 in Rév-Komarom and was organized by Slovak Hungarian Folklore Federation. There were young musicians from both Slovakia and Hungary, as well as traditional performers from Slovakia and also Transylvania. Three bagpipe players from three different areas, guests of Juhász Zoltán, were a high point. But perhaps the most exciting was Mikó Attila, a ten year old story teller who provided reassurance that traditions are still being passed down from father to son. By Bankó András

Page 30 Hungary's Greek Minority, Past and Present
A brief history of the Greeks in Hungary starting with the greek merchants in the 16th century continuing up to the largest present community in Beloiannis. Explanation of the historical events behind the two greek holidays that are celebrated, March 25th and October 28th, and information about folk music and dance ensembles. By BLG

Page 30 How We Organize a Festival...
This article begins with the observation that playing music in Hungary requires having the appropriate credentials, whereas organizing festivals apparently doesn't... By Vitányi Iván Jr.

Page 31 Comments on language (Hungarian) and (over)use of (the word?) „okay”. By Bankó András.

Page 32 Ökrös II-IV.
The Ökrös Band was in Falun, Sweden this past summer performing at a music festival with Fodor „Netti” Sándor, 73 year old master fiddler from Kalotaszeg area of Transylvania. They were extremely well received. Ökrös Csaba and his band have recently put out a new CD entitled „Hippoglassus”. They expect to release another CD of 24 „Hajnali” (daybreak) tunes in March '96, and have plans for a fourth recording in the near future. By Bankó András.

Page 32 Review of Bekecs Ensemble's new recording.
Bankó

Page 32 „Ködnevelő idő”
Review of this recording of Bakos Árpád accompanied by the Téka Ensemble. Bakos Árpád is from Vajdaság, the area of northern Serbia with a large Hungarian minority. By Bankó András.

Page 33 New Los Andinos CD.
Interview by Bankó András with Tárnok Ákos about Los Andinos Ensemble's CD, „Flor del desierto”. Tárnok tells about a trip to the Andes in 1994 to collect music which became the material on this new CD. The recording includes melodies from four countries of the Andes, played by six musicians from Székesfehérvár.

Page 33 Táltos Ensemble's new cassette came out in November.
Reviewed by Bankó András. „The group is getting ever closer to the wizardry or magic which they are named for; not as much for the renditions of traditional tunes on this new recording, as for their experiments and search for new paths...”

Page 34 What's a Dancer Worth?
A personal account of the history of the „Háromszék Folk Dance Ensemble” of Sepsiszentgyörgy, Transylvania, by Kőnczei Árpád, founder of the ensemble and director until March 1995

Szabó Zoltán: A dudások és a karácsony

A karácsonyi ünnepkör a Kárpát-medence népszokásokban leg-
gazdagabb és legsokrétűbb jeles napjai közé tartozik, amelyekben
a pásztorok is jelentős szerepet játszottak. Ennek bibliai előzmé-
nyeit Lukács evangéliumában találjuk, ahol a kis Jézus megszüle-
tését leíró sorok után a következőket olvashatjuk:

„Pásztorok tanyáztak azon a vidéken...

És az Úr angyala megjelent nekik,
körülragyogta őket az Úr dicsősége
és nagy félelem vett erőt rajtuk.

Az angyal pedig ezt mondta nekik:

...Ne féljete,
mert ime hirdetek nektek nagy örömet,
amely az egész nép öröme lesz:
Üdvözítő született ma nektek
az Úr Krisztus, a Dávid városában...

Elementek tehát sietve és megtalálták Máriát és Józsefet, valamint
a kisgyermeket, aki a jászolban feküdt. Amikor meglátták, átad-
ták azt az üzenetet, amit erről a kisgyermekről kaptak.” (Lukács
2. 8-17.)

A pásztorok karácsonyi köszöntése az egész magyar nyelvterü-
leten szinte „kötelező jellegű” szokás volt. A szöveges köszöntő
mellett a hangszeren játszó pásztorok gyakran külön is jártak
kántálni, de a betlehemes játékok résztvevői is szívesen fogadták
közreműködésüket.

Volly István írja, hogy a zenészek és különösen a dudások je-
lenléte régebben általános lehetett, ami „összehasonlíthatatlanul
szébbé tette a karácsonyi népszokásokat a mainál. A betlehemes-
zene duda, vagy dudaszzerű lehetett, vagyis kicifrázott dallam alatt
orgonapont-, vagy osztinató kíséret” (Volly István: Népi játékok
II. 1941. 38.)

A bajai betlehemesek az 1940-es évekig zenekísérettel járták ka-
rácsony esténként az utcákat. A szokásos jelmezbe öltözött menet
végén a dudás hétköznapi öltözetben haladt. A duda, mint hang-
szer a betlehemes játék szövegében is megtalálható:

„Ó te borzas juhász ne légy olyan nyakas,
mint egy kakas!

Vesd félre a subád, fíjd meg a dudát
a te Teremtődnek és a jötevődnek.”

(Volly 1941. 38.)

A baranyai bosnyák falvakban karácsony este a pásztorok du-
dászóval járták végig a falut, boldog karácsonyt köszöntöttek,
ostorukkal pattogtattak. Egy ilyen horvát karácsonyi köszöntőt
játszott el a híres mohácsi dudás Ivo Jancic is Vujicsics Tihamér-
nak. A dal szövege megtalálható a horvát katolikus énekeskönyv-
ben, de szép dallamváltozatát gyűjtöttem Vizin Antallal közösen
magam is Mohácson.

„Na salau kod Betlema;
Tamo dosta pase ima;
Tamo ovce tirajmo,
I u frulu svirajmo.

A ti, Andro, uzmi gajde,
Tere s nami zurno hajde!,
I posviraj veselo,
Da nas cuje sve selo.”

A betlehemi tanyán,
Ott elég legelő van,
Oda hajtsuk a birkákat,
És a furulyákon zenéljünk.

András vedd elő a dudádat,
Gyorsan gyere velünk!
Vidáman zenélj,
Hogy az egész falu halljon bennünket”
(Vujicsics Tihamér 1978. 124.)

A lippói születésű (Baranya megye) Milkovics Mira (1931) gyer-
mekkorából emlékszik arra, hogy a szerb családokhoz karácsony
és újév napján jött a dudás (gájdás) köszönteni, és a család apraja
nagyja a tiszta szobában szétszórt szalmán táncolt, hogy a jövő évi
termés nagyra nőjön.

A Pécs-környéki bosnyákok leghíresebb dudása Klarics Ma-
rian szintén dudászóval járta végig a falvakat (Birján, Pogány,
Pécsudvard), de egyetlen házhoz sem tért be adománykérés céljá-
ból, mert ezt büszkesége nem engedte.

Kukucska Ernő nógrádi dudás és furulyás repertoárjában is
szerepelnek karácsonyi köszöntők, így például a „Karácsonynak
éjszakáján” kezdetű általánosan ismert kántáló. A dallamokat
apjától tanulta, aki Ádám-Éva napján eljárt köszönteni és ezeket
dudálta, danolta (Juhász Zoltán: Kukucska Ernő nógrádi dudás
és furulyás hagyatéka. 1994. 6., 58-59.)

Bálint Sándor tudósít arról, hogy Szegeden a karácsonyi éjféli
misén pásztorok dudáltak a szentélyben a betlehemi kiseddel
tisztelőre. Ez csak a mai szemmel tűnik meglepőnek, hiszen
a XVII. században még általánosan használták a hangszert a
kultikus zenélésben is, így például olasz kolostorokban, sőt isten-
tiszteléseken is felhangzott a dudászó (Bálint Sándor: A szegedi
nép 1995. 139.). Figyelemre méltó, hogy a karácsonyi dudálást
több helyütt templomi orgonán is utánozták. A Somogy megyei
Karádon például Olsvai Imre 1967-ben rögzítette szalagra a Herk
Mihály dudaimitációját (Magyar Népzene Antológia III. 2. le-
mez 4. oldal, 4.5.a, 19, 92.).

Matusek László kántortanító a Pécs-környéki bosnyákok „tanító
bácsija” még napjainkban is dudaszzerűen kíséri a karácsonyi da-
lokat a horvát éjféli misén.

A karácsonyi énekek között szép számmal akad olyan, amelyek-
ben dudáról, dudásokról esik szó. A fent említett bajai betlehe-
mes szövegében a dudást arra szólítják fel, hogy hangszerével,
zeneszóval köszöntse a Megváltót. Hasonlókat több karácsonyi
népdalunk szövegében is megtalálhatunk:

„Fíjd fel te, Palkó,
Szép öcsém Jankó,
Dudádat, dudádat!
Vesd a válladra,
Görbe hátadra,
Subádat, bundádat!
Döndödi, döndödi, döndödi dön.
Döndödi, döndödi, döndödi dön.”
Gálosfa, Somogy megye
(Trahalka Imre gyűjtése, 1906)

Kedves Kollégák!

Az említett elődöket követve, a hatalmas mennyiségű gyűjtött
anyagot felhasználva, köszöntjük mi is a Karácsonyt ének-
és zeneszóval!

Minden kedves olvasónknak
békés karácsonyt és
boldog új esztendőt kívánunk!